

งานวิจัย เรื่อง

การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม
และสถาปัตยกรรมโดยการวางผังเมือง : กรณีศึกษาพื้นที่
ในเขตเมือง เชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัญญาภัค โปราณานนท์
ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัย เชียงใหม่

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2525
เป็นเงิน 5,000 (ห้าพัน) บาท. และได้รับความปรึกษาคำแนะนำจากรองศาสตราจารย์ อนุวิทย์ เจริญศุภกุล หัวหน้าภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สารบัญ

บทนำ	1	
บทที่ 1	จังหวัดเชียงใหม่โดยสรุป	3
บทที่ 2	เมืองเก่าเชียงใหม่	8
บทที่ 3	ปัญหาของการอนุรักษ์	15
บทที่ 4	แนวความคิดในการอนุรักษ์	17
บทที่ 5	การใช้ที่ดินในอนาคค	23
บทที่ 6	ลักษณะของอาคารที่จะเกิดขึ้นในอนาคต	27
บทที่ 7	บทสรุป	30
เอกสารอ้างอิง		

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง : การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม โดยการวางผังเมือง : กรณีศึกษาพื้นที่ในเขตเมืองเก่า
เชียงใหม่

ผู้ดำเนินการวิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัญญาภัค โปราณานนท์

งานวิจัยเรื่องนี้มีจุดประสงค์ที่จะแสดงปัญหาที่เกิดขึ้นกับโบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม เนื่องจากสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ได้ถูกทำลายลงหรือทำให้เสื่อมคุณค่าลงด้วยสาเหตุต่าง ๆ และได้เสนอแนวทางสำหรับการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าโดยวิธีการวางผังเมือง ซึ่งจะต้องดำเนินการควบคู่กันไปกับการอนุรักษ์อื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของการอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพ การวางผังเมืองในที่นี้หมายถึงการควบคุมการใช้ที่ดินและรูปร่างลักษณะของอาคารสิ่งก่อสร้างที่จะเกิดขึ้นในเขตอนุรักษ์ งานวิจัยเรื่องนี้มีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ และจำกัดขอบเขตพื้นที่ทำการศึกษายู่ภายในบริเวณกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่ซึ่งมีคูน้ำล้อมรอบ และได้เสนอแนวทางสำหรับการควบคุมการใช้ที่ดินและรูปร่างลักษณะอาคารในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

นโยบายสำหรับการใช้ที่ดิน

กำหนดให้พื้นที่ทำการศึกษาเป็น เขตอนุรักษ์ (Conservation Area) ให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา

ข้อกำหนดสำหรับควบคุมการใช้ที่ดินภายในเขตอนุรักษ์

1. ห้ามมิให้ใช้ที่โล่งที่ว่างที่มีอยู่ภายในรัศมี 25 เมตรของโบราณสถานเป็นพื้นที่สำหรับก่อสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น และส่งเสริมให้พื้นที่ดังกล่าว

เป็นส่วนสาธารณะ หรือสวนหย่อม

2. ห้ามมิให้ใช้ที่ดินภายในเขตอนุรักษ์เป็นที่ตั้งของกิจกรรมที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมประเพณีของไทย ซึ่งได้แก่ ในทลลัม อามอบนวก บาร์ เป็นต้น
3. ห้ามมิให้ใช้ที่ดินภายในเขตอนุรักษ์เป็นที่ตั้งของกิจกรรมที่จะดึงดูดให้มีการจราจรจำนวนมากโดยเฉพาะรถบรรทุกขนาดหนักเข้ามาในพื้นที่ดังกล่าว
4. ห้ามมิให้ใช้พื้นที่ดินภายในเขตอนุรักษ์เป็นที่ตั้งของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดเสียง กลิ่น คับ และของเสียอื่น ๆ อันจะมีส่วนทำลายสภาพแวดล้อมของเขตอนุรักษ์
5. กำหนดให้ใช้พื้นที่ดินไม่เกินร้อยละ 70 ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นพื้นที่สำหรับก่อสร้างอาคารและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ส่วนพื้นที่ที่เหลือให้เป็นพื้นที่เปิดโล่ง
6. ส่งเสริมให้การใช้ที่ดินภายในเขตอนุรักษ์สำหรับเป็นที่ตั้งของที่พักรถที่ที่มีความหนาแน่นต่ำ พิพิธภัณฑ์ ร้านขายของที่ระลึก สำนักงานให้บริการนักท่องเที่ยว และสถานที่แสดงการผลิตสินค้าพื้นเมือง ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนหน้าที่ของเขตอนุรักษ์

ข้อกำหนดสำหรับควบคุมรูปร่างลักษณะอาคารภายในเขตอนุรักษ์

1. อาคารที่จะเกิดขึ้นใหม่หรือจะเกิดขึ้นเนื่องจากการค้ดแปลงแก้ไขอาคารที่มีอยู่เดิมจะต้องมีรูปร่างลักษณะภายนอกที่สอดคล้องกับลักษณะทางสถาปัตยกรรมลานนา กล่าวคือ เป็นอาคารที่มีรูปร่างหลังคาจั่วทรงเอียงลาด เช่น ทรงปั้นหย่า

2. ความสูงของอาคาร

ในกรณีที่มีการรื้อถอนอาคารเดิมเพื่อสร้างอาคารใหม่ ความสูงของอาคารใหม่จะต้องไม่สูงเกินกว่าความสูงของอาคารเดิม ภายในบริเวณที่อยู่ภายในรัศมี 200 เมตรของโบราณสถานอาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่จะมีความสูงได้ไม่เกิน 2 ชั้น หรือ 8 เมตร อาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นนอกบริเวณที่อยู่ภายในรัศมีดังกล่าวจะมีความสูงได้ไม่เกิน 3 ชั้น หรือ 12 เมตร

3. การใช้สีภายนอกอาคาร

ห้ามไม่ให้ใช้สีฉูดฉาด แต่ให้ใช้สีอ่อนอยู่ในกลุ่มโทนสี เย็น - อุ่น หรือสีธรรมชาติของวัสดุ

4. ป้ายโฆษณา

ห้ามมิให้ป้ายโฆษณาที่อยู่ในเขตอนุรักษ์มีขนาดใหญ่กว่า 1.50 ตารางเมตร ห้ามมิให้ตั้งในที่สาธารณะ หรือยื่นล้ำออกมาในที่สาธารณะ และไม่ตั้งอยู่สูงเกินกว่าความสูงของตัวอาคาร รวมทั้งมิให้ใช้สีฉูดฉาด

Abstract

Research topic : The conservation of historical, art cultural and architectural significant area by the town planning techniques : Old town Chiangmai case study.

Researcher : Assistant professor Usdanka Porananond.

The aim of this research is to demonstrate the factors which created problems to historical art, cultural and architectural significant area and buildings in old town Chiangmai. This research adopted the town planning techniques in order to conserve the area and buildings, and presents the guidelines to control land use and appearance of the buildings which will occur in the future.

สารบัญแนบ

แนบหมายเลข 1.1	แสดงที่ตั้งของจังหวัดเชียงใหม่
แนบหมายเลข 1.2	แสดงที่ตั้งของพื้นที่ทำการศึกษา
แนบหมายเลข 2.1	แสดงขอบเขตพื้นที่ทำการศึกษา
แนบหมายเลข 2.2	แสดงการไหลที่คืนในปัจจุบัน
แนบหมายเลข 2.3	แสดงความหนาแน่นของกลุ่มอาคาร
แนบหมายเลข 2.4	แสดงตำแหน่งโบราณสถาน
แนบหมายเลข 2.5	แสดงตำแหน่งของวัดที่มีอยู่ในปี พ.ศ. 2466
แนบหมายเลข 2.6	แสดงตำแหน่งของวัดที่มีอยู่ในปัจจุบัน
แนบหมายเลข 2.7	แสดงตำแหน่งของอาคารที่มีรูปร่างซัดแย้งในแง่ของการอนุรักษ์
แนบหมายเลข 2.8	แสดงตำแหน่งที่มีศักยภาพด้านสภาพแวดล้อม
แนบหมายเลข 2.9	แสดงตำแหน่งที่เป็นจุดเด่นของพื้นที่และบริเวณที่มีมุมมองที่ดี
แนบหมายเลข 2.10	แสดงตำแหน่งที่ตั้งของชนวนแหและเส้นทางผ่าน
แนบหมายเลข 2.11	แสดงเส้นทางเดินรถประจำทางในเขตทำการศึกษา

- แผนทหหมายเลข 2.12 แสดงตำแหน่งที่มีปัญหาบางชนิด
- แผนทหหมายเลข 3.1 แสดงตำแหน่งของการใช้ที่ดินประเภทที่ขัดแย้งในแง่ของการอนุรักษ์
- แผนทหหมายเลข 3.2 แสดงตำแหน่งของอาคารจำแนกตามคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรมท้องถิ่น
- แผนทหหมายเลข 6.1 แสดงพื้นที่ที่อยู่ภายในรัศมี 200 เมตรของโบราณสถาน
- แผนทหหมายเลข 7.1 แสดงพื้นที่ที่แนะนำให้วางโครงการสำหรับการปรับปรุง

สารบัญภาพ

- รูปภาพหมายเลข 2.1 แสดงอาคารทางศาสนาซึ่งแสดงลักษณะสถาปัตยกรรมลานนา
- รูปภาพหมายเลข 2.2 แสดงอาคารที่พักอาศัยซึ่งแสดงลักษณะสถาปัตยกรรมท้องถิ่น
- รูปภาพหมายเลข 2.3 แสดงรูปร่างลักษณะของอาคารที่พักอาศัยและค้าขายในสมัยโบราณ
- รูปภาพหมายเลข 2.4 แสดงอาคารที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งไม่ได้แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่น - ไม่มีส่วนใดของอาคารที่แสดงความเป็น "เชียงใหม่" หรือ "ลานนา"
- รูปภาพหมายเลข 2.5 แสดงตัวอย่างอาคารที่ได้รับการออกแบบ เพื่อให้แสดงลักษณะสถาปัตยกรรมท้องถิ่น
- รูปภาพหมายเลข 2.6 แสดงสภาพของอาคารที่พักอาศัยระดับต่าง ๆ
- รูปภาพหมายเลข 2.7 แสดงสภาพของอาคารธุรกิจการค้าระดับต่าง ๆ
- รูปภาพหมายเลข 2.8 แสดงสภาพอาคารทั่วไปที่ใช่เป็นสถานที่ประกอบการค้า ที่พักอาศัย และอุตสาหกรรมขนาดเล็ก
- รูปภาพหมายเลข 2.9 แสดงสภาพอาคารซึ่งใช่เป็นสถานที่ราชการบางแห่ง
- รูปภาพหมายเลข 2.10 แสดงบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีแก่บริเวณคูเมือง และสวนสาธารณะบริเวณหาด
- รูปภาพหมายเลข 2.11 แสดงบริเวณที่มีมุมมองดี เพราะยังไม่มีอาคารที่มีรูปร่างน่าเกลียดเกิดขึ้น ได้แก่ถนนราชดำเนินช่วงระหว่างวัดพระสิงห์กับสี่แยกกลางเวียง โดยมีวัดพระสิงห์เป็นจุดโฟกัส

- รูปภาพหมายเลข 2.12 แสดงสภาพถนน ทางเท้า และการจอดรถบนถนนสายสำคัญ
- รูปภาพหมายเลข 2.13 แสดงสภาพถนน และการจอดรถบนถนนซอย
- รูปภาพหมายเลข 2.14 แสดงกิจกรรมที่เกิดขึ้นทางเท้า และริมถนนบางแห่ง
- รูปภาพหมายเลข 3.1 แสดงสภาพกำแพง เมืองโบราณที่ถูกรื้อทำลาย เพื่อนำพื้นที่ไปใช้ เป็นส่วนขยายถนนและทางเท้า
- รูปภาพหมายเลข 3.2 แสดงสภาพกำแพง เมืองโบราณที่ถูกทำลาย เพื่อใช้พื้นที่เป็นที่ตั้งของที่พักอาศัยและร้านค้า
- รูปภาพหมายเลข 3.3 แสดงสภาพของกำแพงโบราณ และเจดีย์โบราณ ซึ่งขาดการบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม
- รูปภาพหมายเลข 3.4 แสดงการใช้พื้นที่รอบ ๆ เจดีย์โบราณเป็นที่พักอาศัย รวมทั้งการรื้อทำลายและขาดการบำรุงรักษา ทำให้เจดีย์-
โบราณถูกทำลายไป
- รูปภาพหมายเลข 3.5 แสดงการใช้พื้นที่ข้างเคียงกำแพงเมืองโบราณเป็นที่จอดรถ นอกจากเป็นการทำลายความสวยงามแล้ว การที่-
มีรถขนาดหนักแล่นผ่านไปมาบนถนนใกล้ ๆ ก็มีส่วนทำให้เกิดความสั่นสะเทือนทำให้กำแพงโบราณ (หรือสิ่งที่มีคุณค่าอื่นๆ)
พังลงได้
- รูปภาพหมายเลข 3.6 แสดงการที่รถขนาดหนักแล่นเข้าไปจอดในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกับโบราณสถาน หรืออาคารสิ่งก่อสร้างโบราณที่มี-
คุณค่าก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สิ่งที่มีคุณค่าซึ่งมีอายุมากชำรุดและพังลงได้
- รูปภาพหมายเลข 3.7 แสดงการใช้พื้นที่ข้างเคียงกำแพงเมืองโบราณเป็นที่สร้างศาล ซึ่งมีส่วนในการทำลายความสวยงามของกำแพงเมือง-
โบราณ

รูปภาพหมายเลข 3.8 แสดงการใช้พื้นที่ข้างเคียงกำแพงเมืองโบราณเป็นที่ตั้งของสถานที่สำหรับ ปัสสาวะ ซึ่งนอกจากเป็นการทำลายความสวยงามแล้วยังขาดการบำรุงรักษาที่ดี ทำให้มีกลิ่นไม่ดี ซึ่งเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมอีกด้วย

รูปภาพหมายเลข 3.9 แสดงที่ตั้งของวัดและในทศลับซึ่งเมื่อเข้ามาอยู่ใกล้ก็มีส่วนทำลายคุณค่าของวัด เพราะในทศลับเป็นการใช้ทัศนคติที่ขัดกับวัฒนธรรมไทย ยิ่งไปกว่านั้นป้ายชื่อขนาดใหญ่ยังมีส่วนเพิ่มความน่าเกลียดยิ่งขึ้น

รูปภาพหมายเลข 3.10 แสดงรูปร่างลักษณะของอาคารซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่ข้างเคียงกับอาคารสิ่งก่อสร้างโบราณที่มีคุณค่า แต่เกิดขึ้นในลักษณะที่ "ขม" หรือ "ขิงเคน" กับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า เป็นการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า

รูปภาพหมายเลข 3.11 อาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นในบริเวณข้างเคียงกับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า แต่ไม่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับลักษณะของอาคารที่มีคุณค่า ก็มีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า

รูปภาพหมายเลข 3.12 อาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่ภายในวัด หากไม่ได้รับการออกแบบที่เหมาะสมก็จะมีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารที่มีอยู่เดิมได้

รูปภาพหมายเลข 3.13 แสดงความขัดแย้งกันระหว่างรูปร่างลักษณะของอาคารที่เกิดขึ้นใหม่กับอาคารที่มีอยู่เดิม มีผลทำให้ความสวยงามของอาคารที่มีคุณค่าต้องถูกทำลายไป

รูปภาพหมายเลข 3.14 แสดงระยะทางระหว่างอาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่กับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า หากอาคารใหม่เข้ามาตั้งอยู่ใกล้จนเกินไปและไม่ได้รับการออกแบบที่เหมาะสมก็มีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า

- รูปภาพหมายเลข 3.15 การใช้เจคีย์โบราณเป็นที่ติดตั้งป้ายโฆษณาที่มีส่วนในการทำลายความสวยงาม และคุณค่าของเจคีย์โบราณ
- รูปภาพหมายเลข 3.16 ขนาดและตำแหน่งที่ตั้งป้ายโฆษณาหากไม่เหมาะสมก็จะมีส่วนทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า เพราะเกิดขึ้นในลักษณะที่ "ชิงเด่น" กับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า
- รูปภาพหมายเลข 3.17 ความสูงของป้ายโฆษณามีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคาร สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า หากมีความสูงเกิดความเหมาะสม
- รูปภาพหมายเลข 3.18 การใช้สีภายนอกอาคารหากใช้สีที่ไม่เหมาะสม เช่น ฉูดฉาด หรือขัดกับสีของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า ก็จะมีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า
- รูปภาพหมายเลข 3.19 สภาพและรูปร่างของภาชนะรองรับขยะที่ไม่เหมาะสมก็มีส่วนในการทำลายความสวยงาม และสภาพแวดล้อมในภาพแสดงถึงขยะข้างคูเมืองใกล้กับประตูเชียงใหม่
- รูปภาพหมายเลข 3.20 สภาพและรูปร่างของตู้ชุมสายโทรศัพท์ ภาชนะรองรับขยะที่ไม่เหมาะสม ก็มีส่วนในการทำลายความสวยงาม และสภาพแวดล้อมภายในเขตที่จะอนุรักษ์
- รูปภาพหมายเลข 3.21 เสาไฟฟ้า และสายไฟฟ้าที่เกะกะ ก็มีส่วนทำลายความสวยงามของพื้นที่ในเขตอนุรักษ์ รวมทั้งอาคารสิ่งก่อสร้างที่อยู่ข้างเคียง
- รูปภาพหมายเลข 6.1 แสดงรูปร่างลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารที่ต้องการให้มี และไม่ต้องการให้มีขึ้นในเขตอนุรักษ์

สารบัญตาราง

1. ตารางหมายเลข 1.1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2514 - พ.ศ. 2521
2. ตารางหมายเลข 2.1 แสดงจำนวนการใช้ที่ดินภายในเขตกำแพงเมืองโบราณ

บทนำ

โบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมนั้น นอกจากเป็นมรดกทางอารยธรรมอันล้ำค่าจากบรรพชนซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการในด้านการเป็นอยู่ ความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและเทคโนโลยีของบรรพชนในอดีต เป็นปัจจัยที่ทำให้คนรุ่นหลังเกิดความภาคภูมิใจ ความรักในท้องถิ่นและประเทศชาติแล้ว ในปัจจุบันสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ยังเป็นทรัพยากรที่มีค่าอย่างยิ่งสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชม ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำรายได้จำนวนมากให้แก่ประเทศ อีกทั้งยังมีส่วนในการสร้างงานทำให้คนจำนวนมากมีงานทำ มีรายได้

ดังนั้นด้วยความสำคัญที่กล่าวมาแล้ว โบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าเหล่านี้จึงควรจะได้รับ การอนุรักษ์ไว้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ทรงคุณค่าไว้ และเป็นสมบัติแก่คนรุ่นหลังสืบต่อไป ซึ่งรัฐบาลชุดปัจจุบันก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ และได้กำหนดไว้เป็นนโยบายที่จะส่งเสริมการอนุรักษ์ไว้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 5 (พ.ศ.2525 - พ.ศ.2529)

แต่ในปัจจุบันโบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าจำนวนมากได้ถูกทำลายลง หรือทำให้เสื่อมคุณค่าลง เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ถูกหรือทำลายเพื่อนำพื้นที่ไปใช้เพื่อจุดประสงค์อย่างอื่น การขาดการบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม การขาดการจัดการใช้ที่เหมาะสม และการขาดการควบคุมการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่และอาคารสิ่งก่อสร้างในบริเวณข้างเคียงอันเกิดขึ้นเนื่องจากการเจริญเติบโตหรือการพัฒนาของเมือง เป็นต้น ทั้งนี้ การที่จะปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวจึงจะต้องดำเนินการหลาย ๆ ประการควบคู่กันไปเช่น การจัดให้มีการบำรุงรักษาที่เหมาะสม การจัดการใช้ที่เหมาะสม และมีการควบคุมการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่และอาคารสิ่งก่อสร้างที่จะเกิดขึ้นในบริเวณข้างเคียง เป็นต้น

ในแง่ของการที่โบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่มีคุณค่าถูกทำลายลงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่และอาคารสิ่งก่อสร้างในบริเวณข้างเคียงอันเป็นผลเนื่องมาจากการเจริญเติบโตหรือการพัฒนาของเมืองนั้น อธิบายได้ว่าการเจริญเติบโตของเมืองก่อให้เกิดความต้องการพื้นที่ดิน และ-

อาคาร เพื่อเป็นที่ตั้งของกิจกรรมใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้น จึงเป็นผลให้อาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าถูกดัดแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการที่เกิดขึ้นใหม่ หรือถูกรื้อถอน เพื่อนำพื้นที่นั้นมาใช้เพื่อจุดประสงค์อื่น นอกจากนั้นแล้วการใช้ที่ดินและรูปร่างลักษณะอาคารใหม่ (หรือที่ดัดแปลง) ที่เกิดขึ้นในบริเวณข้างเคียงกับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าก็มีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า หากการใช้ที่ดินและรูปร่างลักษณะของอาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่ เกิดขึ้นในลักษณะที่ขัดแย้ง ขม หรือชิงเด่นกับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า

การอนุรักษ์นั้น ไม่ได้หมายความว่าให้หยุดการเจริญเติบโตของเมืองหรือหยุดการพัฒนาของเมือง เพื่อให้ทุกสิ่งทุกอย่างคงอยู่ในสภาพเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ไม่ได้เพราะขัดแย้งกับความเป็นจริง แต่การพัฒนาที่เหมาะสมนั้นจะต้องไม่ทำลายสิ่งที่มีคุณค่าของเมือง และยิ่งไปกว่านั้น นอกจากการอนุรักษ์ และการพัฒนาจะต้องดำเนินไปควบคู่กันไ้แล้วยังควรจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกันอีกด้วย

จุดประสงค์ของงานวิจัยเรื่องนี้ เพื่อที่จะแสดงวิธีสำหรับการอนุรักษ์โบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม โดยวิธีการวางผังเมือง ซึ่งจะครอบคลุมถึงการควบคุมการใช้ที่ดินและรูปร่างลักษณะอาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่ หรือดัดแปลงจากอาคารเดิม ซึ่งอยู่ภายใต้ขอบเขตของพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

สำหรับขอบเขตพื้นที่ที่จะทำการวิจัยได้เลือกเอาพื้นที่ที่อยู่ในบริเวณเมืองเก่าเชียงใหม่ เพราะเป็นบริเวณที่มีโบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาชมและเป็นบริเวณที่มีแนวโน้มว่าจะได้รับผลกระทบจากการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเชียงใหม่ซึ่งได้รับการกำหนดให้มีการเร่งรัดพัฒนาเพื่อให้ทำหน้าที่เป็นเมืองหลัก เป็นศูนย์กลางการบริหาร เป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าของภาคเหนือ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2529) อีกทั้งยังเป็นบริเวณที่มีขนาดเล็กไม่ใหญ่เกินไปกำลังและทรัพยากรที่มีอยู่สำหรับการวิจัย และตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่ผู้ดำเนินการวิจัยปฏิบัติงานประจำด้วย.

จังหวัดเชียงใหม่โดยสรุป

ในการวางผังเมือง ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพของท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำงาน ทั้งนี้จึงจะเริ่มโดยการอธิบายถึงสภาพต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่โดยสรุป

1.1 ที่ตั้งและขอบเขต

เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย (แผนที่หมายเลข 1.1) อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 1027 ฟุต (310 เมตร) และตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 770 กิโลเมตร

จังหวัดเชียงใหม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 22993 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 19 อำเภอ และมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังนี้ ทิศเหนือจรดรัฐเชียงตุงของพม่า ทิศใต้ จดเขตจังหวัดลำพูน และจังหวัดตาก ทิศตะวันออก จดเขตจังหวัดเชียงราย ลำปาง และลำพูน ทิศตะวันตกจดเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นที่ราบสูงและภูเขาซึ่งมีความสูงตั้งแต่ 150 เมตร จนถึงคอยอินทนนท์อันเป็นคอยที่สูงที่สุดคือ 2600 เมตร และมีคอยต่าง ๆ ลดหลั่นกันลงมาเช่น คอยผาหม่น 2297 เมตร คอยหลวงเชียงดาว 2195 เมตร และคอยสุเทพ 1678 เมตร เป็นต้น แหล่งน้ำธรรมชาติมีแม่น้ำที่สำคัญเช่น บึง แม่น้ำแจ่ม แม่น้ำฝาง แม่น้ำกลาง เป็นต้น เดิมเชียงใหม่มีพื้นที่ที่เป็นป่าไม้จำนวนมาก แต่ในปัจจุบันเหลือรอดจากการทำลายอยู่ประมาณ 15000 ตารางกิโลเมตร

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

เชียงใหม่จัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีสภาพอากาศเย็นสบายน่าอยู่ ในฤดูหนาวอุณหภูมิจะลดต่ำลงถึงประมาณ 4 - 5 องศาเซลเซียส และในฤดูแล้งจะมีอุณหภูมิสูงสุดประมาณ 35 - 40 องศาเซลเซียส ฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม และมีฝนตกชุกในเดือนกันยายน ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยประมาณ 1265 มิลลิเมตรต่อปี

1.4 ประวัติศาสตร์

เชียงใหม่เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เมืองหนึ่งที่มีอยู่ในประเทศไทย ได้ถูกก่อสร้างขึ้นโดยพ่อขุนเม็งราย ในปี พ.ศ.1839 เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา เชียงใหม่เกิดขึ้นหลังกรุงสุโขทัย 37 ปี ก่อนกรุงศรีอยุธยา 56 ปี และก่อนกรุงเทพฯ ถึง 466 ปี

เนื่องจากเชียงใหม่ตั้งอยู่บนเส้นทางเดินทัพเส้นทางหนึ่งระหว่างไทยกับพม่า จึงได้ถูกรุกรานตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพม่า และกรุงศรีอยุธยา หลายครั้ง จนกระทั่งครั้งสุดท้ายพระเจ้าตากแห่งกรุงธนบุรีทรงตีเชียงใหม่ได้จากพม่าในปี พ.ศ.2317 แต่ไต่ทรงให้อพยพผู้คนไปอยู่ ณ เมืองลำปาง ปล่อยให้เชียงใหม่เป็นเมืองร้าง ทั้งนี้เนื่องจากชาวรุกทรุกโรธมามากจากการทำสงคราม และชาวกำลังคนที่จะต้านทานพม่า จนกระทั่งในสมัยรัชการที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าแห่งราชวงศ์จักรี ไต่ทรงสถาปนาพญาแก้ววิไล ขึ้นเป็นเจ้าครอนนครเชียงใหม่

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ไต่ทรงโปรดให้เปลี่ยนฐานะของเชียงใหม่จากประเทศราชเข้ามารวมเป็นมณฑลพายัพ ต่อมาในปี พ.ศ.2476 ได้มีการประกาศยกเลิกการปกครองแบบมณฑลและแบ่ง เป็นจังหวัดแทน

1.5 วัฒนธรรมประเพณี

เนื่องจากเชียงใหม่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน และได้รับอิทธิพลบางส่วนจากพม่า จึงทำให้มีศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่แตกต่างจากส่วน-

อื่น ๆ ของประเทศ เชียงใหม่มีโบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก เฉพาะวัดซึ่งมีทั้งวัดร้าง วัดโบราณที่อยู่ในสภาพดี และวัดที่สร้างขึ้นใหม่ รวมกันเป็นจำนวนประมาณ 441 วัด

1.6 ลักษณะของประชากรและอาชีพ

ปลายปี พ.ศ. 2523 จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรทั้งหมดประมาณ 1,161,123 คน นับได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีประชากรจำนวนมากเป็นที่ 7 ของประเทศไทย มีอัตราการเพิ่มประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2522 - พ.ศ. 2523 เท่ากับร้อยละ 0.9 ซึ่งเป็นอัตราการเพิ่มที่ค่อนข้างต่ำ แต่ในอนาคตมีแนวโน้มว่าอัตราการเพิ่มของประชากรจะสูงขึ้น เพราะภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 5 (พ.ศ. 2524 - พ.ศ. 2529) ได้กำหนดให้เลือกเชียงใหม่ขึ้นมาทำการเร่งรัดพัฒนาให้เป็นเมืองหลัก ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการให้บริการ การบริหาร และเป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ของภาคเหนือ

ในปัจจุบันประมาณร้อยละ 80 ของประชากรที่ทำงานมีอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 4934 ตารางกิโลเมตร รองลงมาเป็นอาชีพทางการอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ

เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในปัจจุบันมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 17.5 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งหมดประมาณ 106886 คน (พ.ศ. 2521) มีความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลอยู่ในระดับที่สูงคือ 6107 คนต่อตารางกิโลเมตร มีอัตราการเพิ่มประชากรในเขตเทศบาลโดยเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2521 ร้อยละ 11

1.7 บทบาทของเชียงใหม่

เนื่องจากเชียงใหม่มีภูมิประเทศที่สวยงาม มีสภาพอากาศที่เย็นสบาย น่าอยู่ มีวัฒนธรรมประเพณีที่น่าชื่นชม มีโบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วเหล่านี้เป็นทรัพยากรที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นในปัจจุบันเชียงใหม่จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย จึงจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา

ยัง เชียงใหม่ ซึ่งได้แสดงไว้ในตารางที่ 1.1 นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้นำเงินจำนวนมากเข้ามาใช้จ่าย เป็นรายได้เข้าประเทศและยังมีส่วนสร้างงานให้ประชาชนจำนวนมากมีงานทำและมีรายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว ซึ่งรัฐบาลก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของเชียงใหม่ในแง่ของการท่องเที่ยว และได้มีนโยบายที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้พัฒนายิ่งขึ้น

การที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นนอกจากจะต้องปรับปรุงสิ่งบริการต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวแล้ว สิ่งที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วยกันก็คือการอนุรักษ์ทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังเชียงใหม่ เพราะหากทรัพยากรเหล่านี้ถูกทำลายไปก็จะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วย

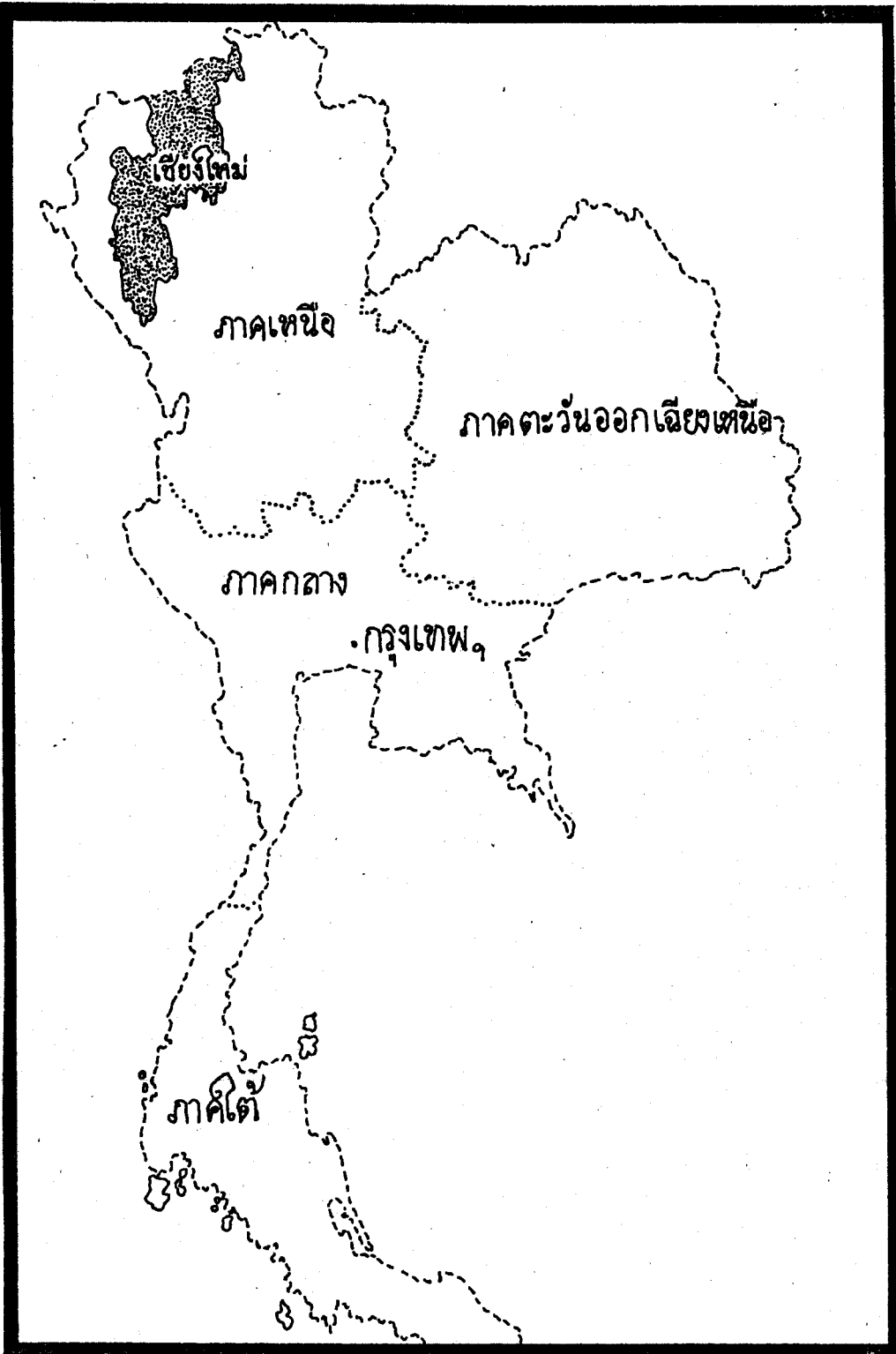
ในบรรดาทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้น โบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ ๆ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมก็เป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ยิ่งไปกว่านั้นทรัพยากรดังกล่าวยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของบรรพชน เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจ ความรักในท้องถิ่นและประเทศ ดังนั้นจึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่สิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้จะได้รับการอนุรักษ์ไว้อย่างเหมาะสม

พื้นที่ภายในเขตกำแพงเมืองโบราณซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ (แผนที่หมายเลข 1.2) เป็นจุดเริ่มต้นของเมืองเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีโบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นพื้นที่ที่มีแนวโน้มว่าจะได้รับความกระทบกระเทือนอันเกิดจากการเจริญเติบโตของเมืองเชียงใหม่ และเป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่จนเกินกำลัง และทรัพยากรที่มีอยู่สำหรับการดำเนินการวิจัย ดังนั้นจึงได้เลือกขึ้นมาเป็นพื้นที่ที่จะแสดงวิธีการอนุรักษ์โบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าโดยวิธีการวางผังเมือง.

ตารางหมายเลข 1.1 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังเชียงใหม่ พ.ศ.2514 - พ.ศ.2521

ปี	จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ	อัตราเพิ่ม %
2514	101,388	-
2515	106,054	4.6
2516	111,300	4.9
2517	125,353	12.6
2518	201,996	61.1
2519	299,220	48.1
2520	293,706	-1.8
2521	364,264	24.0

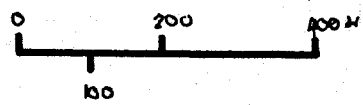
แหล่งข้อมูล : ท.ท.ท.

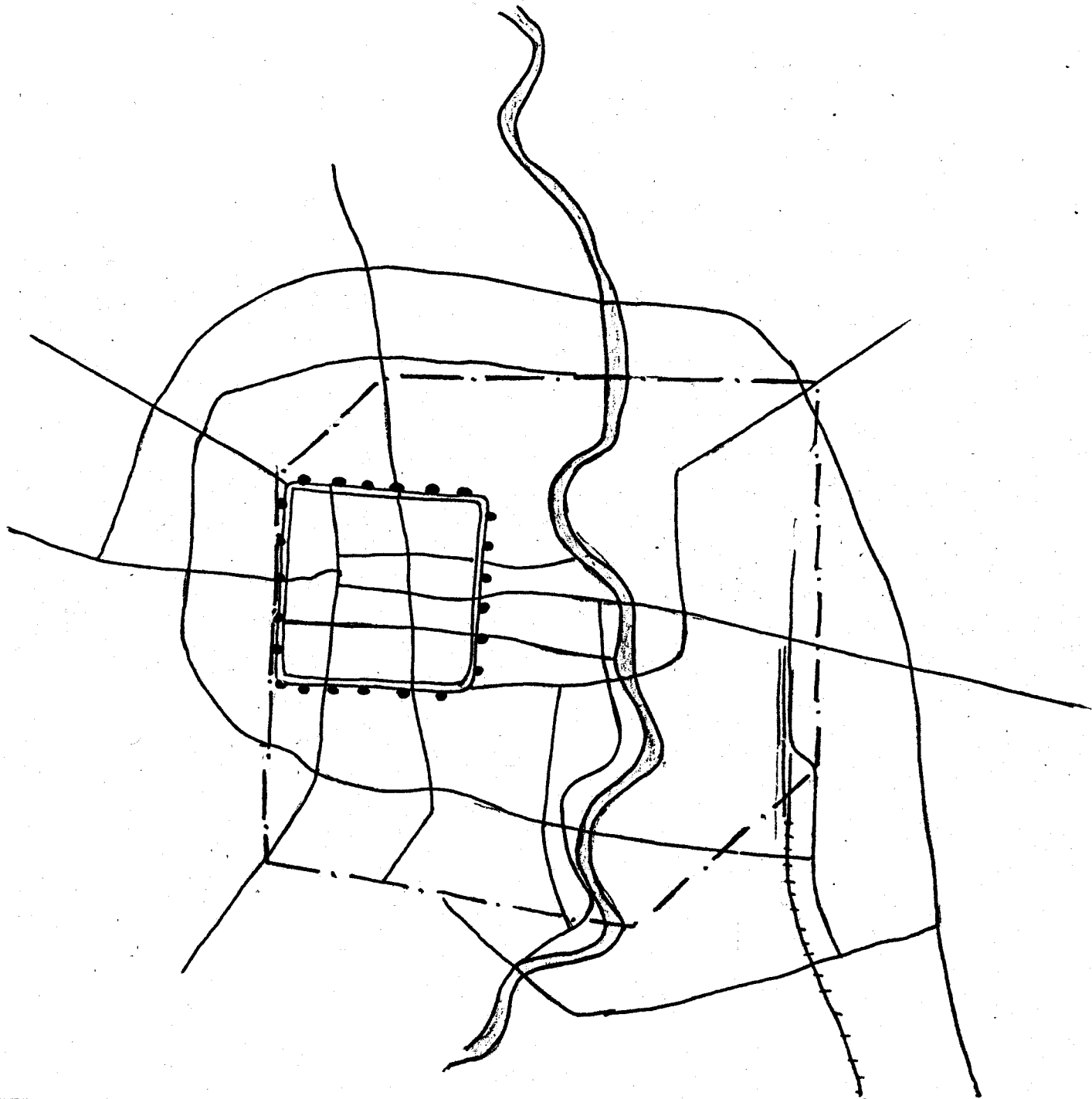

แผนที่หมายเลข 1.1

แสดงที่ตั้งจังหวัดเชียงใหม่

อนุรักษ์ :
เมืองเก่าเชียงใหม่.

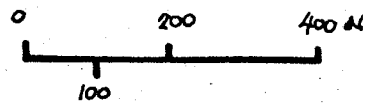
แบบร่างหมายเลข 1.2

แสดงที่ตั้งของพื้นที่ทำการศึกษ
า.

..... พื้นที่ทำการศึกษา

--- เขตเทศบาลนคร
เชียงใหม่.

อนุรักษ์:
เมืองเก่าเชียงใหม่.

บทที่ 2
เมืองเก่าเชียงใหม่

ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ที่จะทำการวิจัย

2.1 ที่ตั้ง พื้นที่ และ ขอบเขต

เมืองเก่าเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ ๆ ได้เลือกขึ้นมาเพื่อแสดงวิธีการอนุรักษ์โดยการวางผังเมืองนั้น หมายถึงพื้นที่ภายในเขตกำแพงเมืองโบราณซึ่งมีคูน้ำล้อมรอบมีขนาดความกว้างยาวประมาณ 800 X 1000 วา เป็นพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2.56 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (แผนที่หมายเลข 2.1)

2.2 ประวัติการสร้างเมือง

พื้นที่ภายในเขตกำแพงเมืองโบราณเชียงใหม่เป็นจุดเริ่มต้นของเชียงใหม่ในปัจจุบันนั้นมีประวัติอันยาวนาน ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

พ่อขุนเม็งรายผู้ครองเมืองเชียงรายซึ่งสืบเชื้อสายมาจากพระเจ้าลาวจักรราช ผู้สร้างอาณาจักรโยนก ได้ทรงเริ่มรวบรวมเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงเข้ามารวมกันเป็นอาณาจักรล้านนาเมื่อปี พ.ศ. 1805 ต่อมาในปี พ.ศ. 1828 พ่อขุนเม็งรายได้รวมเอาเมืองหริภุญชัยเข้ามาไว้ในอาณาจักรล้านนา และโดยย้ายมาประทับอยู่ที่เมืองหริภุญชัยเป็นเวลาถึง 2 ปี ต่อมาก็ได้มอบให้นายทหารคนสนิทปกครองแทน และได้ทรงสร้างเมืองใหม่ขึ้นอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองหริภุญชัย หลังจากที่โคตรหงษ์ประทับอยู่ ณ เมืองใหม่นี้ได้ 3 ปี ก็ทรงเห็นว่าบริเวณที่ตั้งของเมืองดังกล่าวไม่เหมาะสม กล่าวคือเป็นที่ลุ่มมาก ในฤดูฝนน้ำที่กักในแก่งตัวพาหนะไม่ไค จึงทรงให้ย้ายมาสร้างเมืองใหม่อยู่ ณ บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิงในปี พ.ศ. 1829 เรียกชื่อว่า เวียงกุมกาม

(ในปัจจุบันอยู่ในห้องที่ศาลาหวังทาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่) ต่อมาในปี พ.ศ.1234 พ่อขุนเม็งรายไคทรงดำริที่จะสร้างเมืองใหม่เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรลานนา จึงได้โปรดให้เชิญพระสหายร่วมนำสาบานทั้งสองคือ พ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัย และพ่อขุนงำเมืองแห่งเมืองกุฎกามยาว(ปัจจุบันคือพะเยา) มาร่วมปรึกษาในการสร้างเมืองใหม่ ซึ่งไคทรงเลือกบริเวณที่ราบลุ่มริมแม่น้ำอิง เชียงคอยสุเทพเป็นที่ตั้งเมืองใหม่

พ่อขุนเม็งรายจึงไคทรงโปรดให้สร้างเมืองขึ้นใหม่มีกำแพงเมืองคานยาว 1000 วา และคานกว้าง 800 วา ซึ่งไคสร้างกำแพงเมืองเสร็จในปี พ.ศ.1839 และทรงให้นามว่า "นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่"

2.3 การใช้ที่ดิน

จากการสำรวจพบว่าการใช้ที่ดินภายในเขตกำแพงเมืองเก่าในปัจจุบันสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ตามชนิดของการใช้ที่ดิน จำนวนพื้นที่และอัตราส่วนของพื้นที่ทั้งหมดได้ตามที่แสดงในแผนที่หมายเลข 2.2 และตารางหมายเลข 2.1 ซึ่งการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่พักอาศัย รองลงมาได้แก่ ธุรกิจการค้า ศาสนสถาน และสถานที่ราชการ

จากแผนที่ซึ่งแสดงตำแหน่งของการใช้ที่ดินชนิดต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าการใช้ที่ดินเพื่อธุรกิจการค้าจะตั้งอยู่บริเวณใกล้กับประตูเมือง บริเวณที่ใกล้กับสี่แยกที่เกิดขึ้นเนื่องจากถนนสายสำคัญตัดกัน และบริเวณทางส่วนบนริมถนนสายสำคัญเพราะเป็นบริเวณที่มีผู้นิยมไปมา การใช้ที่ดินเพื่อธุรกิจการค้าหรือพาณิชย์กรรมส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในส่วนตะวันออกของพื้นที่ทำการศึกษ เพราะเป็นส่วนที่ต่อเนื่องกับศูนย์กลางธุรกิจการค้าของจังหวัด

สถานที่ราชการส่วนใหญ่จะรวมกันอยู่ในตำแหน่งใจกลางของพื้นที่ ๆ ทำการศึกษาและมีบางส่วนที่กระจายกันตั้งอยู่ในส่วนอื่น ๆ การใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ปะปนกันไปทั่วทุกที่พักอาศัย และอุตสาหกรรมบางประเภทเช่น ซ่อมเครื่องยนต์ พ่นสีรถ ช่างเหล็ก เป็นต้น การใช้ที่ดินในส่วนตะวันออกของพื้นที่ทำการศึกษามีความหนาแน่นสูงกว่าในส่วนตะวันตกซึ่งยังมีที่ว่างที่ยังได้ใช้ประโยชน์อยู่มาก ดังที่ไคแสดงในแผนที่หมายเลข 2.3

ตารางที่ 2.1 แสดงการใช้ที่ดินภายในเขตกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่ โดยจำแนกออกตามชนิด
จำนวนพื้นที่ และอัตราส่วนของพื้นที่ทั้งหมด

การใช้ที่ดิน	พื้นที่ (ต.ร.กม.)	ร้อยละ
ที่พักอาศัย	1.20	37.78
พาณิชยกรรม	0.40	12.74
ศาสนสถาน	0.35	11.10
สถานที่ราชการ	0.32	10.03
สาธารณูปการ	0.26	8.17
สถาบันการศึกษา	0.25	7.84
ที่โล่งว่าง	0.16	5.03
อุตสาหกรรม	0.10	3.31
สวนสาธารณะและพักผ่อน หย่อนใจ	0.07	2.25
เกษตรกรรม	0.05	1.75
รวม	3.19	100

2.4 โบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม

ถึงแม้ว่า เชียงใหม่จะเป็นเมืองเก่าที่มีประวัติอันยาวนานก็ตาม แต่เนื่องจากถูกรุกรานหลายครั้งจากพม่าและกรุงศรีอยุธยา ซึ่งผลของสงครามได้ทำให้อาคารสิ่งก่อสร้างจำนวนมากถูกทำลายลง ยิ่งไปกว่านั้นในหลายยุคหลายสมัยสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้จำนวนหนึ่ง ยังได้ถูกรื้อถอน ทำลายเพื่อนำวัสดุไปใช้เพื่อจุดประสงค์อื่น ๆ และอีกจำนวนหนึ่งก็ชำรุดทรุดโทรม ศูนย์สลายไปเนื่องจากการขาดการบำรุงรักษาที่เหมาะสม แต่ในปัจจุบันก็ยังมีอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก และได้รับการคุ้มครองโดยได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุ ซึ่งได้แสดงตำแหน่งของโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ภายในเขตกำแพงเมืองเก่าไว้ในแผนที่หมายเลข 2.4

นอกจากโบราณสถานโบราณวัตถุแล้ว ภายในเขตกำแพงเมืองเก่า เชียงใหม่ยังมีวัดอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งได้พบว่าหลาย ๆ แห่งเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าไม่เพียงแต่คุณค่าในแง่ของศิลปวัฒนธรรมแต่นับได้ว่าเป็นสถานที่ที่มีที่โล่งที่ว่าง เหลืออยู่มากซึ่งนับว่าที่โล่งที่ว่างเหล่านี้จะหาได้ยากยิ่งในเมืองใหญ่ วัดที่พบว่ามีอยู่ในพ.ศ. 2466 ได้แสดงไว้ในแผนที่หมายเลข 2.5 และวัดทั้งหมด(รวมทั้งวัดร้างที่มีซากเหลืออยู่) ในปัจจุบันได้แสดงไว้ในแผนที่หมายเลข 2.6 ส่วนอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าอื่น ๆ เช่น บ้านที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมล้านนา นั้นแทบจะไม่มีเหลืออยู่เลย ทั้งนี้เพราะเป็นของเอกชน และขาดมาตรการควบคุมจึงได้ถูกรื้อถอน คัดแปลงไปตามความต้องการของเจ้าของ

2.5 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น

อาคารที่แสดงถึงรูปร่างลักษณะทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นนั้นส่วนมากแล้วที่พบในเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือเป็นอาคารทางศาสนา ซึ่งได้แสดงตัวอย่างไว้ในรูปภาพหมายเลข 2.1 ส่วนอาคารที่พักอาศัยนั้นถึงแม้จะไม่พบตัวอย่างที่ดีในเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษาก็ได้แสดงอาคารที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่น (ล้านนา) ไว้ในรูปภาพหมายเลข 2.2 และ 2.3 ซึ่งสามารถจะสรุปได้ว่าอาคารที่แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่น (ล้านนา) จะเป็นอาคารที่มีรูปร่างลักษณะหลังคาจั่ว ทรงเอียงลาด คล้ายกับทรงปั้นหย่า ในบริเวณที่ทำการศึกษาก็พบว่าอาคารส่วนมากที่มีรูปร่างลักษณะที่ขัดแย้งกับลักษณะทาง-

สถาปัตยกรรมของท้องถิ่นนั้นเป็นอาคารประเภทตึกแถว หรือห้องแถว ซึ่งในการออกแบบไม่ได้พิจารณาถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นบ้างเลย จึงได้แสดงตัวอย่างไว้ในรูปภาพหมายเลข 2.4 แต่อย่างไรก็ตามก็มีอาคารอีกหลายหลัง ทั้งที่อยู่ในพื้นที่ทำการศึกษาและพื้นที่ข้างเคียงซึ่งเป็นอาคารที่ถูกสร้างขึ้นใหม่แต่ได้รับการออกแบบโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับรูปร่างลักษณะทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นซึ่งได้แสดงตัวอย่างไว้ในรูปภาพหมายเลข 2.5

2.6 สภาพอาคารและวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง

สภาพอาคารที่พบในเขตเก่าแห่งเมืองเก่าเชียงใหม่มีหลายชนิด และหลายระดับตั้งอยู่ปะปนกันทั่วไป มีทั้งที่อยู่ในสภาพดี และชำรุดทรุดโทรม มีทั้งสิ่งก่อสร้างชั่วคราว และถาวร ในคานวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างก็มีทั้งคอนกรีต อิฐ และไม้ จนถึงไม้ไผ่ ส่วนวัสดุที่ใช้มุงหลังคานั้นยังมีอาคารจำนวนน้อยที่ยังคงใช้กระเบื้องแบบเก่าที่เคยใช้กันแพร่หลายในภาคเหนือซึ่งส่วนมากจะเป็นอาคารเก่า ส่วนอาคารใหม่ส่วนมากจะใช้กระเบื้องแบบที่มีขายกันทั่วไปในปัจจุบัน และสังกะสี และมีอาคารจำนวนน้อยซึ่งสร้างด้วยวัสดุกิ่งถาวรและใช้แฝกหรือใบตองกิ่งมุงหลังคา

บริเวณสองฟากถนนสายสำคัญซึ่งมักจะเป็นที่ตั้งของธุรกิจการค้าซึ่งอาคารส่วนมากอยู่ในสภาพดี รูปร่างลักษณะอาคารมักจะเป็นประเภทตึกแถวสูง 2 - 3 ชั้น บริเวณหลังตึกแถวจะเป็นอาคารที่พักอาศัยซึ่งมีสภาพทั้งดีและชำรุดทรุดโทรม สภาพอาคารต่าง ๆ ได้แสดงไว้ในรูปภาพหมายเลข 2.6 - 2.7 - 2.8 - 2.9

2.7 บริเวณที่มีศักยภาพทางบ้านสภาพแวดล้อมและมุมมอง

บริเวณที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีภายในเขตพื้นที่ทำการศึกษาได้แก่ บริเวณข้างเคียงกับคูเมือง บริเวณสวนสาธารณะบวกดาก และบริเวณสวนหย่อมอีกหลายแห่ง นอกจากนั้นแล้วภายในบริเวณวัดอีกหลายแห่งก็มีศักยภาพที่จะปรับปรุงให้เป็นบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีได้ ซึ่งได้แสดงตำแหน่งของบริเวณเหล่านี้และสภาพทั่วไปไว้ในแผนที่หมายเลข 2.8 และรูปภาพหมายเลข 2.10

บริเวณที่มีมุมมองทัศนียภาพในแง่ของการอนุรักษ์ก็คือถนนราชดำเนินช่วงระหว่างวัดพระสิงห์ถึงแยกถนนพระปกเกล้ามองไปยังวัดพระสิงห์ ซึ่งได้แสดงไว้ในรูปภาพหมายเลข 2.11 และแผนที่หมายเลข 2.9 ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับบริเวณอื่น ๆ แล้วบริเวณดังกล่าวยังมีการใช้ที่ดินและอาคารสิ่งก่อสร้างที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก

2.8 การจราจร

ถนนส่วนใหญ่ภายในเขตกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่เป็นถนนแคบ ถนนสายสำคัญมีขนาดความกว้างไม่เกิน 8 เมตร ส่วนถนนซอยซึ่งเชื่อมระหว่างถนนสายหลักส่วนมากจะมีขนาดความกว้างไม่เกิน 4 เมตร ภายในเขตที่ทำการศึกษามีพื้นที่สำหรับจอดรถนอกถนนน้อยมากซึ่งส่วนใหญ่เป็นของสถานที่ราชการและวัด ดังนั้นเมื่อพื้นผิวถนนส่วนหนึ่งถูกใช้เป็นที่จอดรถจึงทำให้เกิดปัญหาการจราจรขึ้น โดยเฉพาะในบางส่วนของถนนที่มีกิจกรรมธุรกิจการค้ารวมกลุ่มกันอยู่ นอกจากนี้แล้วการใช้ที่ดินเพื่อธุรกิจการค้าบางประเภทเช่น โรงแรม ไนท์คลับ บิมน้ำมัน ร้านค้าส่ง โกดังเก็บของ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณกำแพงเมืองเก่าได้มีส่วนดึงดูดให้เกิดการจราจรจำนวนมากเข้าสู่พื้นที่ดังกล่าว และยังไปกีดขวางการบางประเภทซึ่งดึงดูดให้รถบรรทุกขนาดใหญ่เข้ามาในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้มีส่วนในการทำให้เกิดปัญหาการจราจรขึ้น นอกจากนั้นแล้วยังมีการจัดขบวนแห่กันขึ้นบ่อยครั้งในเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลลอยกระทง เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลแห่เทียนเข้าพรรษา เป็นต้น ซึ่งมักจะใช้ถนนราชดำเนินเป็นจุดเริ่มต้นของขบวนแห่ และเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางที่ขบวนแห่ผ่านไปซึ่งได้แสดงไว้ในแผนที่หมายเลข 2.10 ทางเท้าภายในเขตพื้นที่ทำการศึกษามีอยู่ในสภาพดี มีความกว้างอยู่ระหว่าง 1 - 1.50 เมตร เส้นทางรถประจำทางที่ผ่านเข้ามาในเขตกำแพงเมืองเก่าได้แสดงไว้ในแผนที่หมายเลข 2.11 สภาพทั่วไปของถนนและทางเท้าได้แสดงไว้ในรูปภาพหมายเลข 2.12 - 2.13-2.14

2.9 ปัญหา

นอกจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับโบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมซึ่งได้แยกไว้อธิบายในบทต่อไปแล้ว ภายในบริเวณที่ทำการศึกษายังพบว่ามีปัญหาอื่น ๆ อีกซึ่งพอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาการจราจร เนื่องจากถนนที่มีอยู่มีขนาดแคบและขาดพื้นที่สำหรับจอดรถนอกถนน จึงทำให้เกิดการจราจรคับคั่งขึ้นในบางส่วนของพื้นที่ แต่ปัญหาในปัจจุบันยังไม่มีความรุนแรงมากนัก ความรุนแรงของปัญหาจะเพิ่มมากขึ้นหากมีการใช้ที่ดินเพื่อธุรกิจการค้า หรือการใช้ที่ดินที่ดึงดูดให้เกิดการจราจรเข้ามาสู่พื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น แต่ไม่มีการจัดพื้นที่สำหรับจอดรถนอกถนนเตรียมไว้ ถนนซอยซึ่งมีขนาดแคบมีส่วนทำให้เกิดปัญหาเช่น การเก็บขยะเพราะเมื่อรถขยะซึ่งมีขนาดใหญ่แล่นเข้าไปในถนนซอย ก็จะไม่มีความพร้อมสำหรับให้รถสวนกัน และหากเกิดเพลิงไหม้ก็จะทำให้การดับเพลิงทำได้ลำบากเพราะถนนแคบ

ปัญหาน้ำท่วม บริเวณบางแห่งภายในพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือพื้นที่ลุ่มและระบบการระบายน้ำที่มีอยู่ไม่เหมาะสม จึงทำให้เกิดน้ำขังในบางบริเวณหลังจากฝนตกหนัก

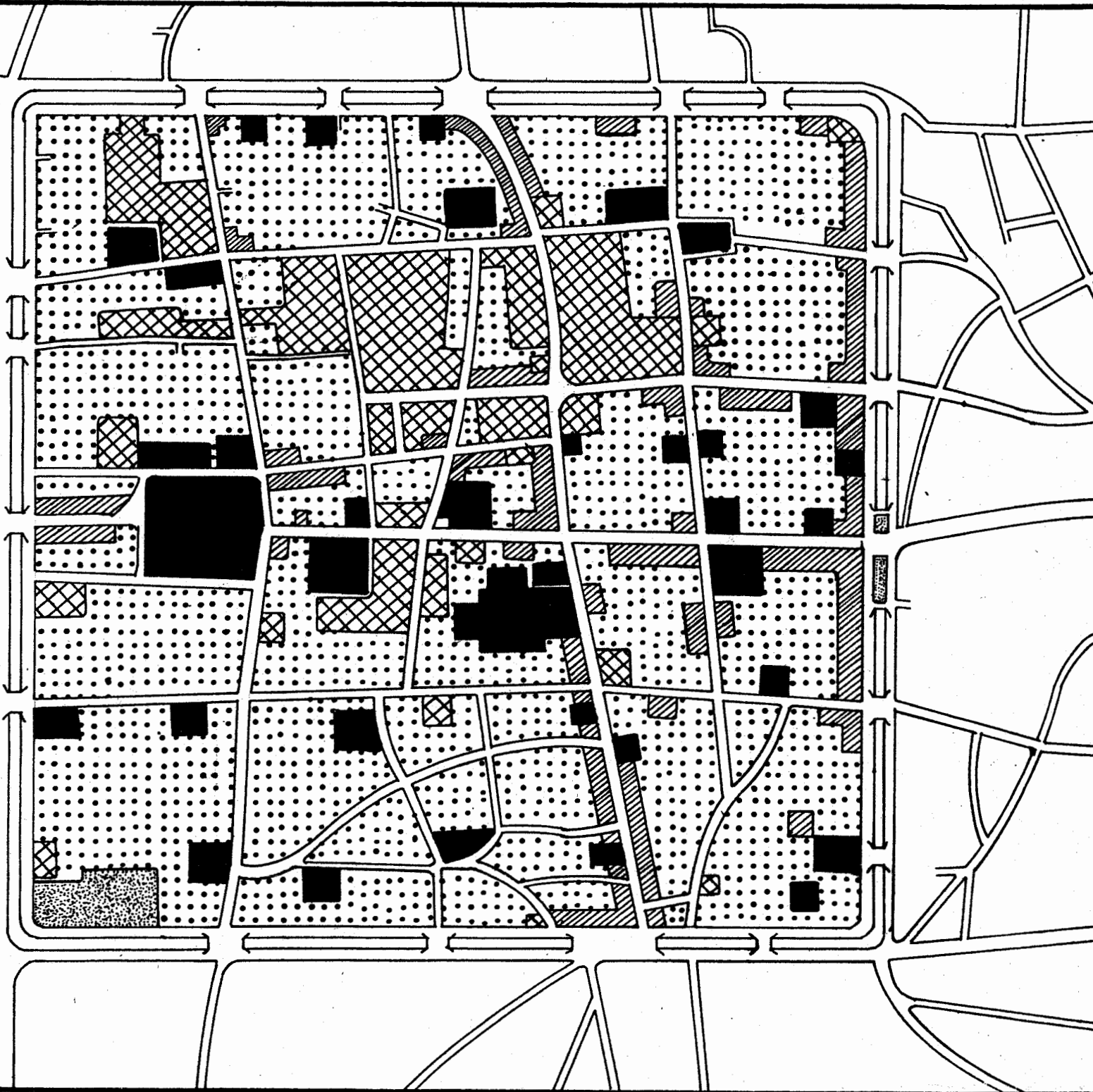
ปัญหาที่เกิดจากการใช้ที่ดิน เนื่องจากการใช้ที่ดินในปัจจุบันเป็นไปแบบปะปนกัน การใช้บางประเภท เช่น อู่ซ่อม เคาะ พ่นสีรถยนต์ โรงงานในทศลับ ซึ่งปะปนอยู่ในบริเวณเดียวกันที่หักอาศัยอาจจะก่อให้เกิดความเดือดร้อน ราคาอู่แก๊สที่อาศัยอยู่ในบริเวณข้างเคียงคือ ในแง่ของเสียง กลิ่น และหลายแห่งที่อยู่ประกอบกิจการก่อสร้างพื้นที่บนทางเท้า ริมถนนเป็นที่ประกอบกิจการ ซึ่งทำให้ผู้ใช้ทางเท้าและถนนได้รับความไม่สะดวก ดังตัวอย่างในรูปภาพหมายเลข

และได้แสดงตำแหน่งที่พบว่ามีปัญหาในแผนที่หมายเลข 2.12

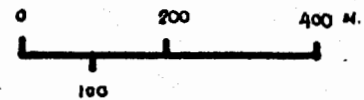

แสดงการใช้ที่ดินในบริเวณ

- กัด
- บริเวณอาคารพาณิชย์
- สถานบริการสุขภาพ
- สวนสาธารณะ
- ที่อยู่อาศัย

อนุรักษ์ :
เมืองเก่าเชียงใหม่

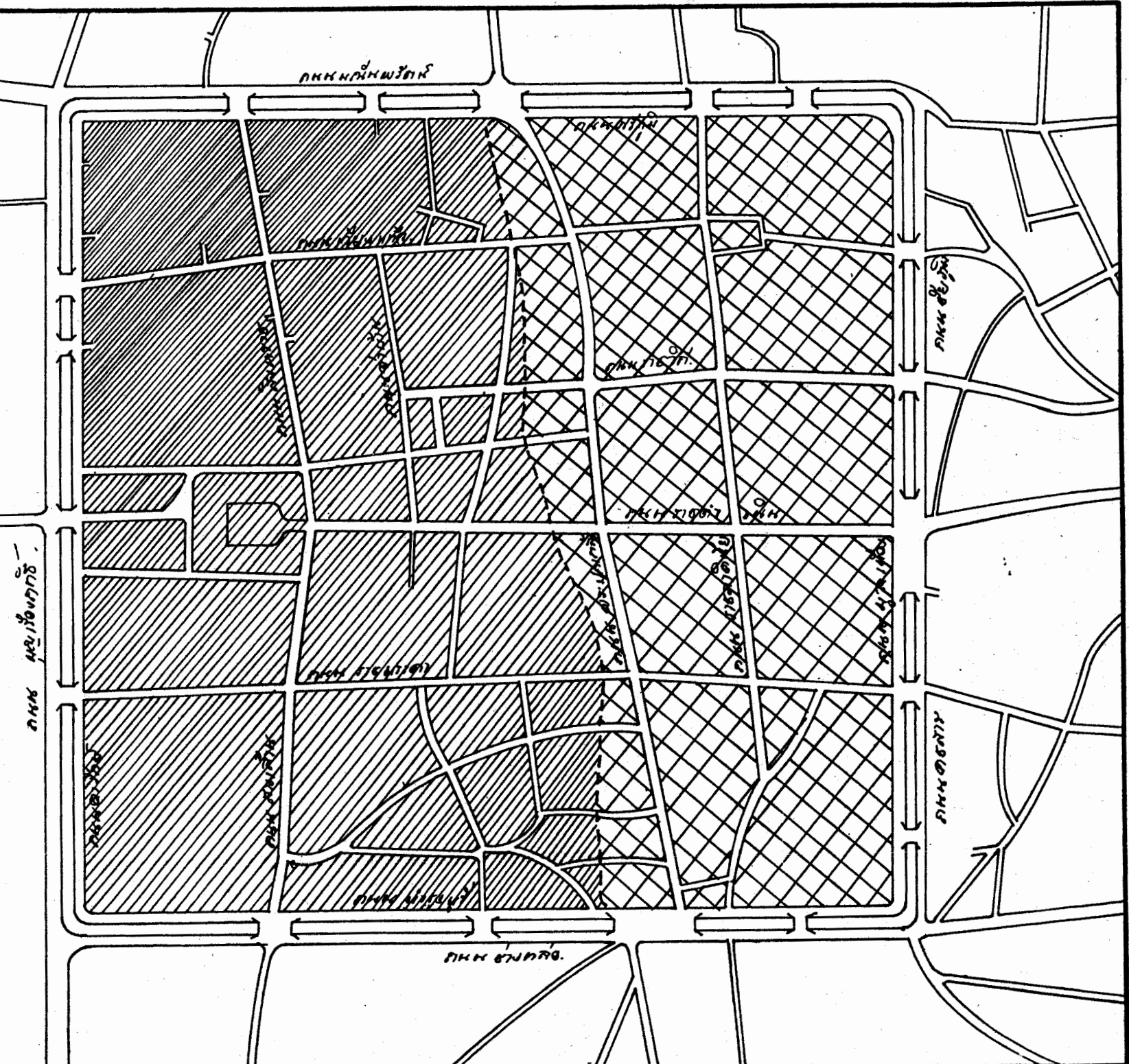
แผนผังการคมนาคมแห่งของกรมตำรวจ

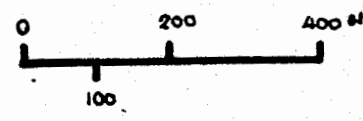
การใช้พื้นที่ เพื่อการคมนาคมแห่ง
ของตำรวจแผนก

การใช้พื้นที่ สำหรับสถานีตำรวจ ทหารบก
ของตำรวจแผนก

อนุรักษ์ :
เมืองเก่าเชียงใหม่.

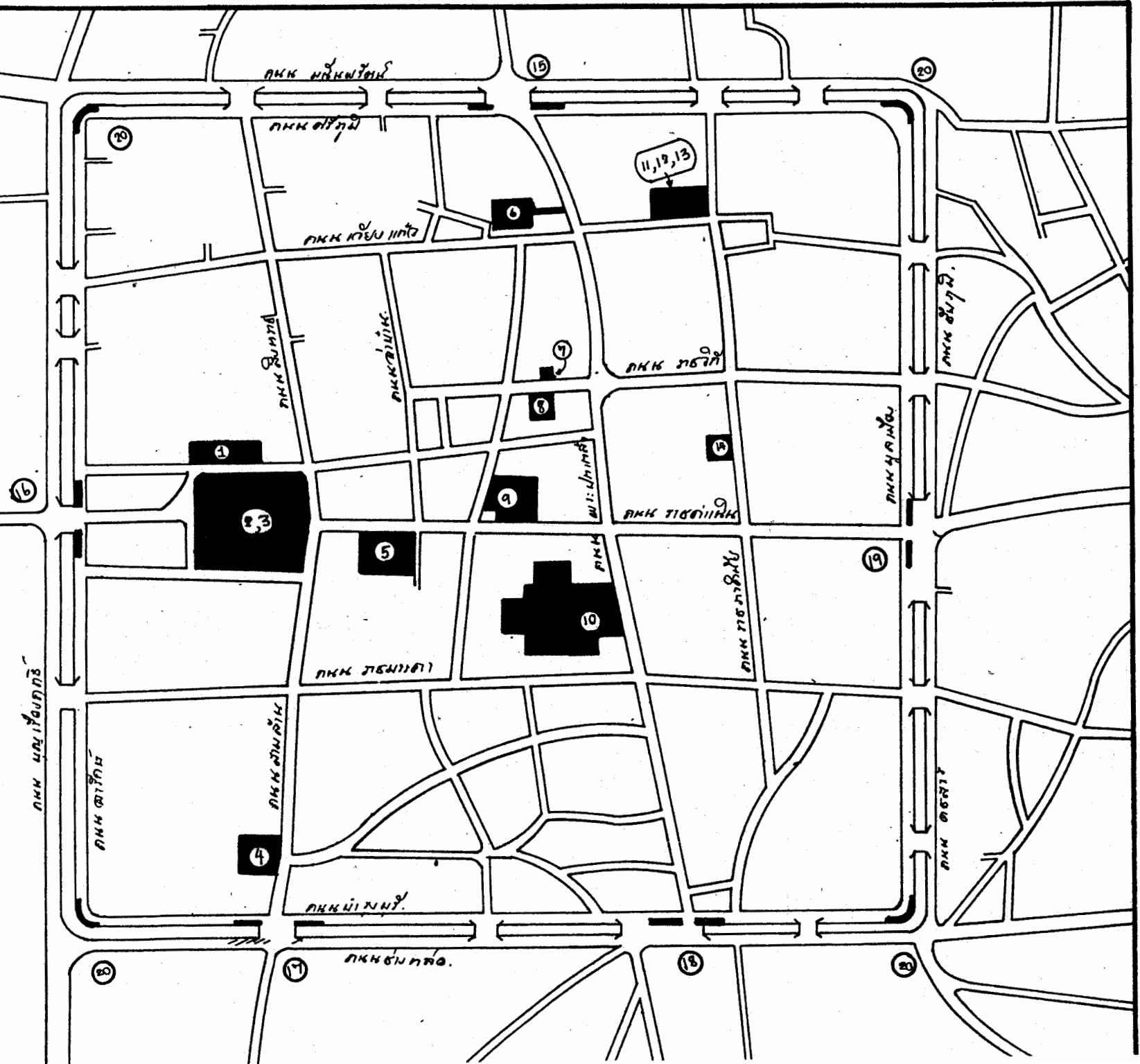
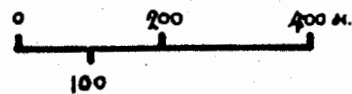

แผนที่หมายเลข 2.4

แสดงที่ตั้งของ โบสถ์สถาน และ โบสถ์วัด

1. วัดปราสาท
2. วัดพระสิงห์
3. พระพุทธสิหิงค์
4. วัดพุกทนต์
5. วัดศรีโหด.
6. วัดหัวข้ง
7. พระตำหนักวัดศาลาลอยเก่า (วัดส.ต.ต.เมือง)
8. หอพระธมมัตถากรธ
9. วัดชัยพระเกษมณี
10. วัดเขตย์ภักดี
11. วัดเขียนนาค
12. พระศิลาปางมณฑลธรรมสาร
13. พระเสกขัตตมณี
14. วัดอุโมงค์
15. พระตำหนักเมือง
16. พระตำหนักตอ
17. พระตำหนักปาง
18. พระตำหนักเขียนนาค
19. พระตำหนัก
20. กำแพงเมือง และ คูเมืองโบราณ.

อนุรักษ์ :
เมืองเก่าเชียงใหม่.

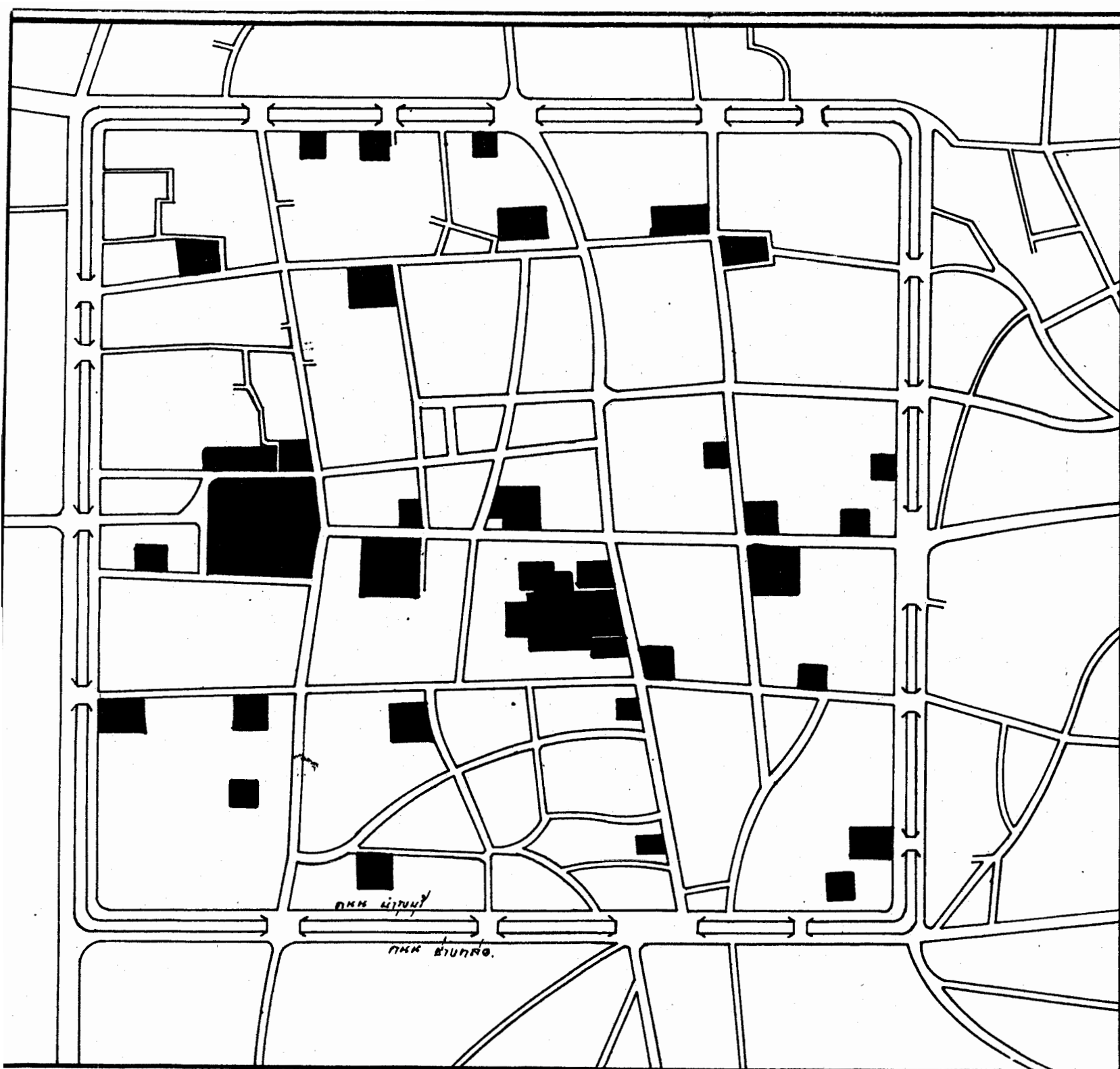
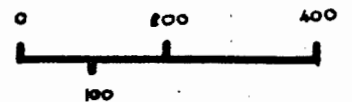

แผนที่หมายเลข 2.5

แสดงที่ตั้งป่าทิวใหม่ พ.ศ. 2466 (ค.ศ. 1923)

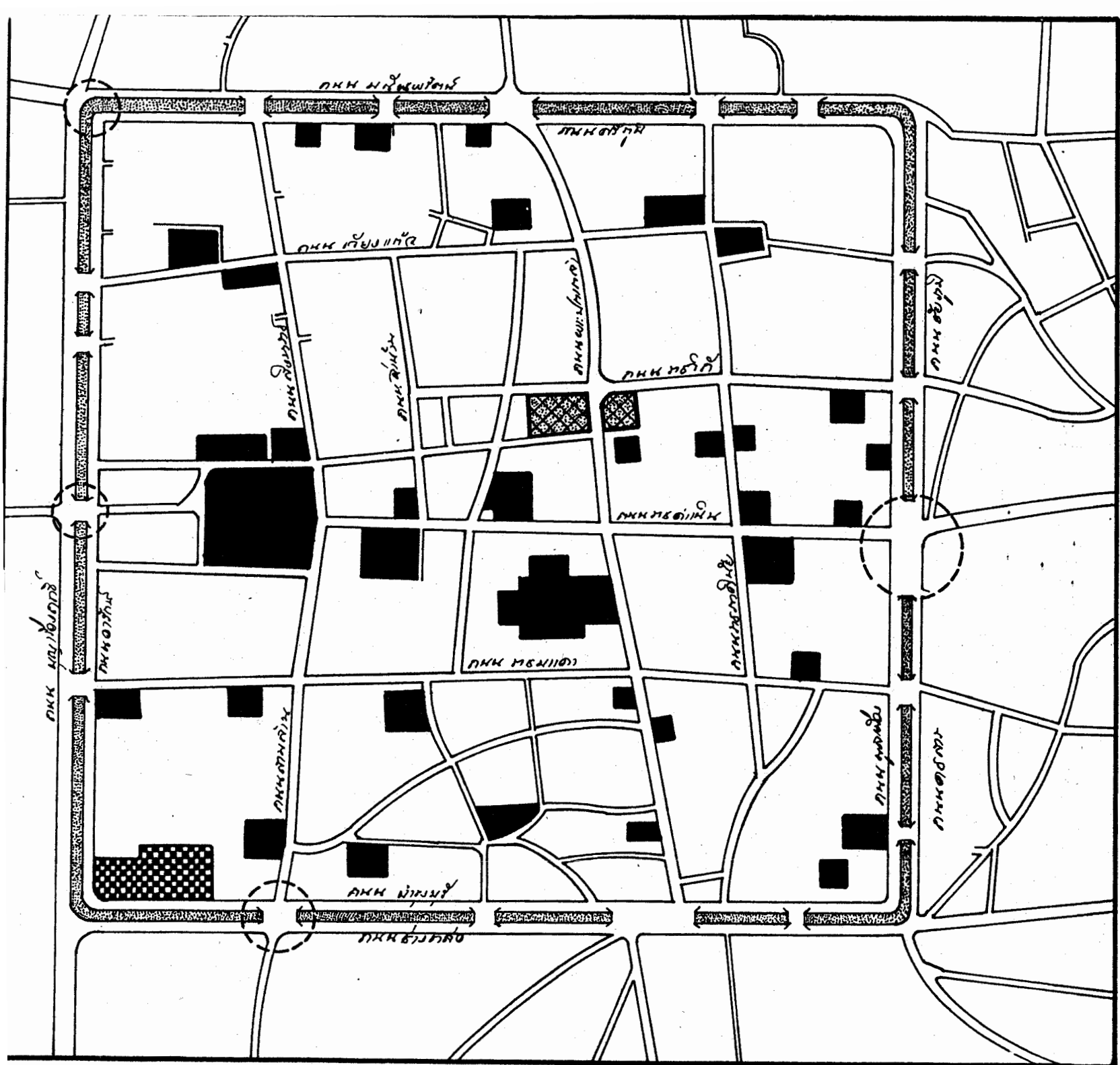
■ = ที่ตั้งป่าทิวใหม่ พ.ศ. 2466

อนุรักษ์ :
เมืองเก่าเชียงใหม่.

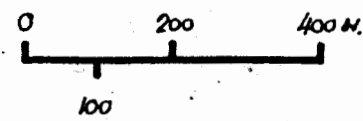

แผนที่กรมแผนที่ทหาร 2.8

แสดงตำแหน่งที่ตั้งของภาพด้าน
 ใต้ภาพ/เวตลุ่ม

- ..... ตึก
- ..... ทุ่ง
- ..... สวนสาธารณะ
- ..... สวนสาธารณะรอบทุ่ง
- ..... สวนสาธารณะ

อนุรักษณ์ :
 เมืองเก่าเชียงใหม่

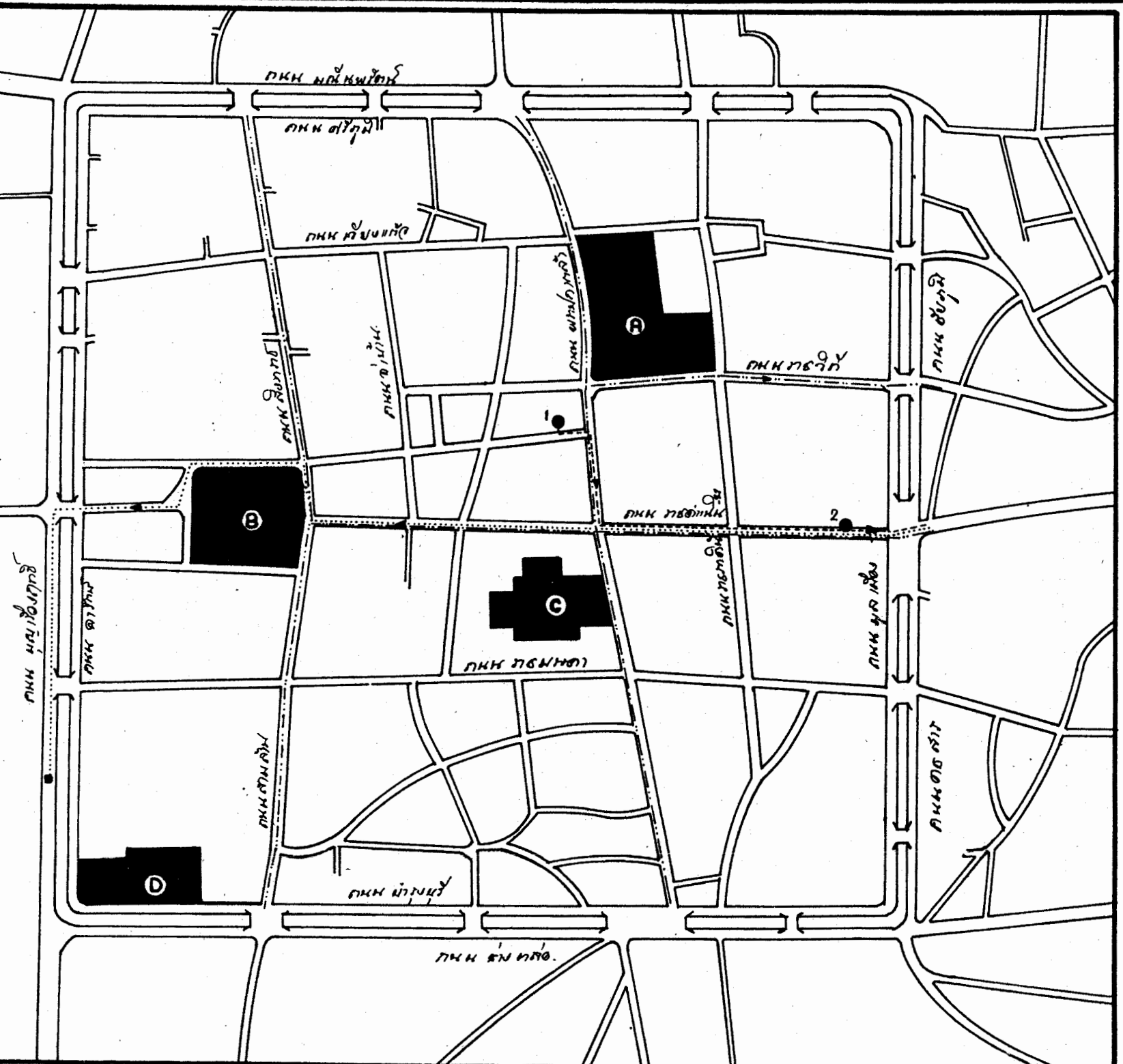
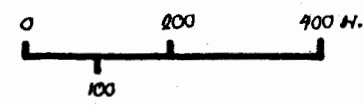

แผนที่ถนนเลข 2.10

แสดงสถานที่ตั้งบ้าน และ เส้นถนนหนทาง
ในเขตเทศบาลตำบล...

- A** ..... สถานที่ตั้งบ้านของกรมการช่างในย่านนิคม,
เช่น บ้านนิคมเกษตร, บ้านสวนยาง.
- B** ..... สถานที่ตั้งบ้านกรมช่างในย่านนิคม,
เช่น บ้านช่างไม้, บ้านช่างเหล็ก, บ้านช่างก่อสร้าง.
- C** ..... สถานที่ตั้งบ้านกรมช่างในย่านนิคม,
เช่น บ้านช่างเครื่องปั้นดินเผา (ปั้นถ้วย).
- D** ..... สถานที่ตั้งบ้านของกรมการช่างในย่านนิคม,
เช่น บ้านช่างเครื่องปั้นดินเผา.
- ..... จุดเริ่มต้นถนนที่ขึ้นหน้าท่า.
- ..... จุดเริ่มต้นถนนที่ลงท่า.
- ▶ ..... เส้นถนนหนทางที่ขึ้นหน้าท่า, ลงท่า.
- ..... และ: คือถนนทั่วไป.
- ▶ ..... เส้นถนนหนทางที่ขึ้นหน้าท่า, ลงท่า.
- ..... และ: คือถนนทั่วไป.
- ▶ ..... เส้นถนนหนทางที่ขึ้นหน้าท่า, ลงท่า.
- ..... และ: คือถนนทั่วไป.
- ..... ปลายทางถนนที่ขึ้นหน้าท่า.

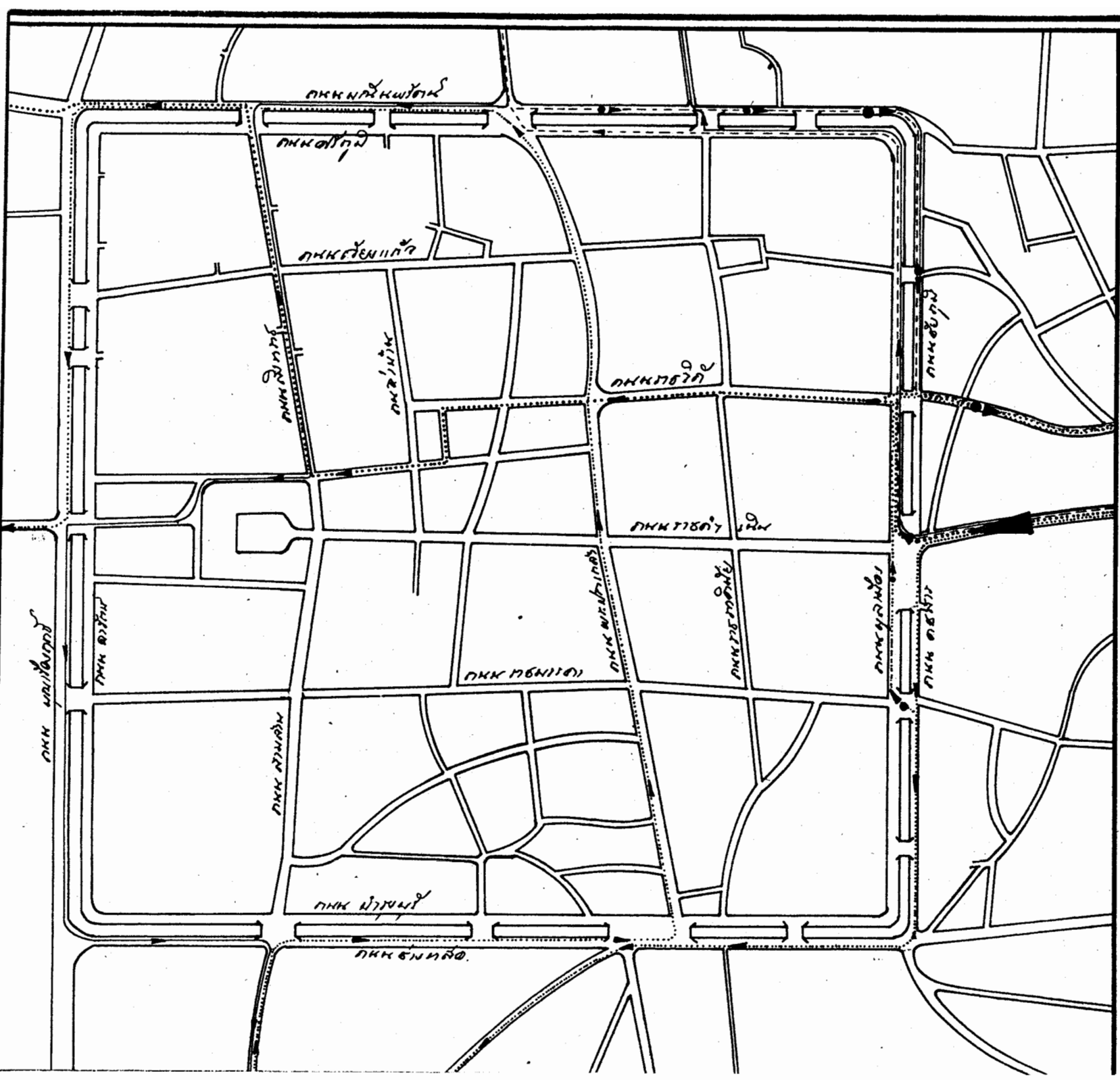
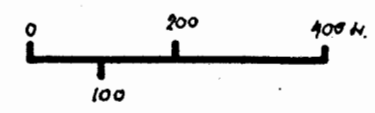
อนุรักษ:
เมืองเก่าเชียงใหม่.

แผนผังเส้นทางเดินรถประจำทางในเขตเทศบาล
ทำการศึกษา

- ..... เส้นทางเดินรถตามถนนไม่ปลายทาง
- ..... เส้นทางเดินรถตามปลายทางที่มีปลายทาง (แต่ยังมีเส้นทางที่ใช้เส้นทางเดินรถ)
- ..... รถประจำทางสาย ๑.
- ..... รถประจำทางสาย ๒.
- ..... รถประจำทางสาย ๓.
- ..... รถประจำทางสาย ๔.

อนุรักษ์ :
เมืองเก่าเชียงใหม่.

แสดงบริเวณที่มีปัญหาบางชิ้น

บริเวณที่มีการจราจรคับคั่ง

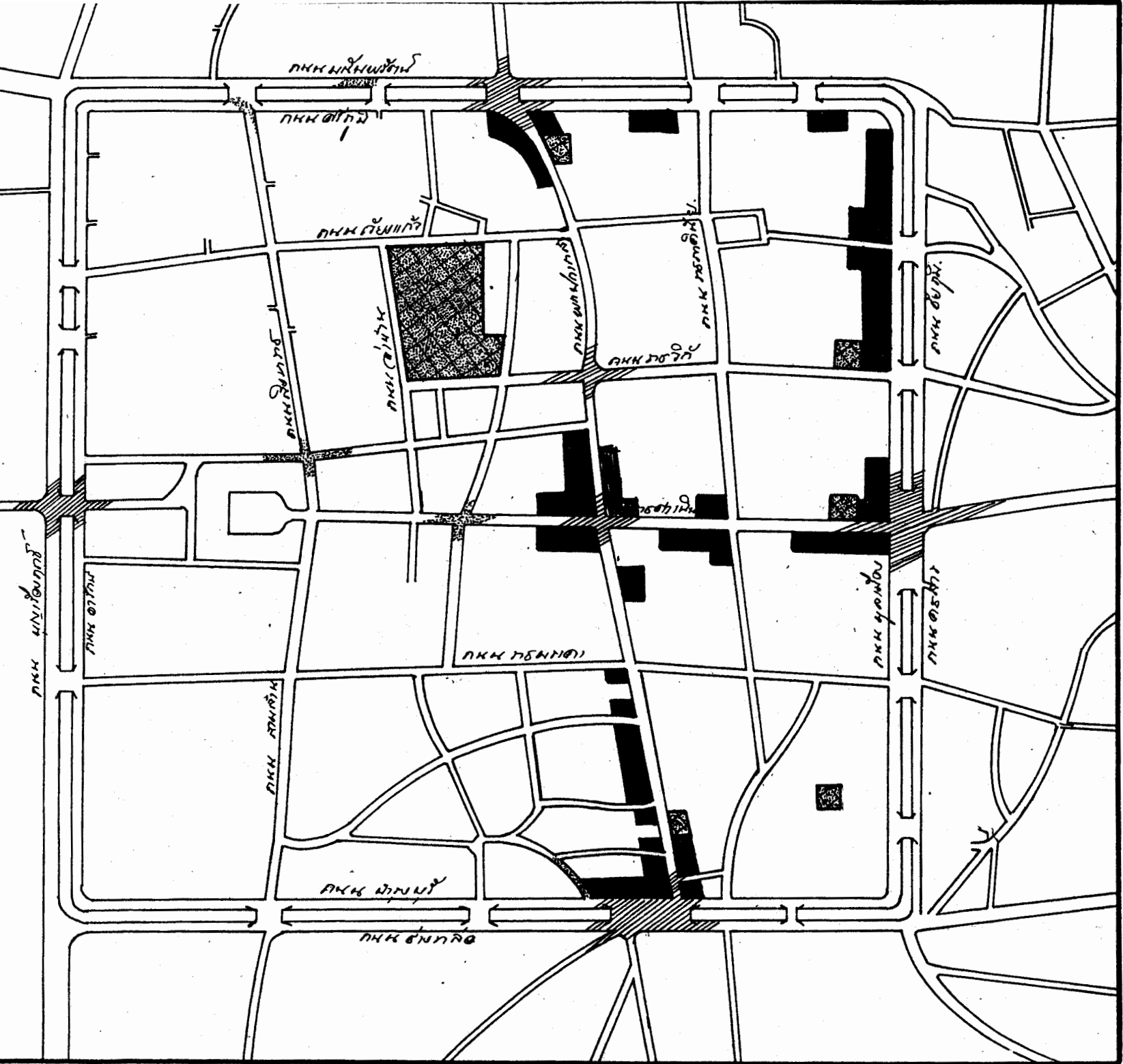
บริเวณที่ชุมชนมีปัญหามาก

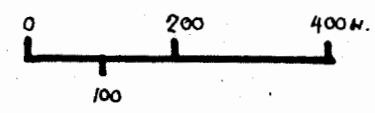
อาคารที่มีลักษณะ: ใช้น้ำมันดีเซลและ
ใช้สารเคมีอันตราย

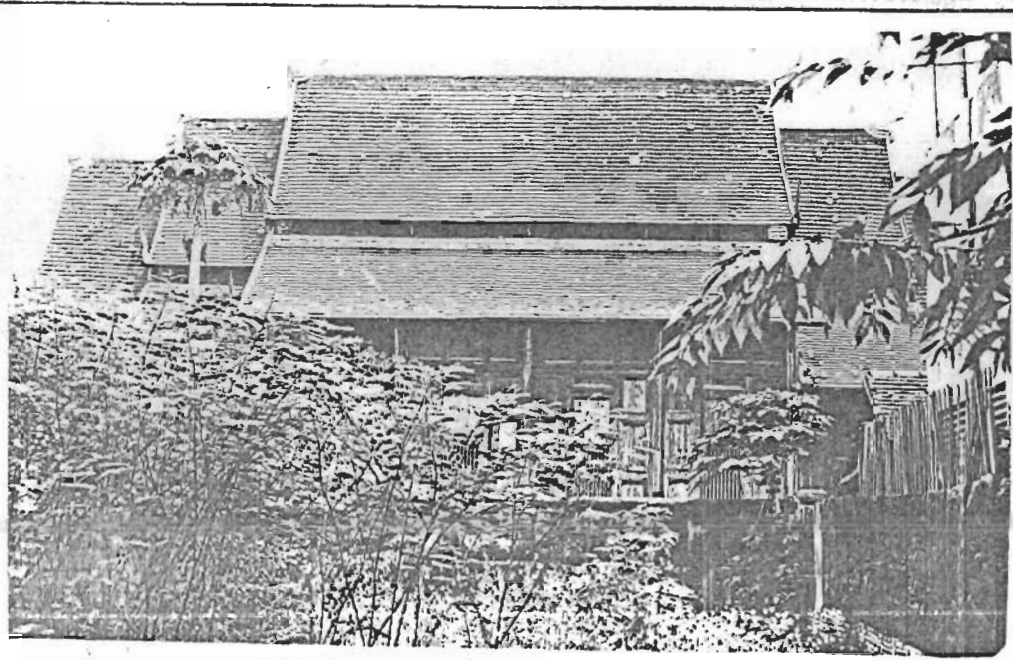
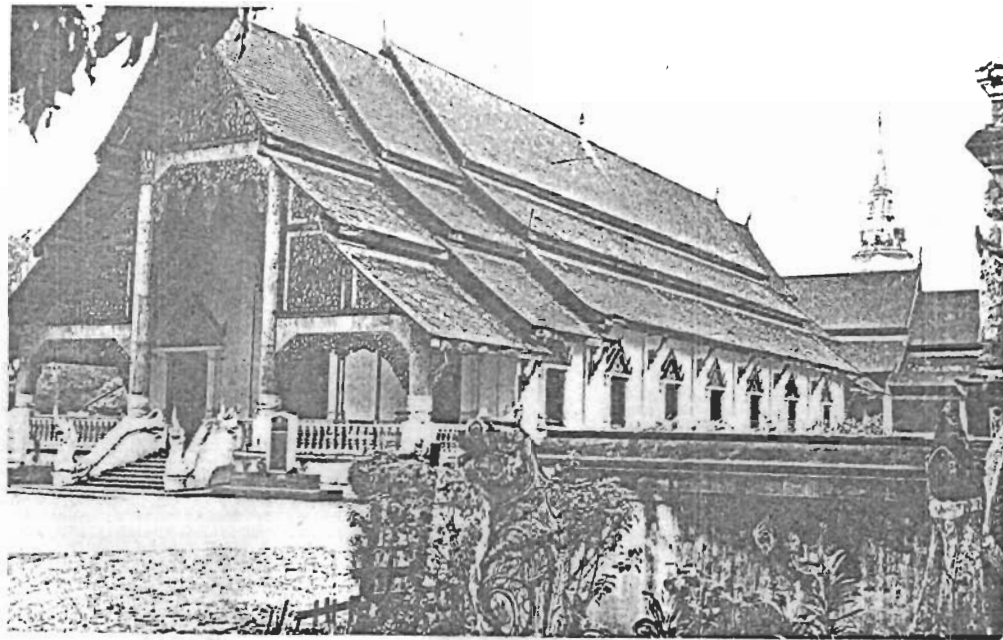

บริเวณที่มีการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม
ทางบก

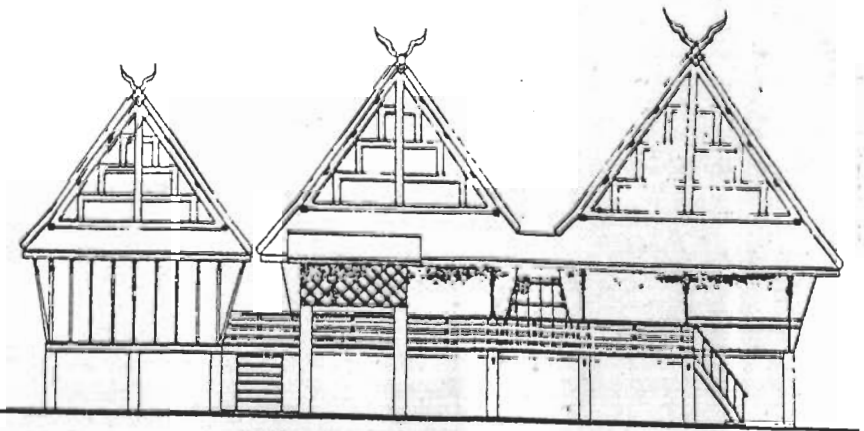

อนุรักษ์:
เมืองเก่าเชียงใหม่

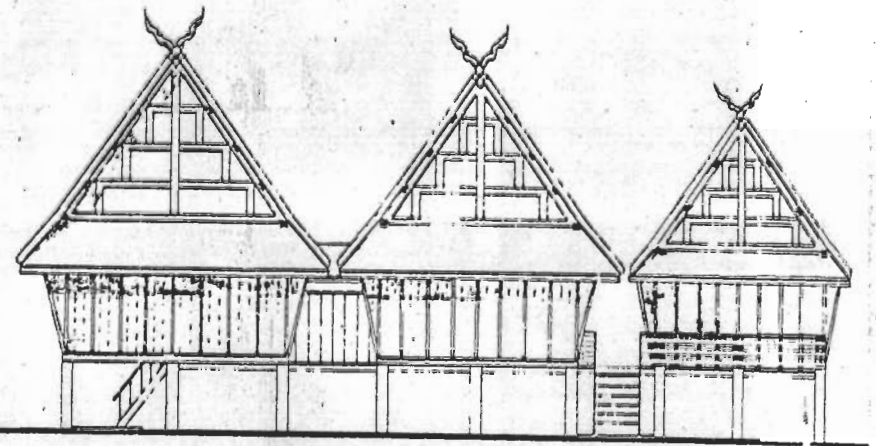

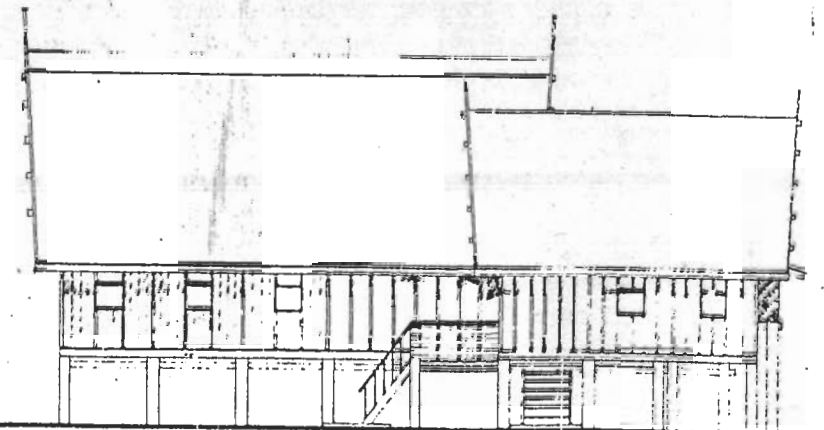
รูปภาพหมายเลข 2.1 แสดงอาคารทางศาสนาซึ่งแสดงลักษณะสถาปัตยกรรมลานนา

รูปถ่าย ๑ อาคารด้านหน้า ๒๕๖

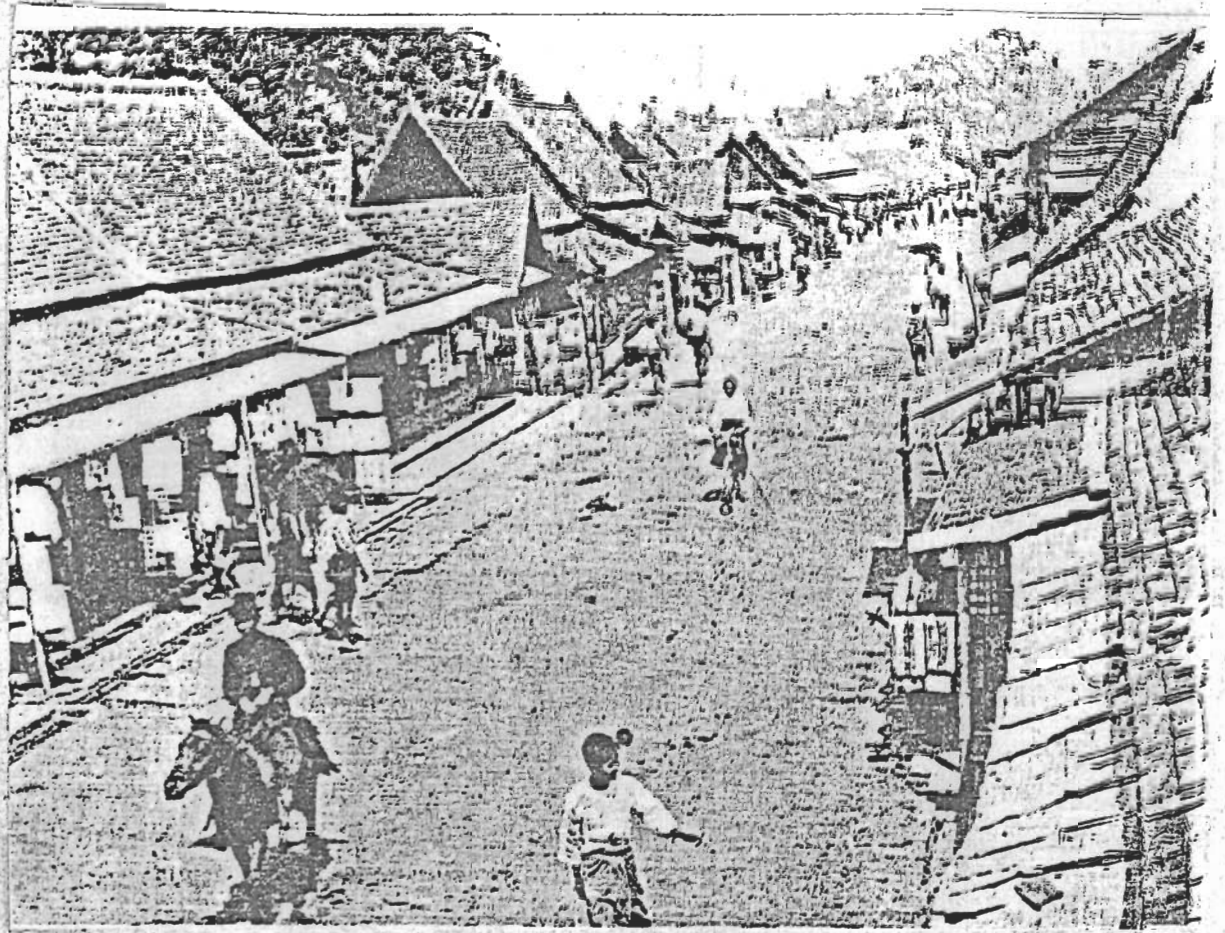

รูปถ่าย ๒ อาคารด้านข้าง ๒๕๖

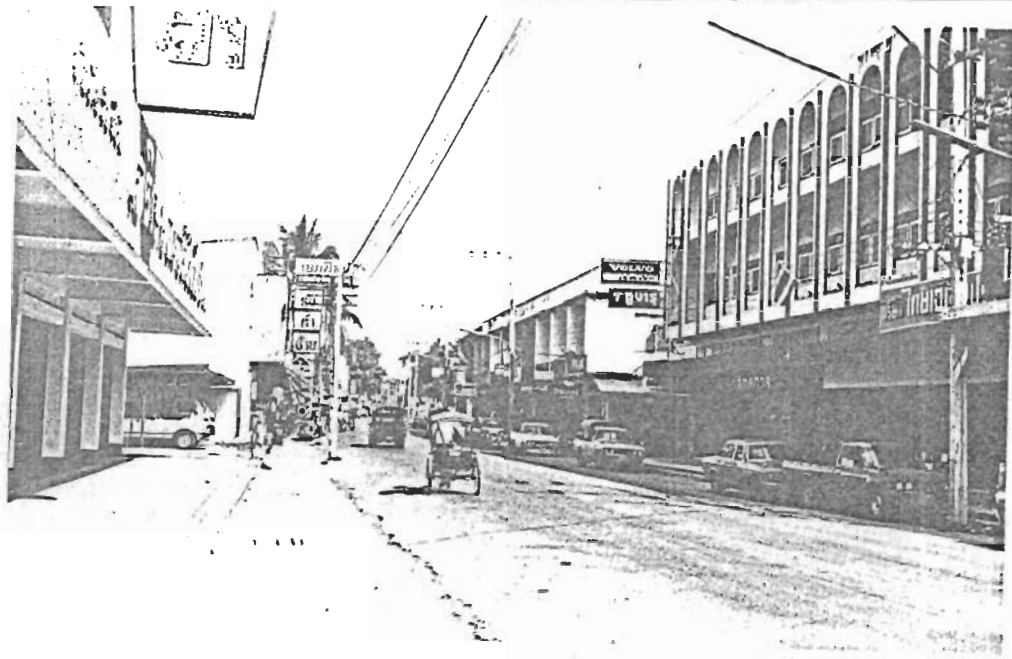

รูปถ่าย ๓ อาคารด้านหลัง ๒๕๖

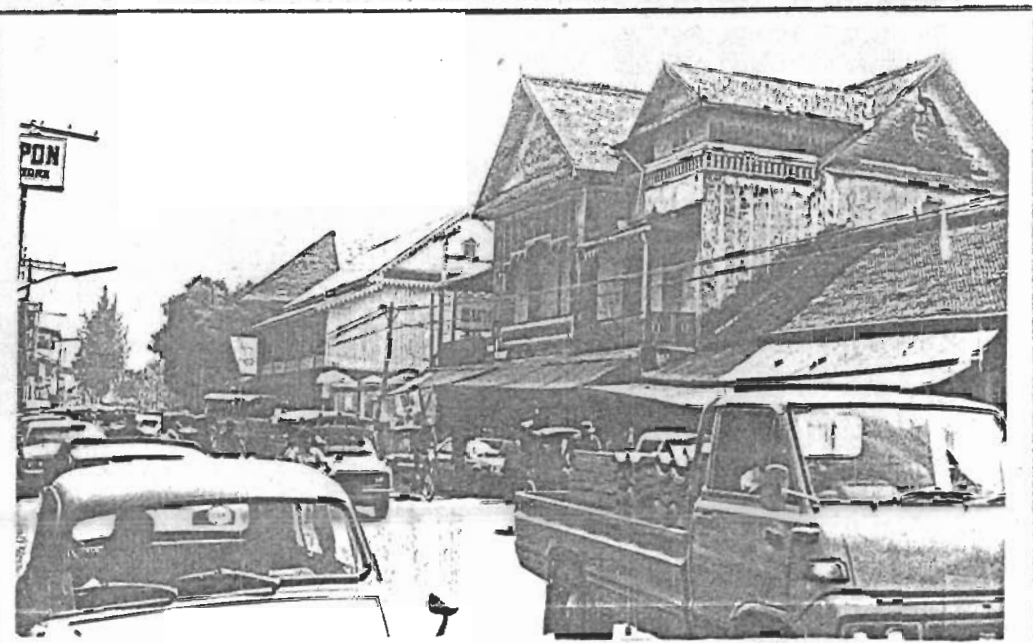
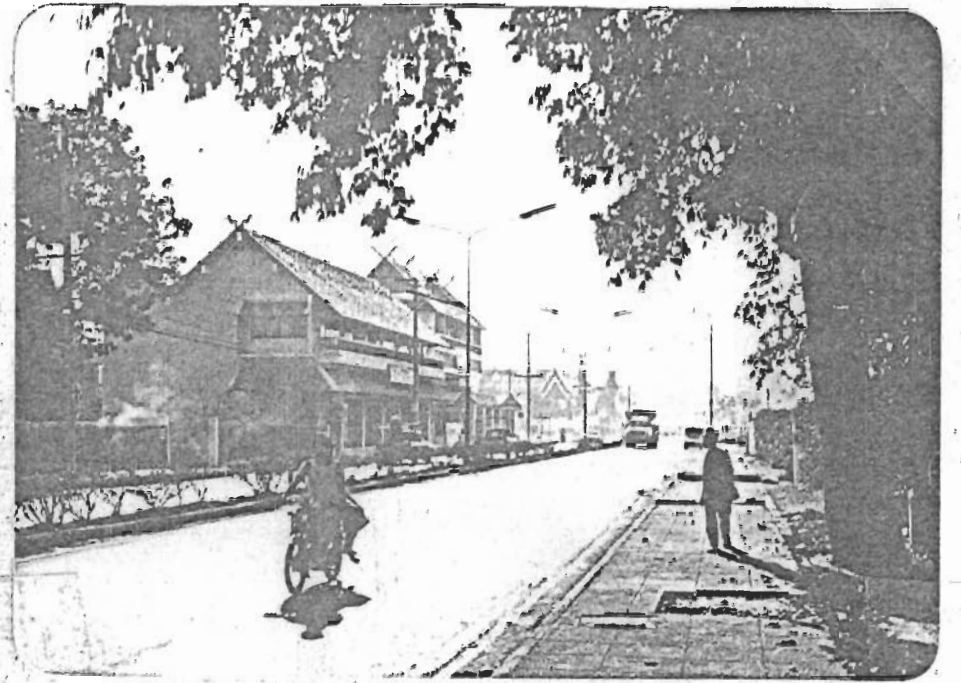
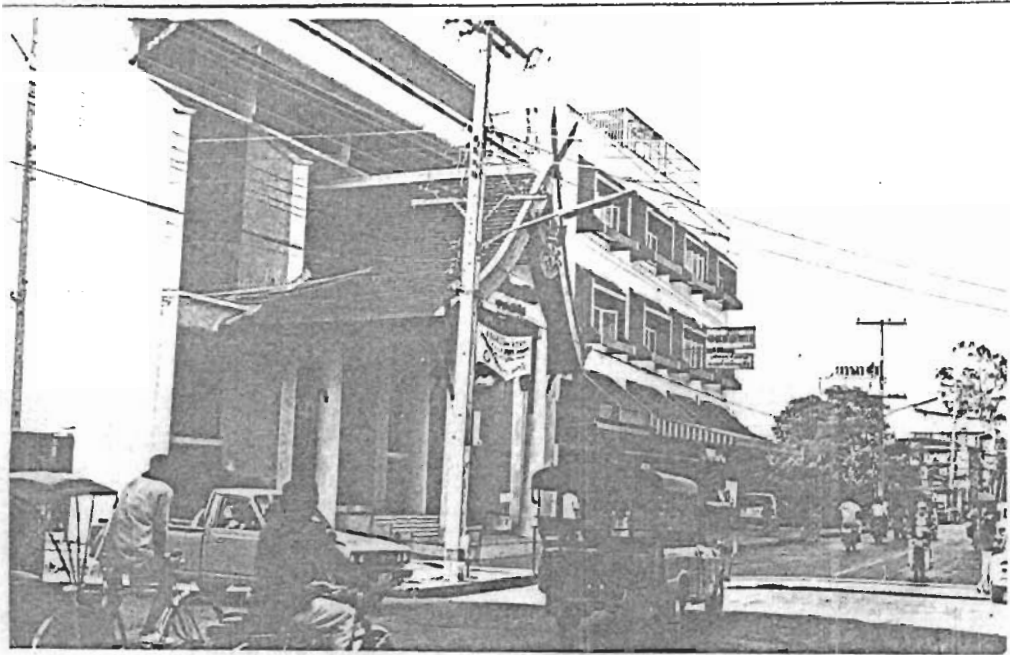
รูปภาพหมายเลข 2.2 แสดงอาคารที่พักอาศัยซึ่งแสดงลักษณะสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

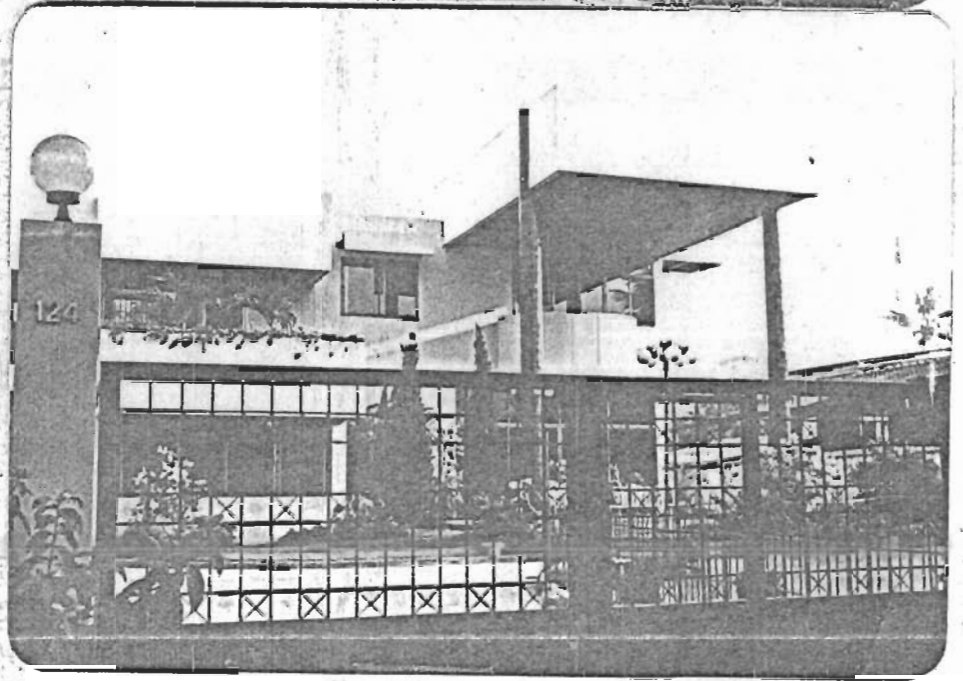
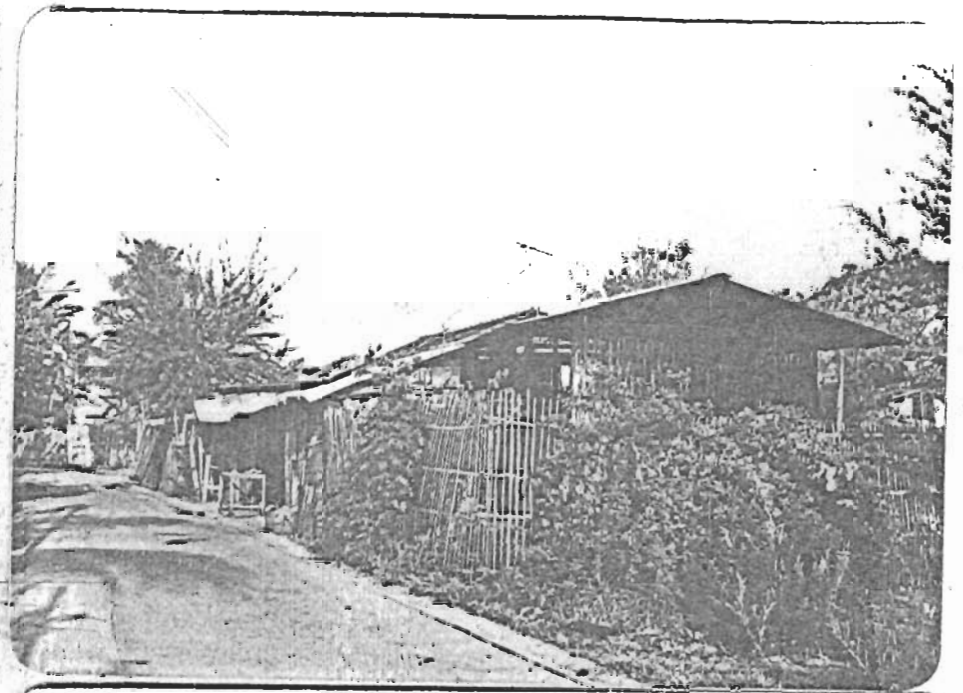
รูปถ่ายหมายเลข 2.3 แสดงรูปร่างลักษณะของอาคารที่ทักอาศัยและค้าขายในสมัยโบราณ

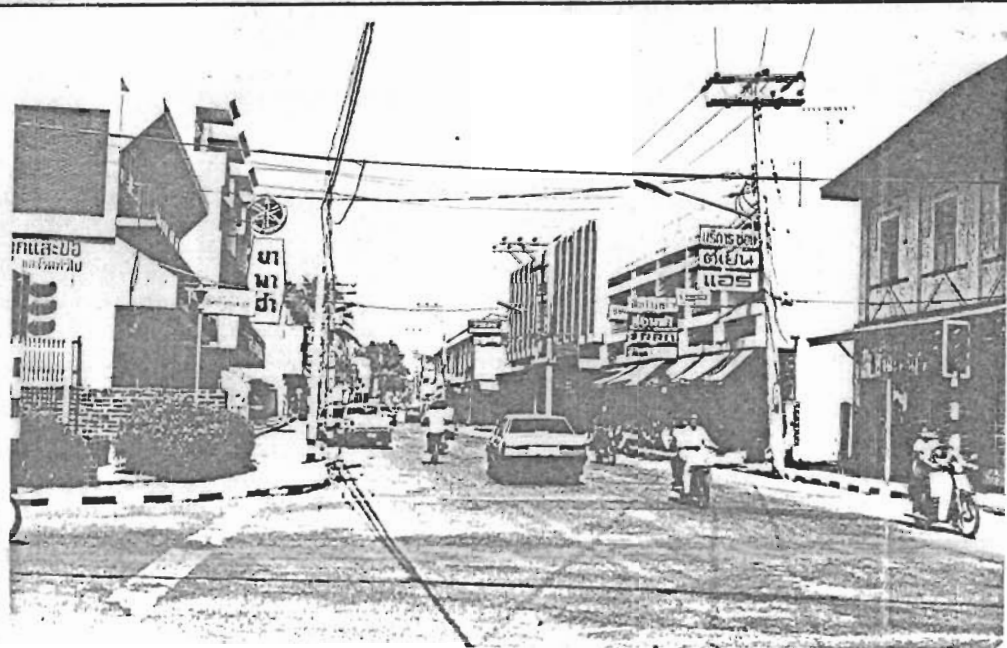
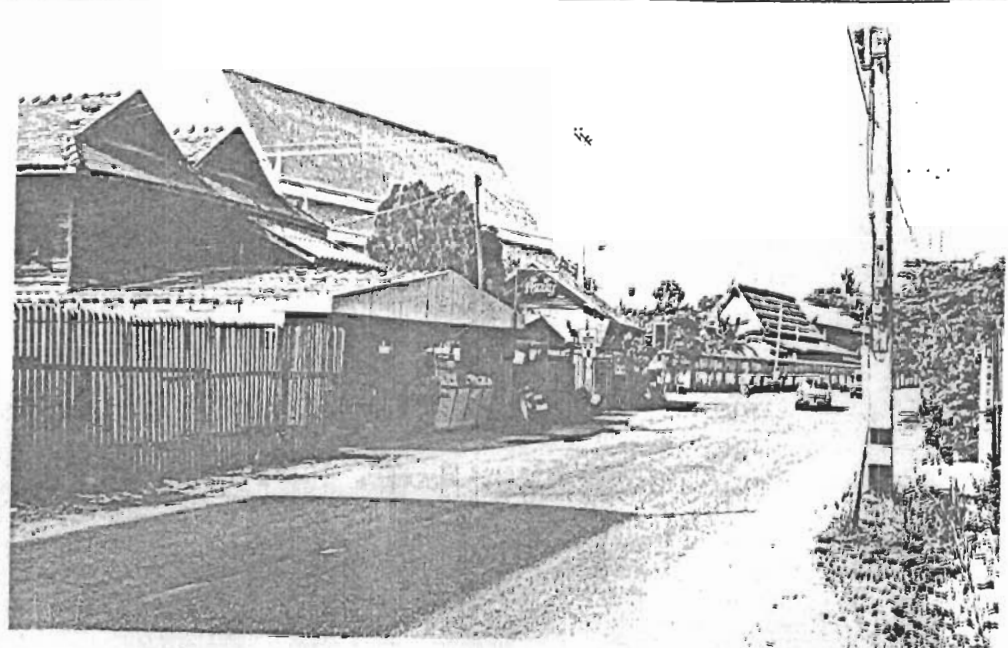
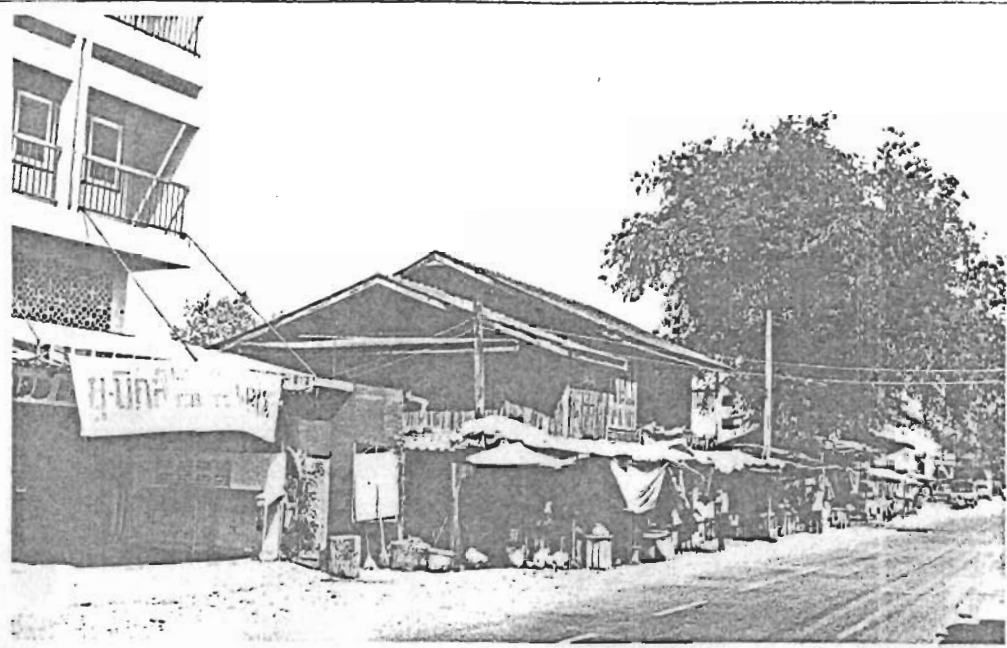
รูปภาพหมายเลข 2.4 แสดงอาคารที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งไม่ได้แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่น - ไม่มีส่วนใดของอาคารที่แสดงความเป็น "เชียงใหม่" หรือ "ล้านนา"

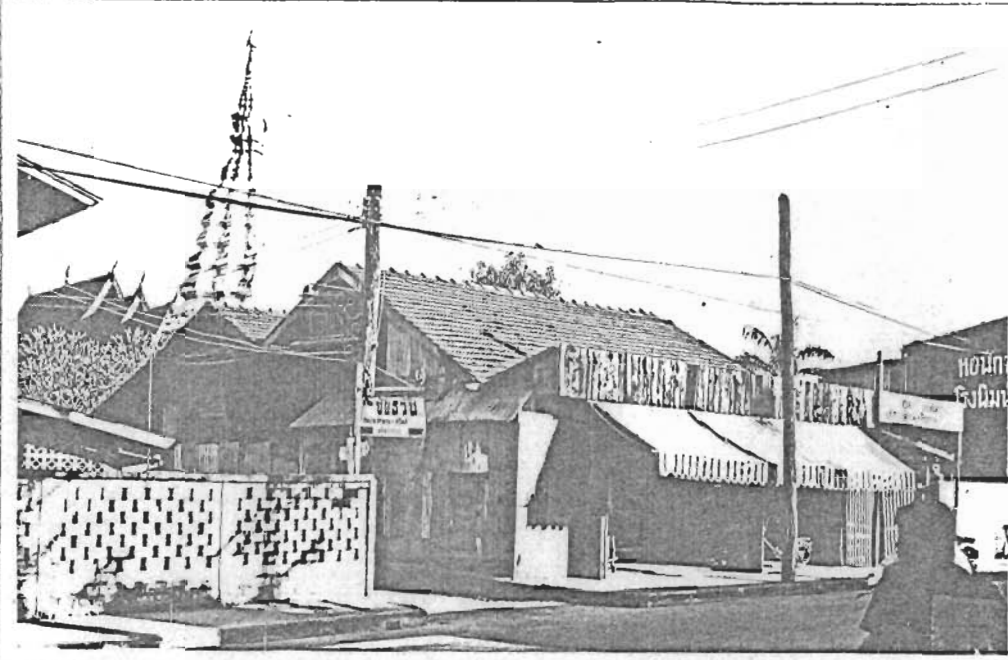
รูปภาพหมายเลข 2.5 แสดงตัวอย่างอาคารที่ได้รับการออกแบบ เพื่อให้เห็นแสดงลักษณะสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

รูปภาพหมายเลข 2.6 แสดงสภาพของอาคารที่พักอาศัยระดับต่าง ๆ

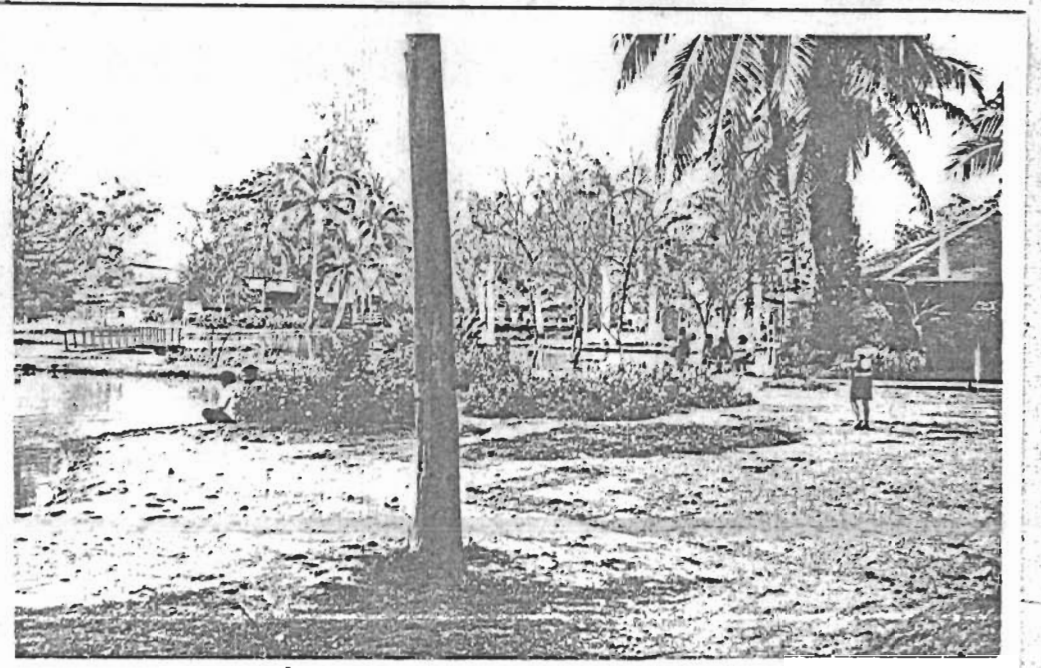
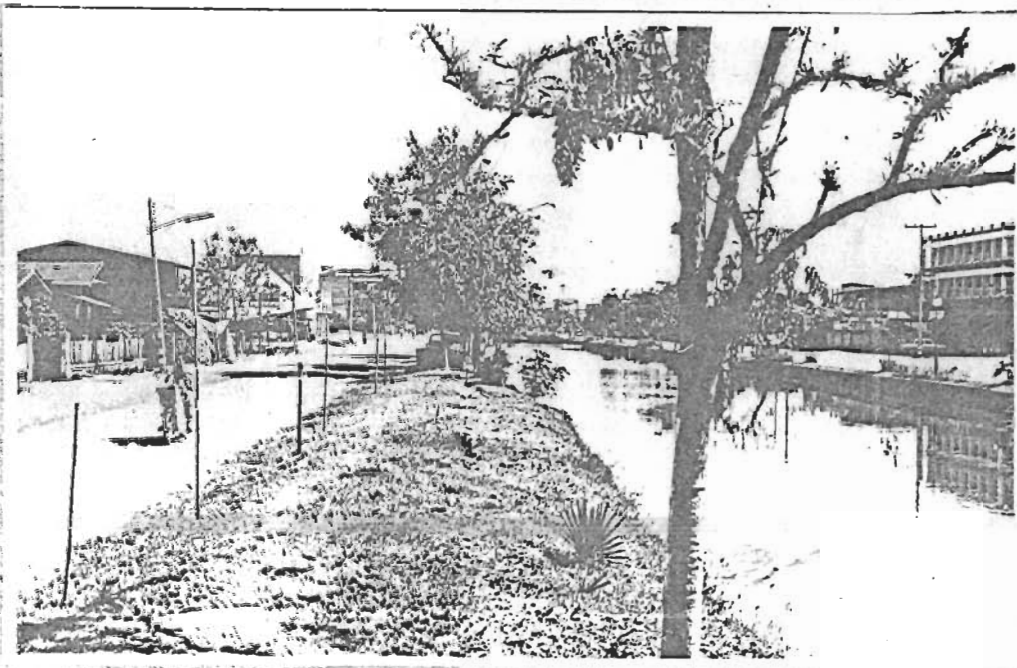
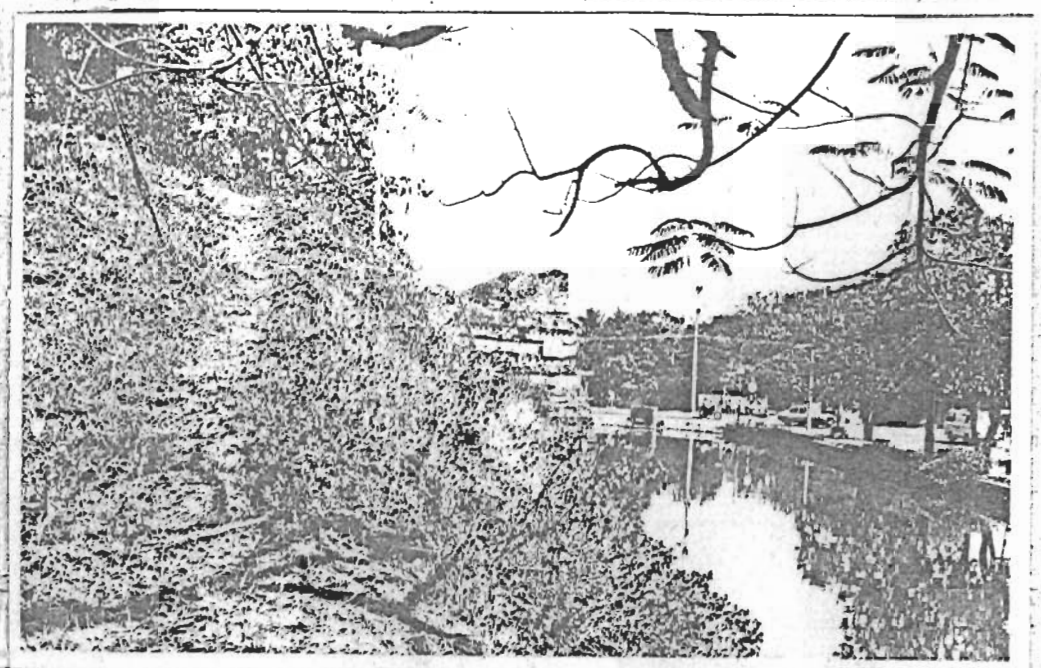
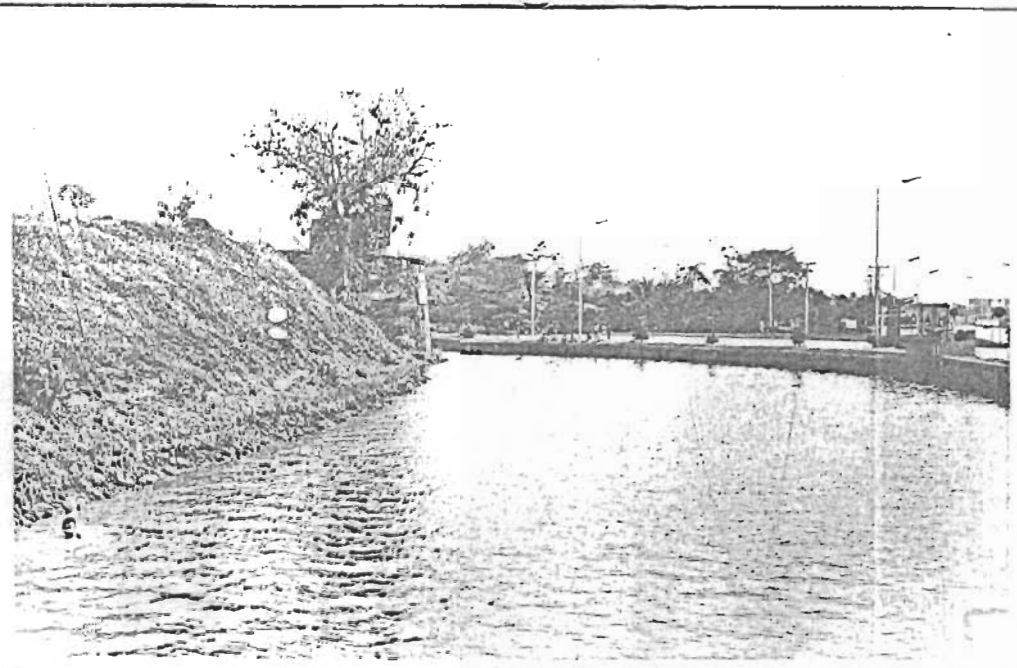
รูปภาพหมายเลข 2.7 แสดงสภาพของอาคารธุรกิจการค้าระดับต่าง ๆ

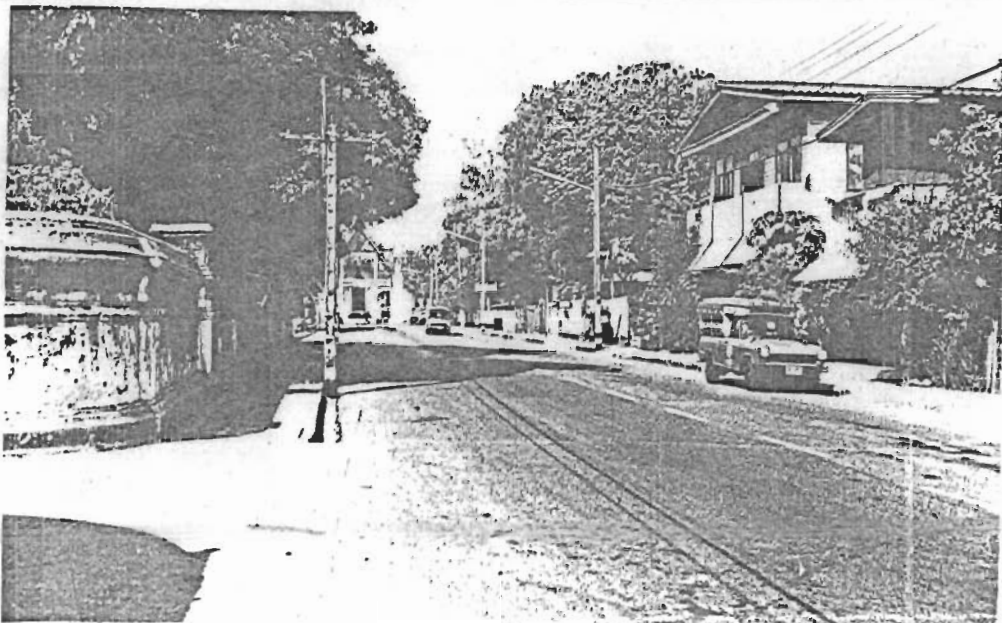
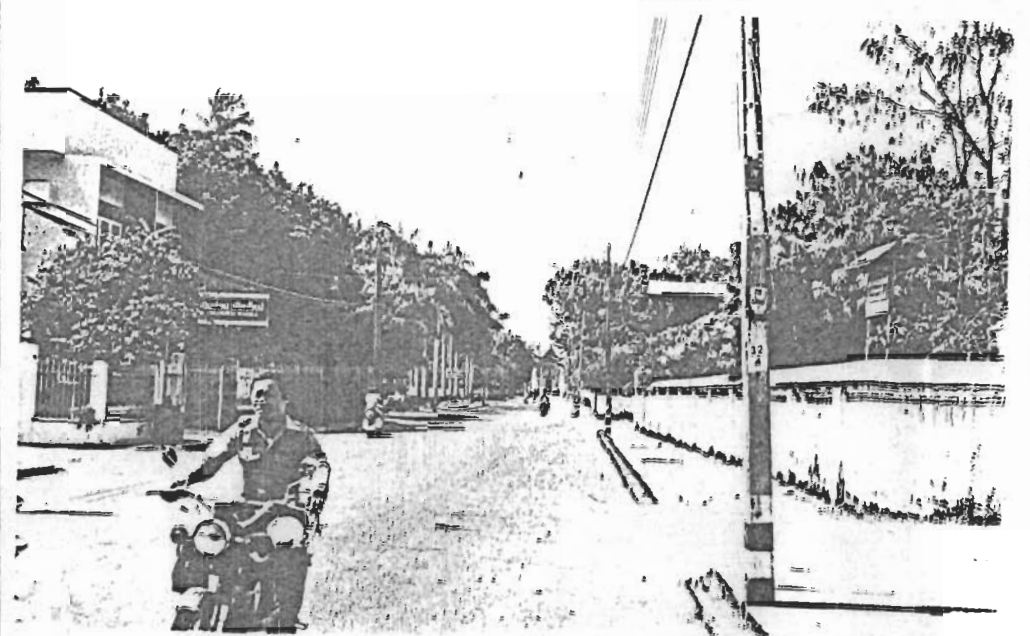
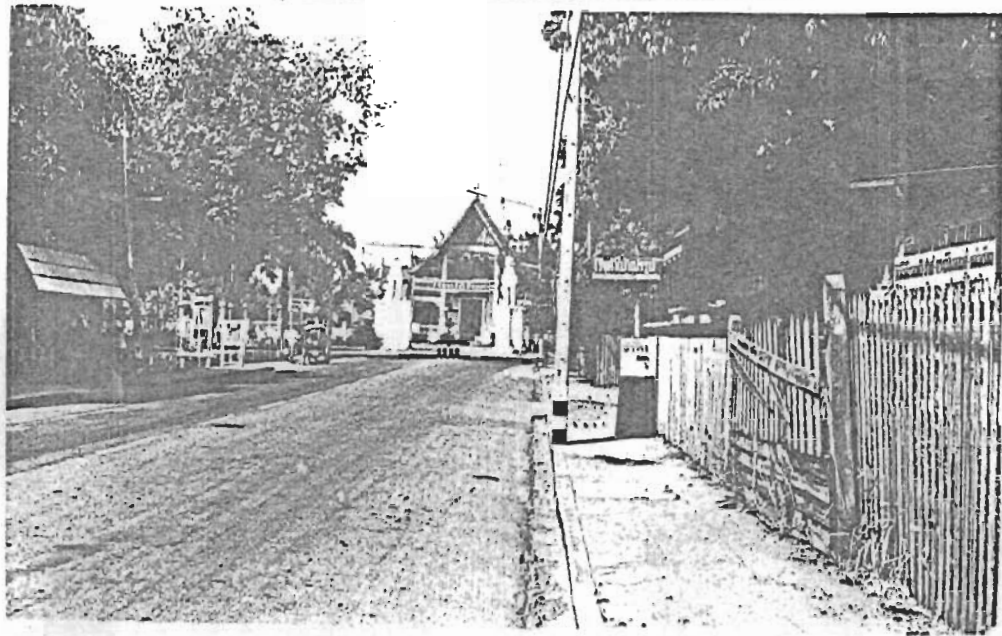
รูปภาพหมายเลข 2.8 แสดงสภาพอาคารทั่วไปที่ไซ้เป็นสถานที่ประกอบการค้า พักอาศัย และอุตสาหกรรมขนาดเล็ก

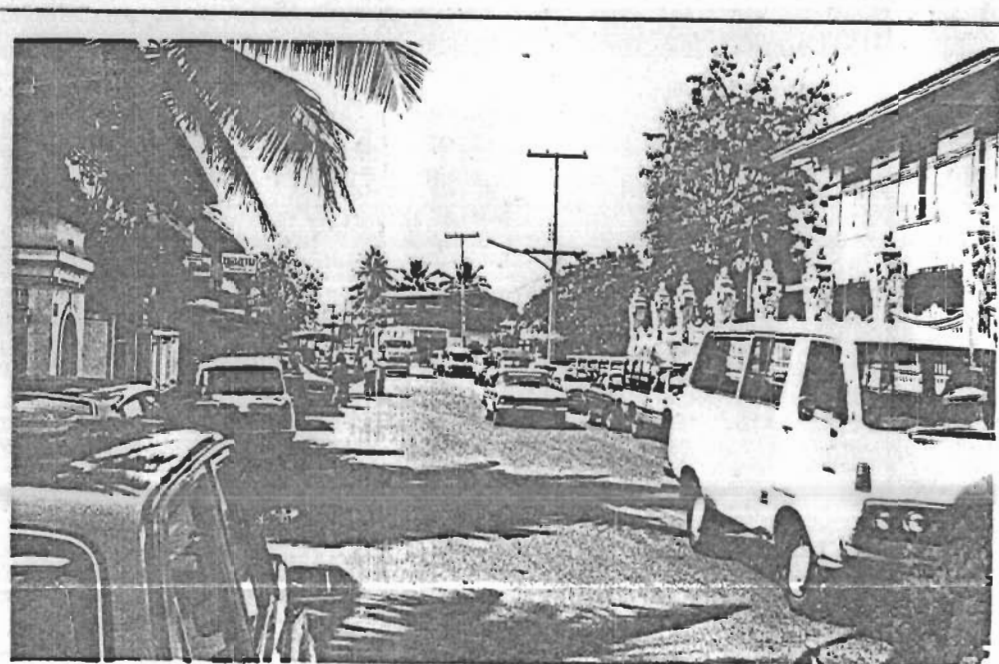
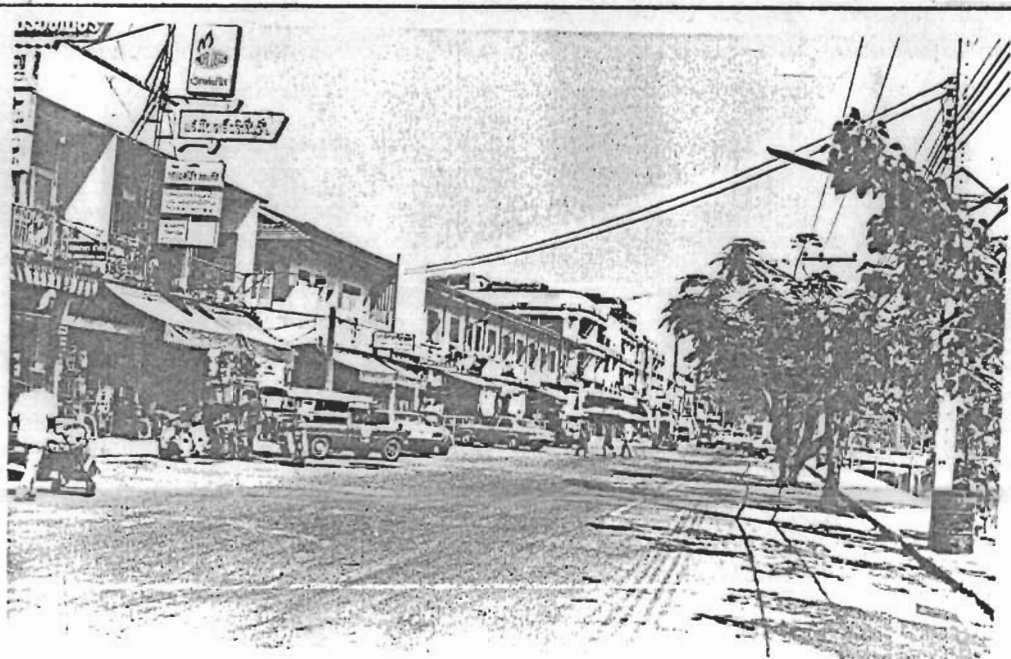
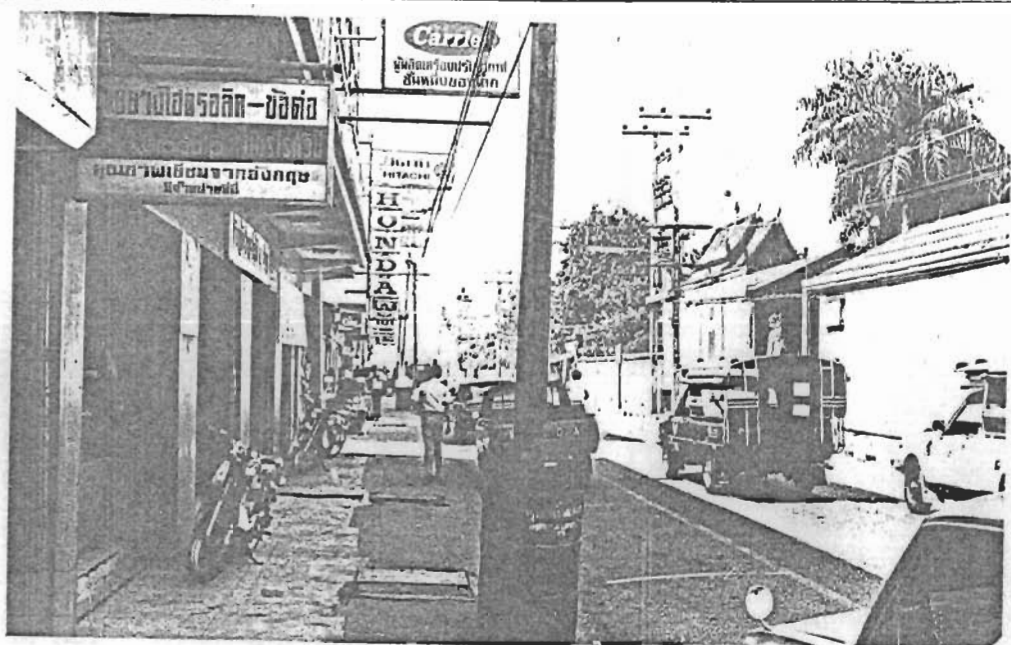
รูปภาพหมายเลข 2.9 แสดงสภาพอาคารซึ่งใช้เป็นสถานที่ราชการบางแห่ง

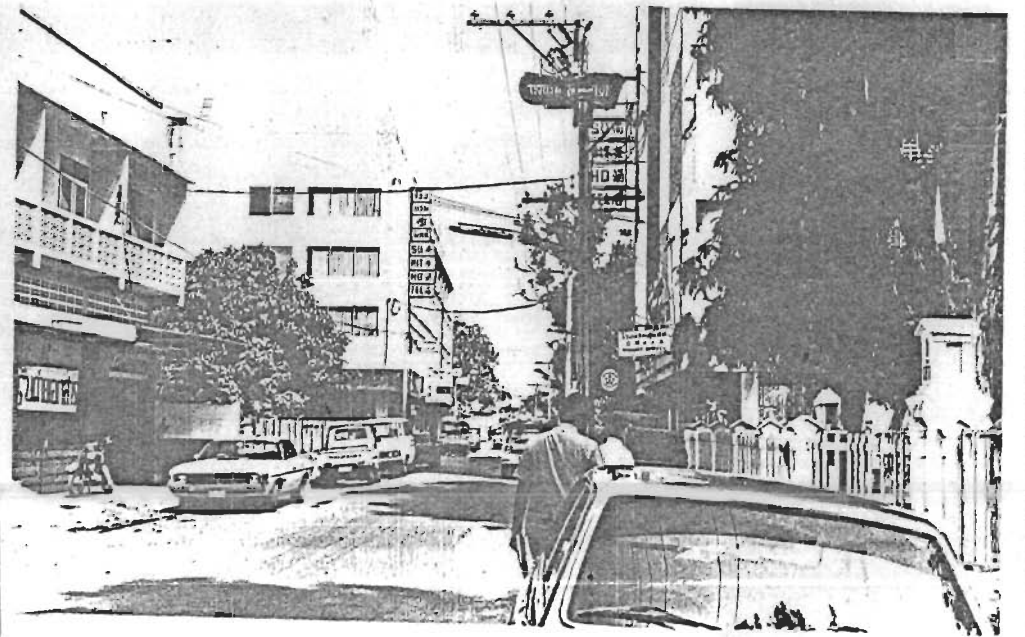
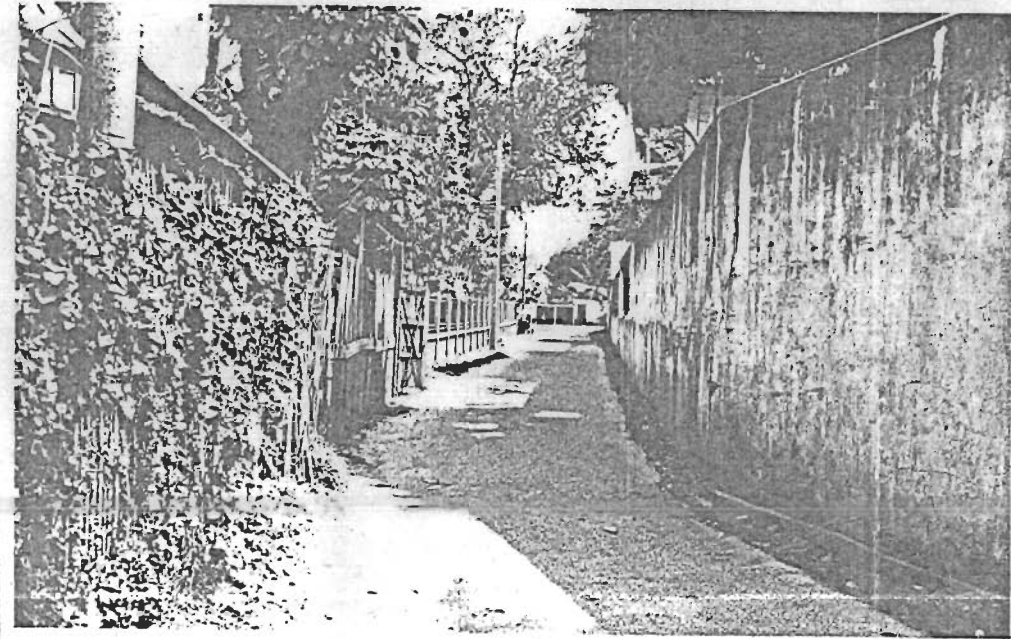
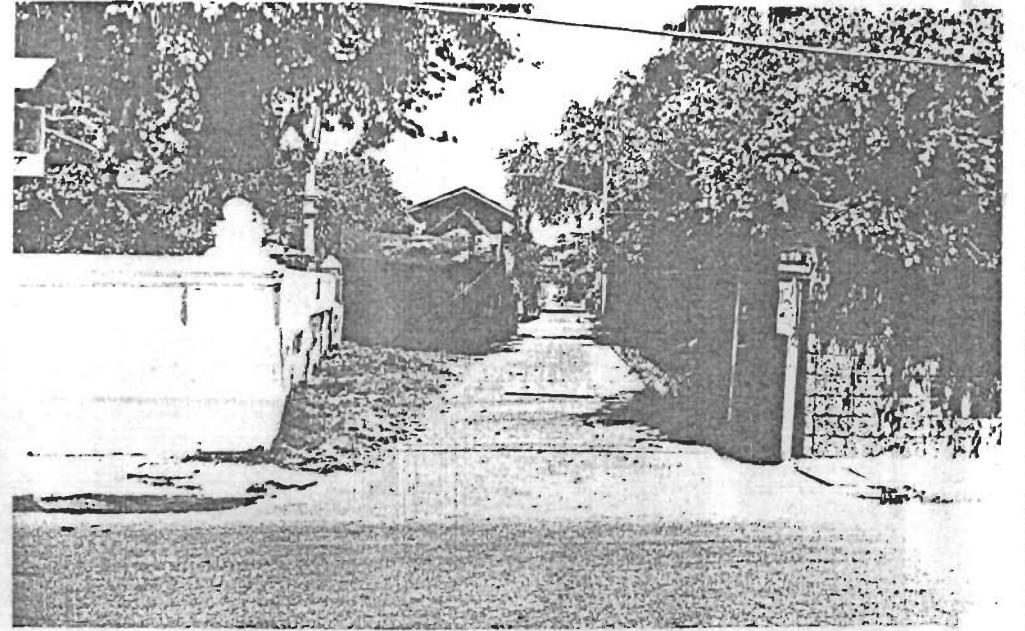
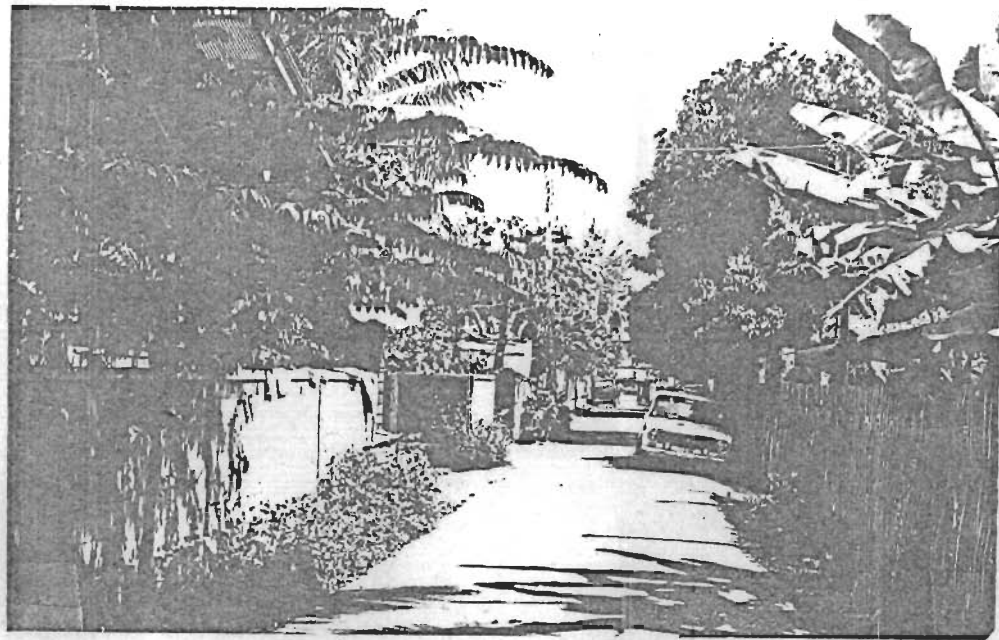
รูปภาพหมายเลข 2.10 แสดงบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีแก่บริเวณคูเมือง และสวนสาธารณะบางกอก

รูปภาพหมายเลข 2.11 แสดงบริเวณที่มีมุมมองดี เพราะยังไม่มีการที่มีรูปร่างน่าเกลียดเกิดขึ้น ได้แก่นถนนราชดำเนินช่วงระหว่าง
วัดพระสิงห์กับสี่แยกกลางเวียง โดยมีวัดพระสิงห์เป็นจุดโฟกัส

รูปภาพหมายเลข 2.12 แสดงสภาพถนน ทางเท้า และการจอดรถบนถนนสายสำคัญ

รูปภาพหมายเลข 2.13 แสดงสภาพถนน และการจอดรถบนถนนซอย

รูปภาพหมายเลข 2.14 แสดงกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนทางเท้า และริมถนนบางแห่ง

บทที่ 3

ปัญหาในค่านการอนุรักษ์

ในปัจจุบันโบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม ซึ่งมีอยู่จำนวนมากในเชียงใหม่ ได้ถูกทำลาย หรือทำให้เสื่อมคุณค่าด้วยสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งในบทนี้จะได้พิจารณาถึงสภาพของสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ และวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาหาแนวทางที่จะอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ และเพื่อให้ครอบคลุมปัญหาทุก ๆ ด้าน จึงได้แสดงปัญหามางประการที่ไม่พบ ภายในเขตกำแพงเมืองเก่า แต่ได้พบในบริเวณใกล้เคียงไว้ด้วย

จากการสำรวจได้พบว่า โบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่มีคุณค่าได้ถูกทำลาย หรือทำให้เสื่อมคุณค่าด้วยสาเหตุประการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ถูกรื้อทำลายเพื่อนำพื้นที่และวัสดุไปใช้เพื่อจุดประสงค์อื่น ๆ เช่น ถนน ทางเท้า ที่พักอาศัย ร้านค้า เป็นต้น ดังตัวอย่างซึ่งแสดงไว้ในรูปภาพ

หมายเลข 3.1 และ 3.2

2. ชำรุดทรุดโทรมลงเนื่องจากขาดการบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม เช่น ตัวอย่างที่แสดงในรูปภาพหมายเลข 3.3

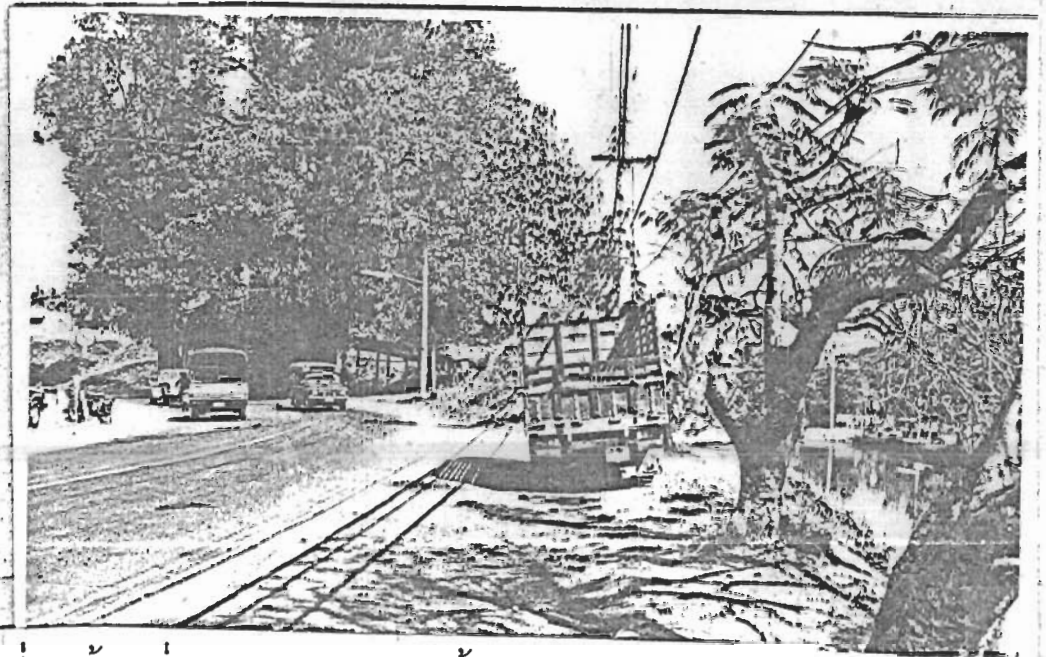
3. พื้นที่ข้างเคียงโบราณสถาน และอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าถูกใช้เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ ซึ่งไม่เหมาะสมได้มีส่วนในการทำลายอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า รวมทั้งทำลายความสวยงามของสิ่งเหล่านี้อีกด้วย ดังตัวอย่างที่ได้แสดงไว้ในรูปภาพหมายเลข 3.4 - 3.5 - 3.6 - 3.7 - 3.8

4. การใช้ที่ดินในบริเวณใกล้เคียง เป็นประเภทที่ขัดกับวัฒนธรรมประเพณีที่มีส่วนในการทำลายภาพพจน์ของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า ดังตัวอย่างที่แสดงไว้ในรูปภาพหมายเลข 3.9 ตำแหน่งของพื้นที่ที่มีการใช้ที่ดินชนิดที่ขัดแย้งในแง่ของการอนุรักษ์ได้แสดงไว้ในแผนที่หมายเลข 3.1

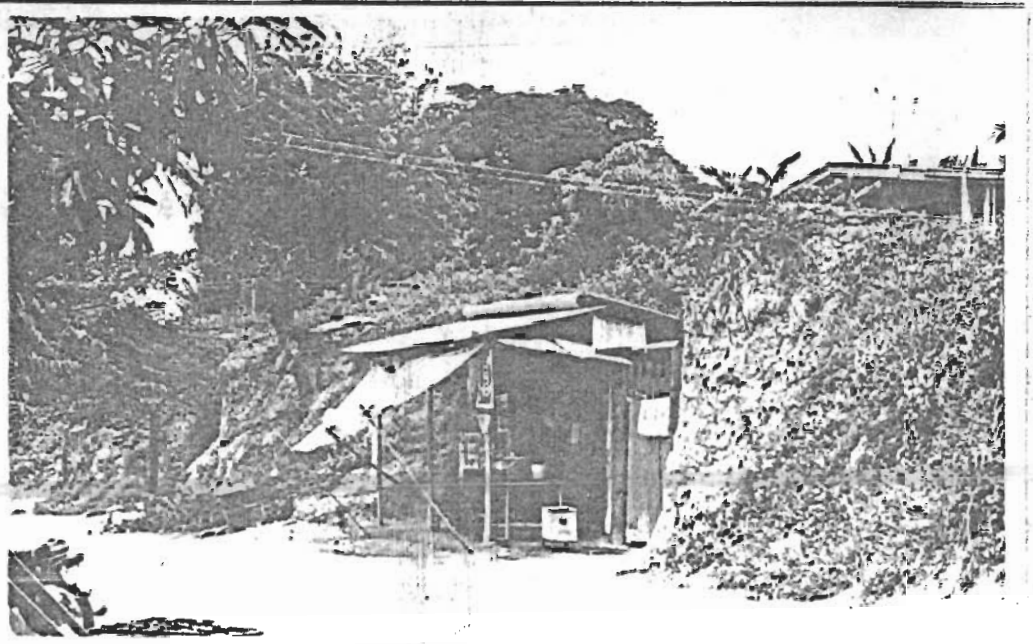
5. รูปร่างลักษณะอาคารและสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า หากไม่ได้รับการออกแบบให้เหมาะสมก็มีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า ดังตัวอย่างที่ได้นำไว้ในรูปภาพหมายเลข 3.10 - 3.11 - 3.12 - 3.13 - 3.14 แผนหมายเลข 3.2 แสดงตำแหน่งของอาคารจำแนกตามคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรมท้องถิ่น
6. ป้ายโฆษณา หากไม่มีการควบคุมในด้าน ขนาด รูปร่าง สี และสถานที่ติดตั้ง ก็มีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า ดังตัวอย่างซึ่งได้แสดงไว้ในรูปภาพหมายเลข 3.15 - 3.16 - 3.17
7. การใช้สีภายนอกอาคาร หากไม่มีการควบคุมก็จะชมความสวยงามของอาคาร สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าได้ ดังได้แสดงตัวอย่างไว้ในรูปภาพหมายเลข 3.18
8. สภาพ รูปร่างลักษณะของสิ่งบริการสาธารณะต่าง ๆ เช่น ที่รองรับขยะ เสาไฟฟ้า ต้นไม้สายโทรศัพท์ เป็นต้น หากไม่ได้รับการดูแลรักษา หรือออกแบบก่อสร้างที่เหมาะสมก็จะทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ขาดความสวยงาม ขาดความเป็นระเบียบ มีส่วนทำลายความสวยงามของสถานที่ที่มีคุณค่า ดังได้แสดงตัวอย่างไว้ในรูปภาพหมายเลข 3.19 - 3.20 - 3.21

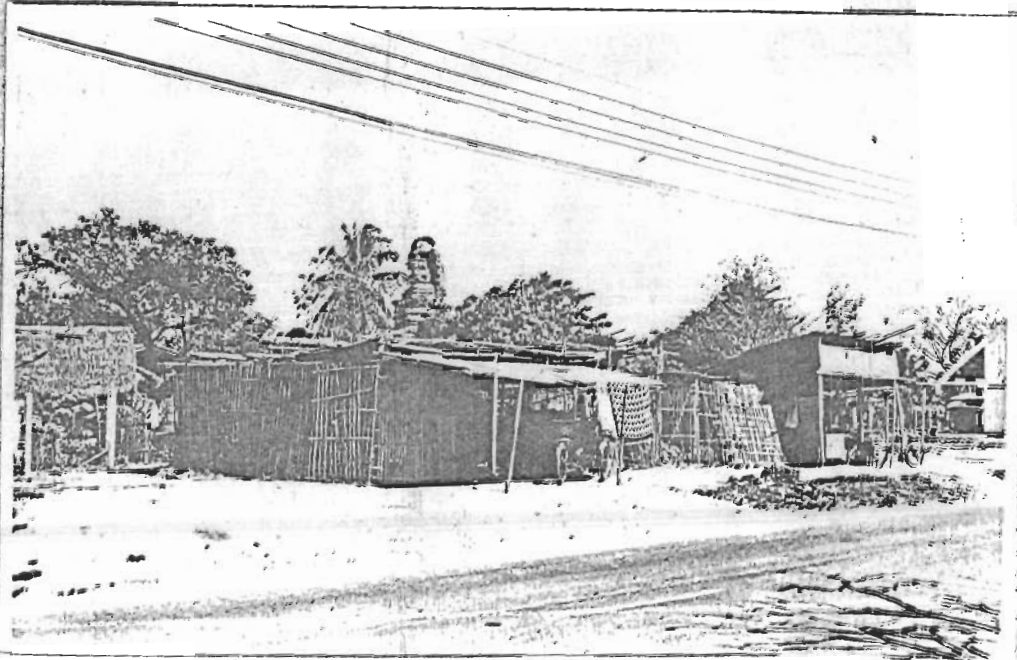
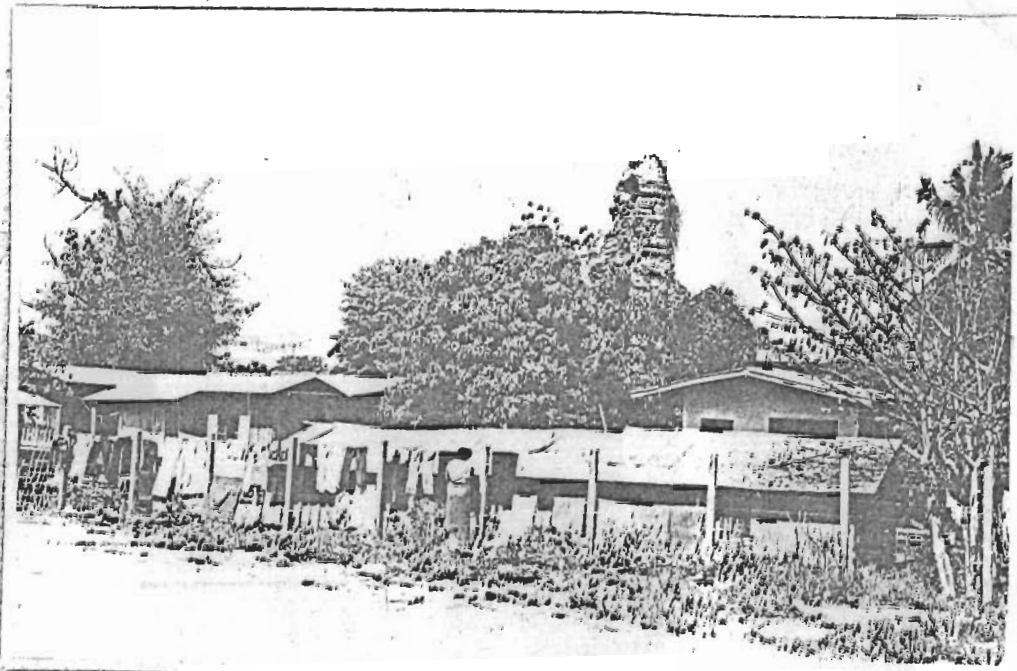
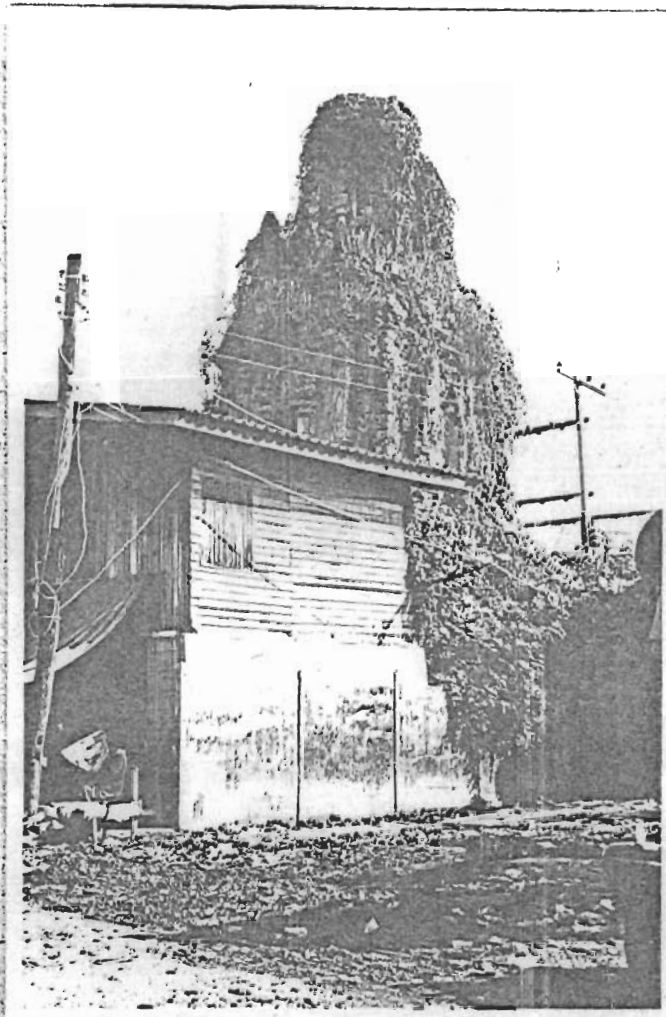

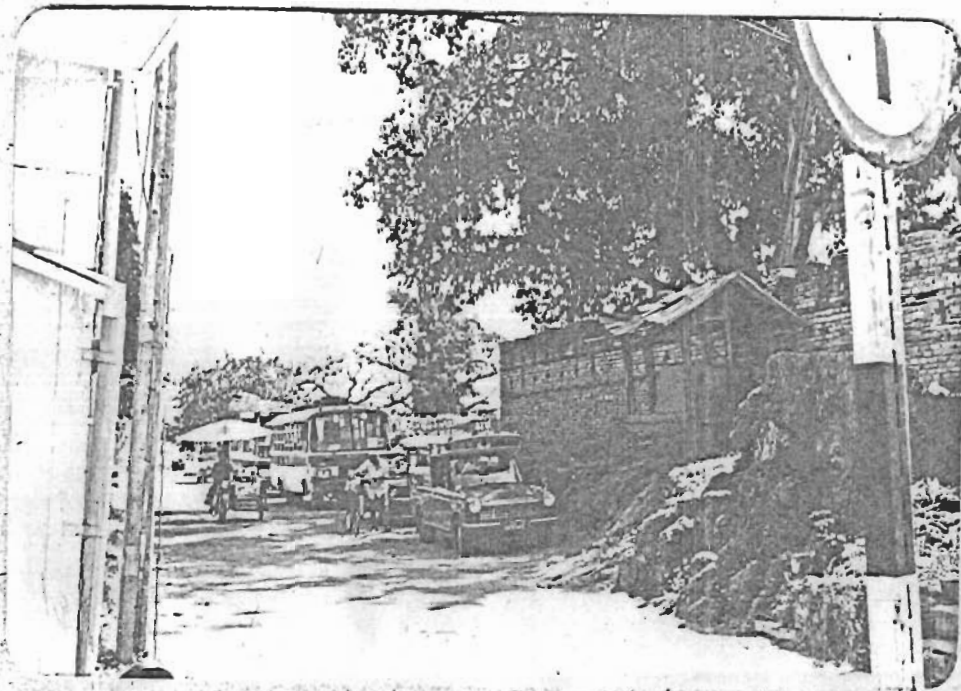
รูปภาพหมายเลข 3.1 แสดงสภาพกำแพงเมืองโบราณที่ถูกทำลายเพื่อนำพื้นที่ไปใช้เป็นส่วนขยายถนนและทางเท้า

รูปภาพหมายเลข 3.2 แสดงสภาพกำแพงเมืองโบราณที่ถูกทำลายเพื่อใช้พื้นที่เป็นที่ตั้งของที่พักอาศัยและร้านค้า

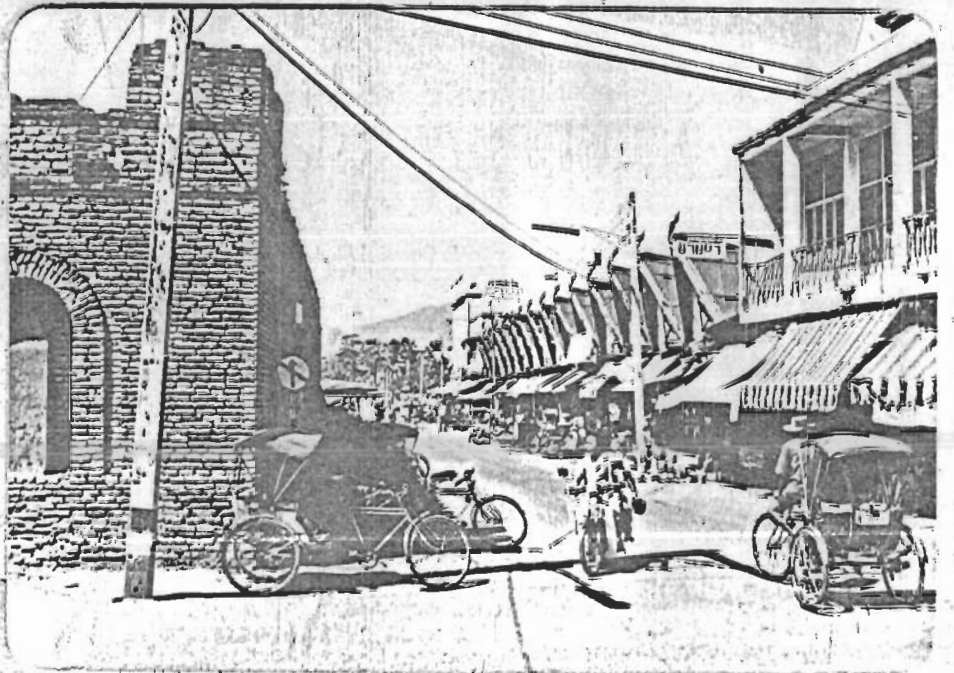
รูปภาพหมายเลข 3.4 แสดงการใช้พื้นที่รอบ ๆ เจดีย์โบราณเป็นที่พักอาศัย รวมทั้งการรื้อทำลายและขาดบำรุงรักษา ทำให้เจดีย์โบราณถูกทำลายไป

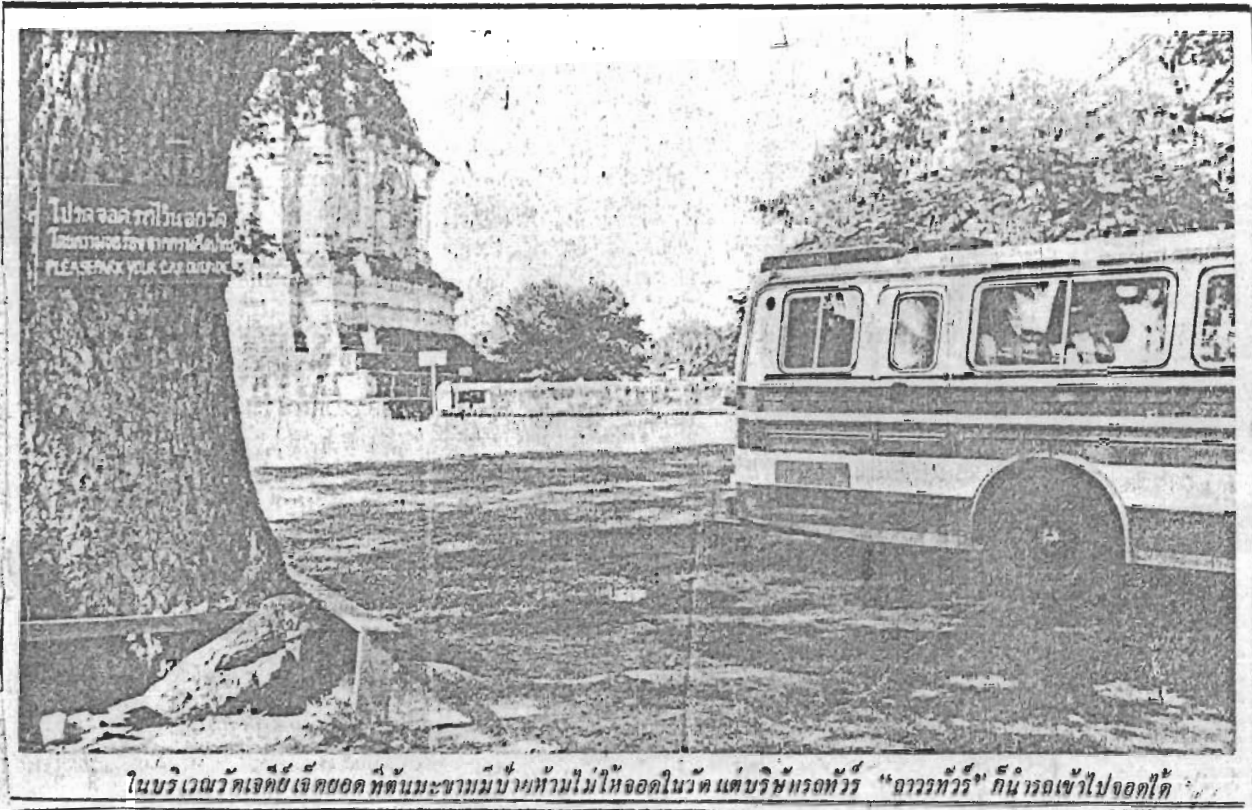

รูปภาพหมายเลข 3.5 แสดงการใช้พื้นที่ข้างเคียงกำแพงเมืองโบราณเป็นที่จอดรถ

นอกจากเป็นการทำลายความสวยงามแล้ว การที่มีรถขนาดหนักแล่นผ่านไปมาบนถนนในกุด ๆ

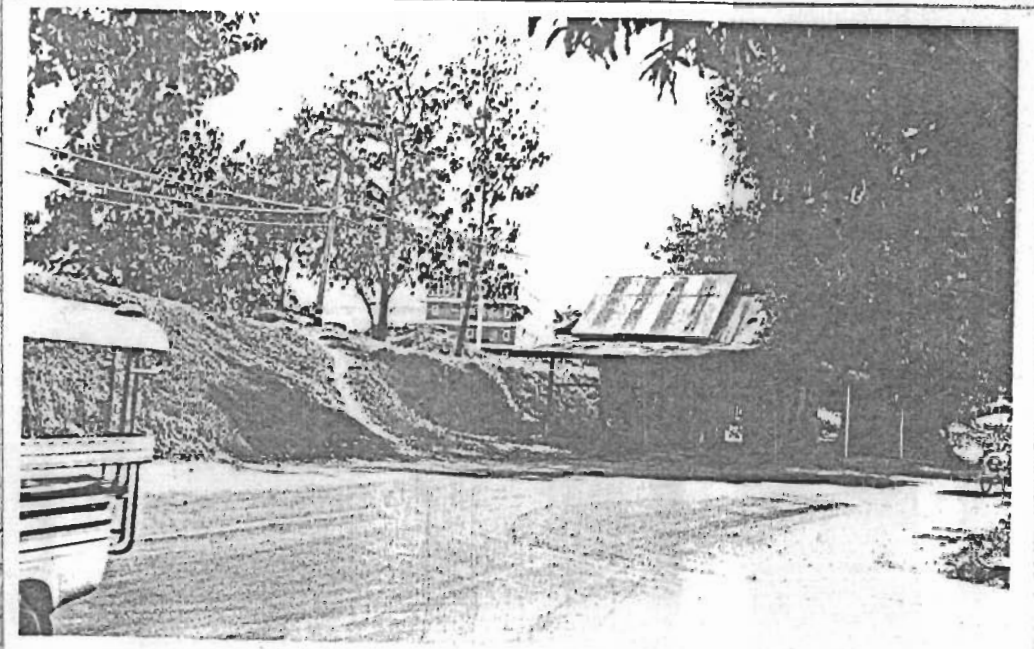
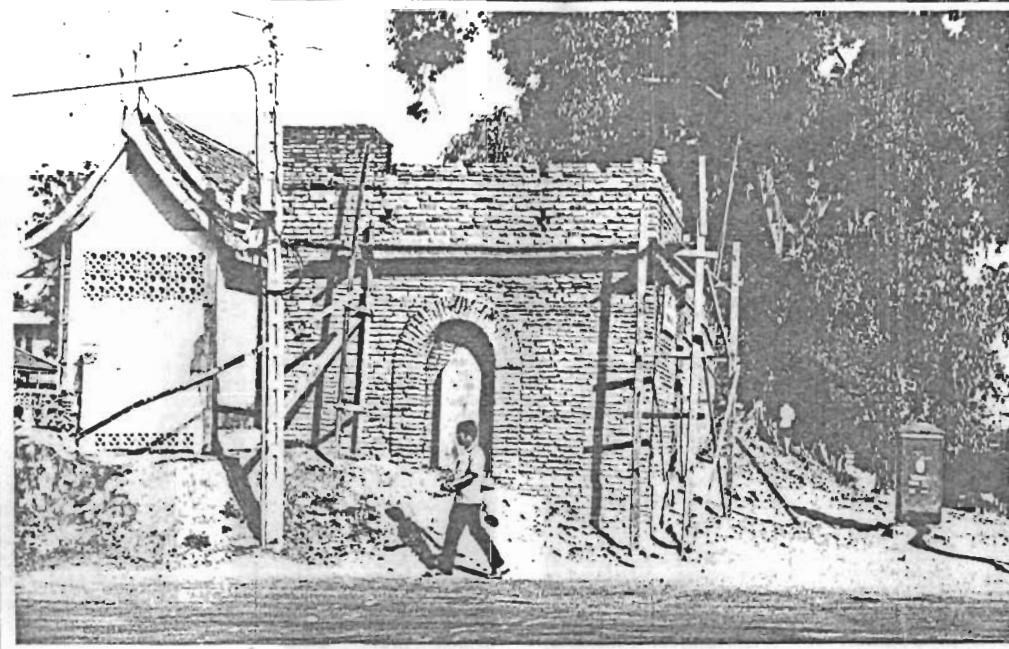
ก็มีส่วนทำให้เกิดความสั่นสะเทือนทำให้กำแพงโบราณ (หรือสิ่งที่มีคุณค่าอื่นๆ) พังลงได้

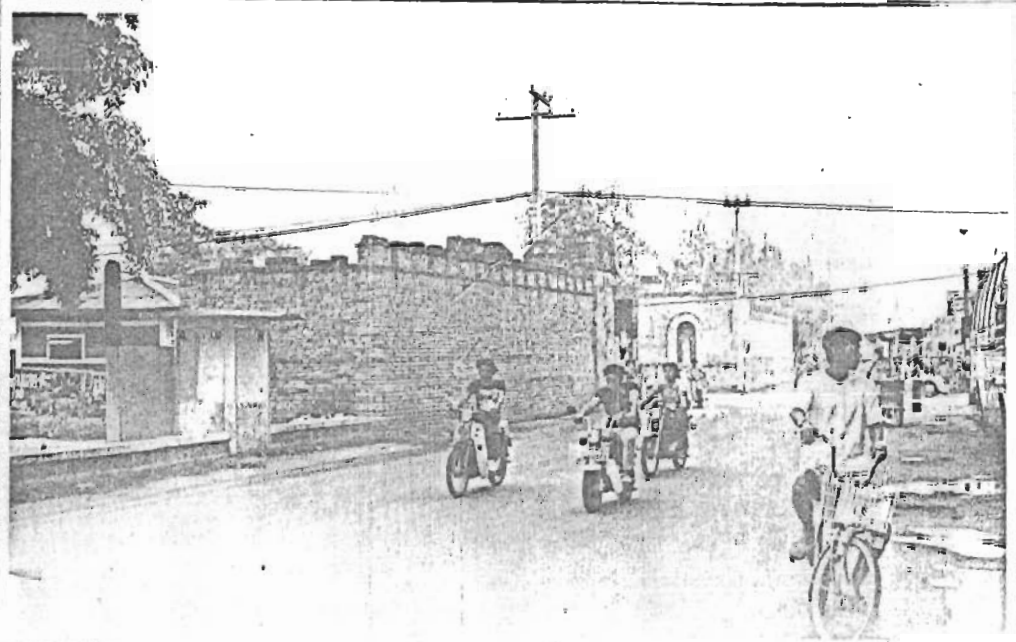
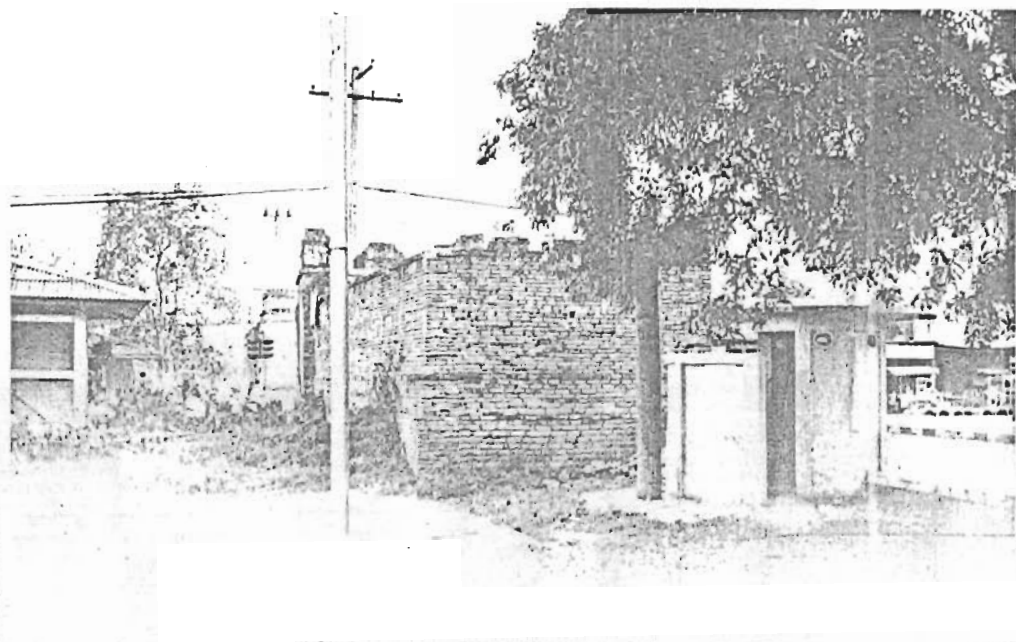

รูปภาพหมายเลข 3.6 แสดงการที่รถขนาดหนักแล่นเข้าไปจอดในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกับโบราณสถาน หรืออาคารสิ่งก่อสร้างโบราณที่มีคุณค่าก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สิ่งที่มีคุณค่าซึ่งมีอายุมากชำรุดและพังลงได้

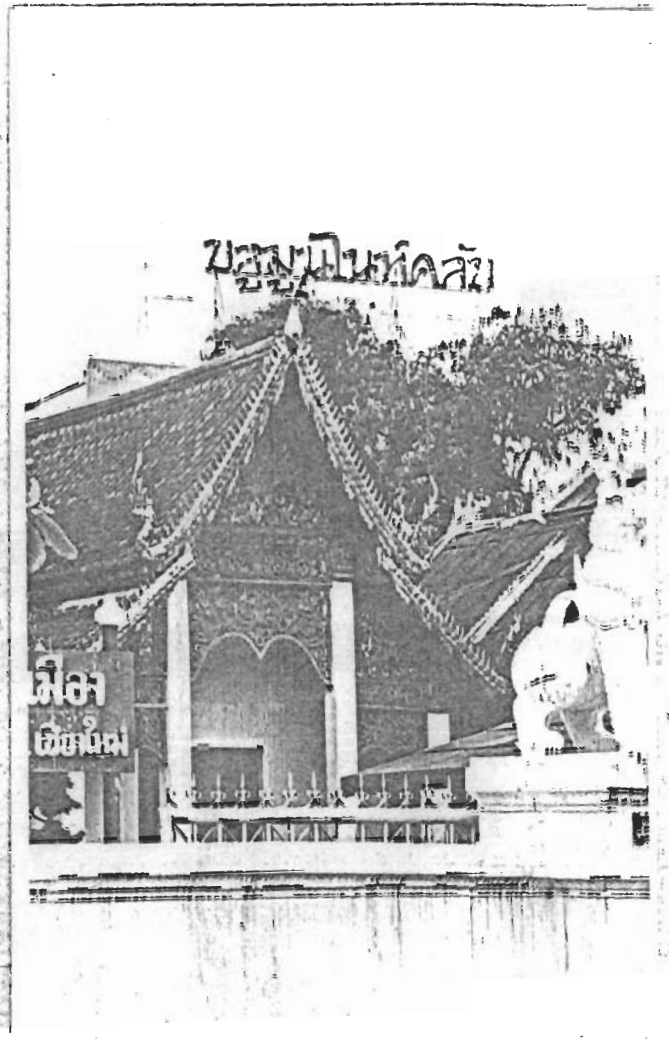
(ภาพทศ วารสาร เดินทางท่องเที่ยว มีที่ 3 ฉบับที่ 25 มกราคม 2524)

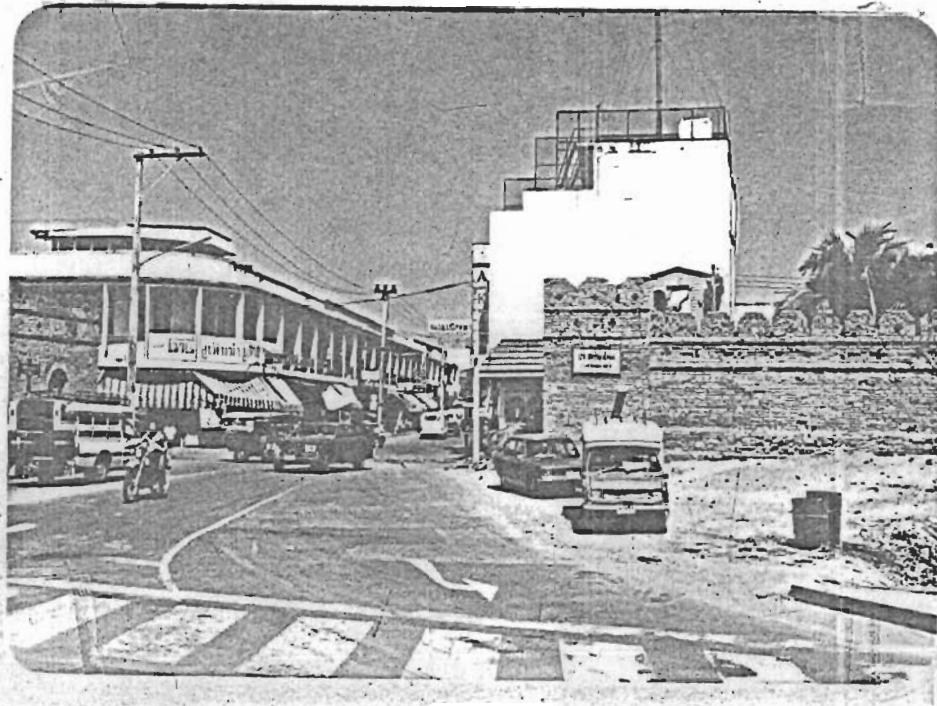
รูปภาพหมายเลข 3.7 แสดงการใช้พื้นที่ข้างเคียงกำแพงเมืองโบราณเป็นที่สร้างศาล ซึ่งมีส่วนในการทำลายความสวยงามของกำแพงเมืองโบราณ

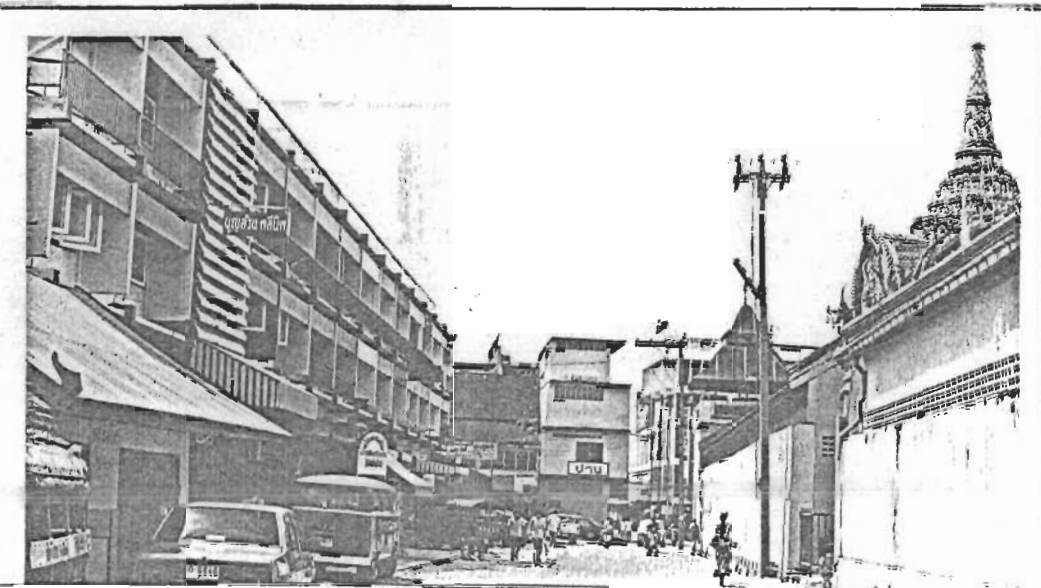
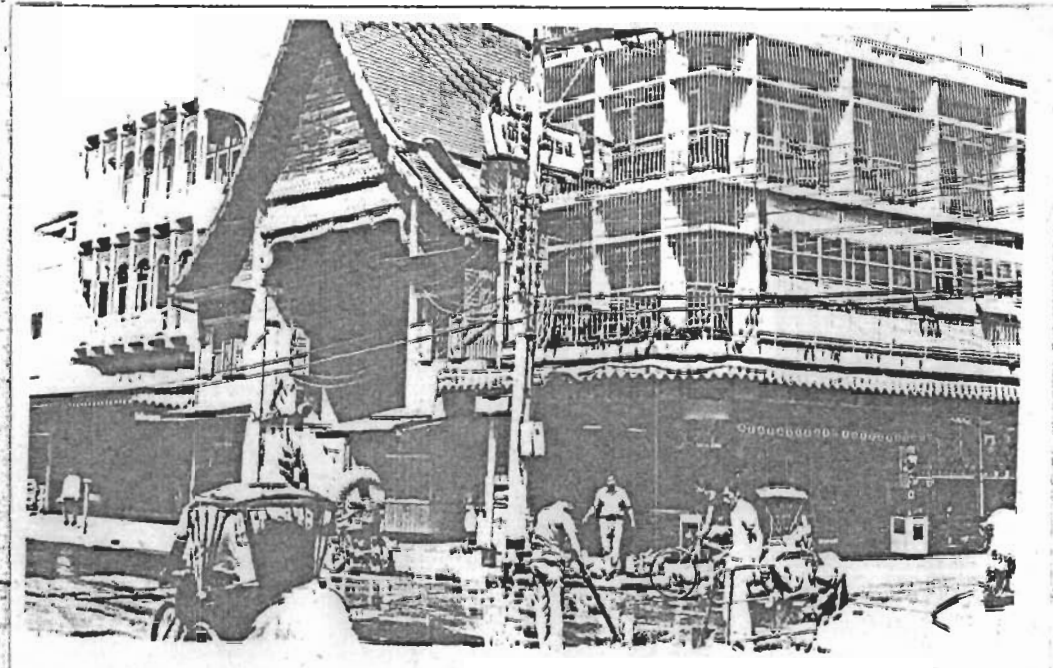
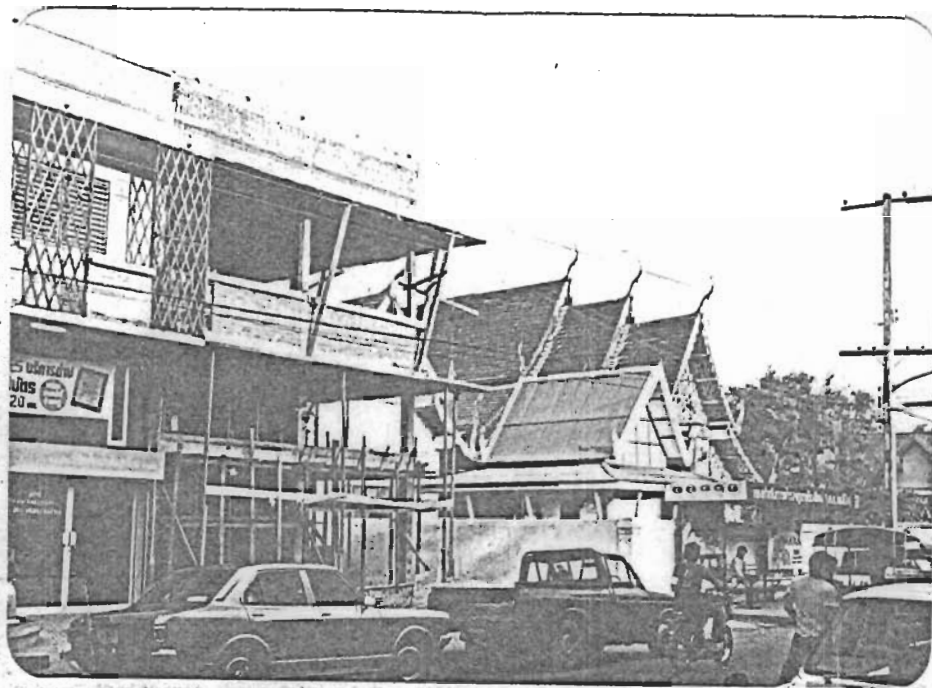
รูปภาพหมายเลข 3.8 แสดงการใช้พื้นที่ข้างเคียงกำแพงเมืองโบราณเป็นที่ตั้งของสถานที่สำหรับ บัสสวาระ ซึ่งนอกจากเป็นการทำลายความสวยงามแล้วยังขาดการบำรุงรักษาที่ดี ทำให้มีกลิ่นไม่ดี ซึ่งเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมอีกด้วย

รูปภาพหมายเลข 3.9 แสดงที่ตั้งของวัดและในท์คลัมซึ่ง เมื่อเข้ามาอยู่ใกล้กันมีส่วนทำลายคุณค่าของวัด เพราะในท์คลัม เป็นการใส่ ที่ดินชนิดที่ขัดกับวัฒนธรรมไทย ยิ่งไปกว่านั้นป้ายชื่อขนาดใหญ่ยังมีส่วนเพิ่มความน่าเกลียดยิ่งขึ้น

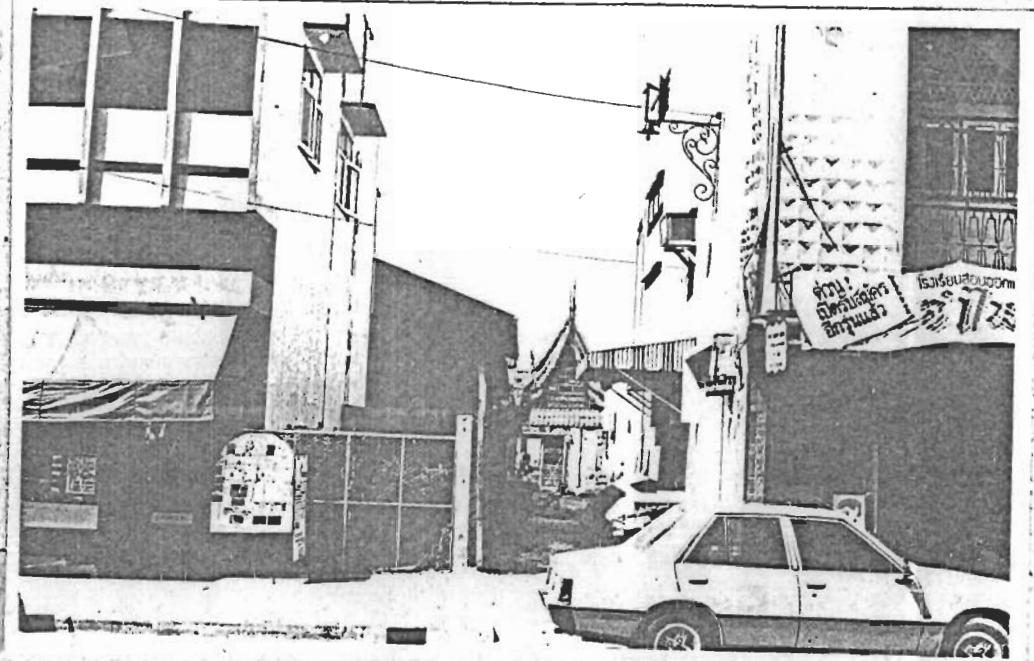
รูปภาพหมายเลข 3.10 แสดงรูปร่างลักษณะของอาคารซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่ข้างเคียงกับอาคารสิ่งก่อสร้างโบราณที่มีคุณค่า แต่เกิดขึ้นในลักษณะที่ "ขม" หรือ "ชิงเกิน" กับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า เป็นการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า

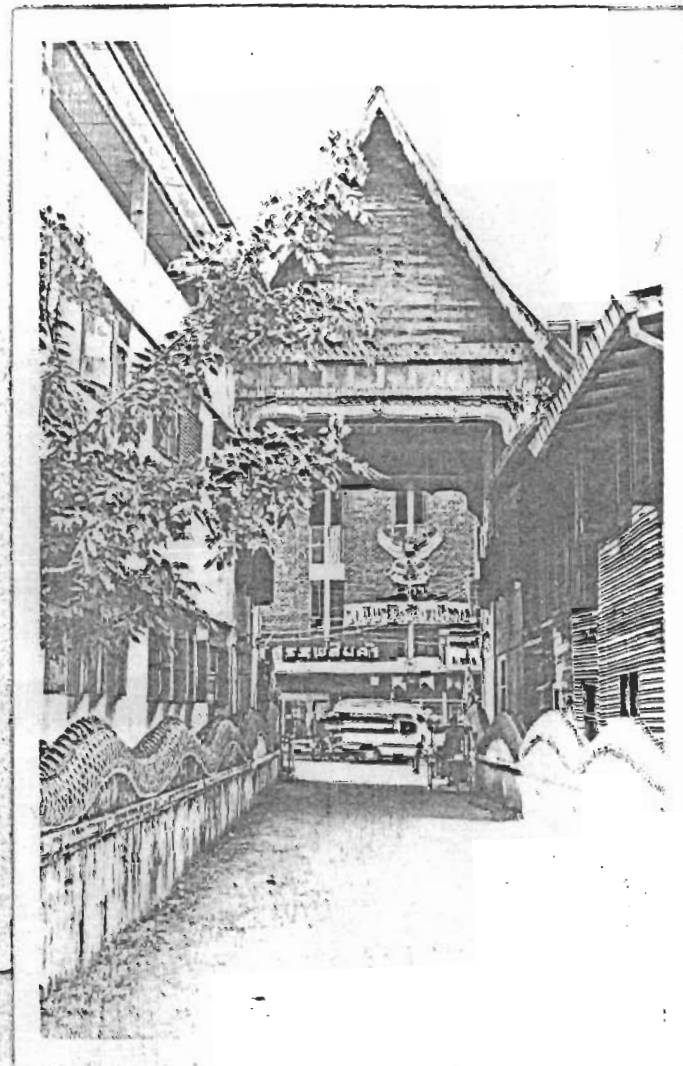
รูปภาพหมายเลข 3.11 อาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นในบริเวณข้างเคียงกับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า แต่ไม่ได้รับการออกแบบให้ สอดคล้องกับลักษณะของอาคารที่มีคุณค่า ก็มีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า

รูปภาพหมายเลข 3.12 อาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่ภายในวัด หากไม่ได้รับการออกแบบที่เหมาะสมก็จะมีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารที่มีอยู่เดิมได้

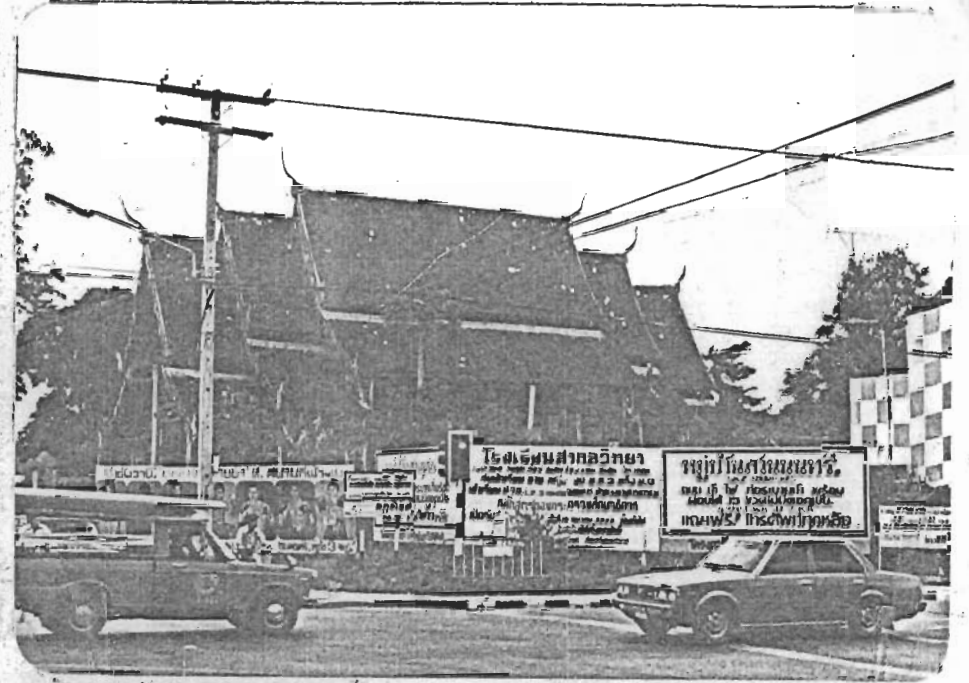
รูปภาพหมายเลข 3.13 แสดงความขัดแย้งกันระหว่างรูปร่างลักษณะของอาคารที่เกิดขึ้นใหม่กับอาคารที่มีอยู่เดิม มีผลทำให้ความสวยงามของอาคารที่มีคุณค่าต้องถูกทำลายไป

รูปภาพหมายเลข 3.14 แสดงระยะทางระหว่างอาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่กับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า หากอาคารใหม่เข้ามาตั้งอยู่ใกล้จนเกินไปและไม่ได้รับการออกแบบที่เหมาะสมก็มีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า

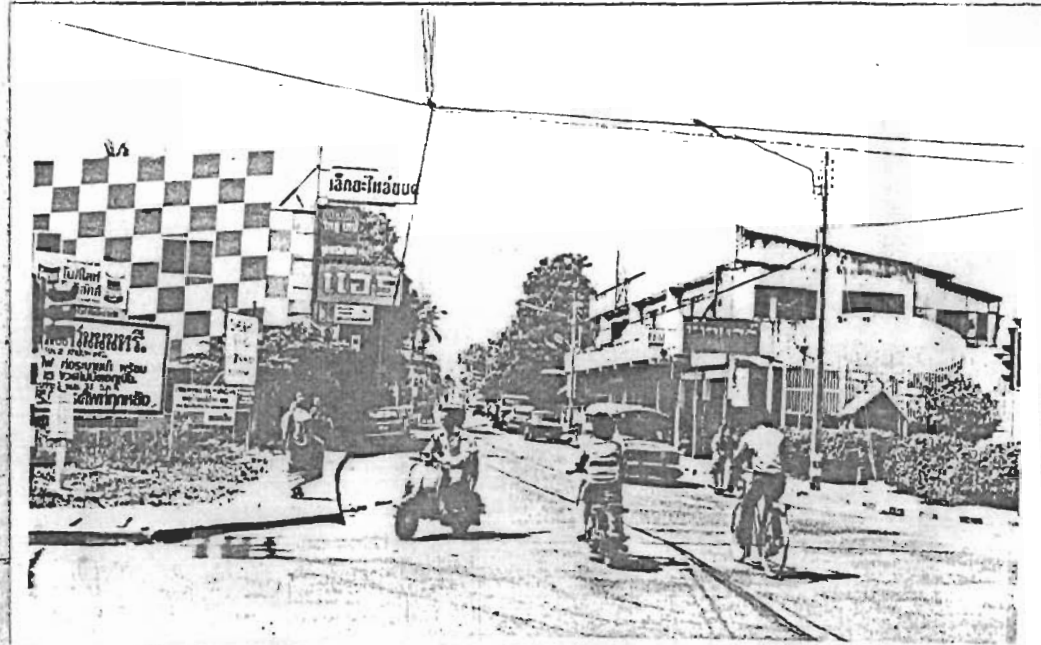
รูปภาพหมายเลข 3.15 การใช้เจดีย์โบราณเป็นที่ติดตั้งป้ายโฆษณาที่มีส่วนในการทำลายความสวยงาม และคุณค่าของเจดีย์โบราณ

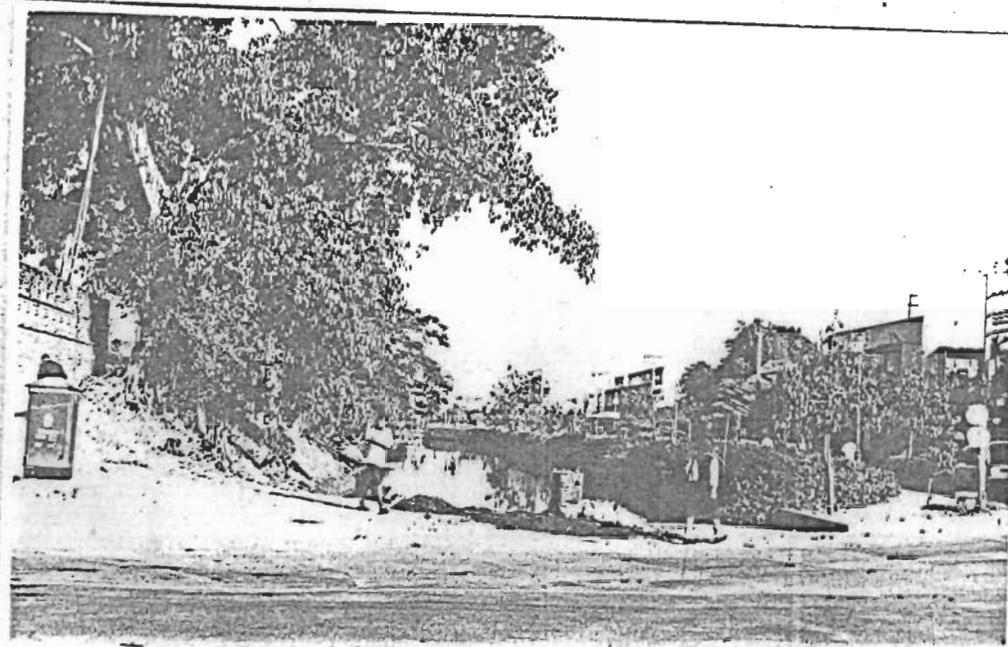
รูปภาพหมายเลข 3.16 ขนาดและตำแหน่งที่ตั้งป้ายโฆษณาหากไม่เหมาะสมก็จะมีส่วนทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า เพราะเกิดขึ้นในลักษณะที่ "ฉิ่ง เคน" กับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า

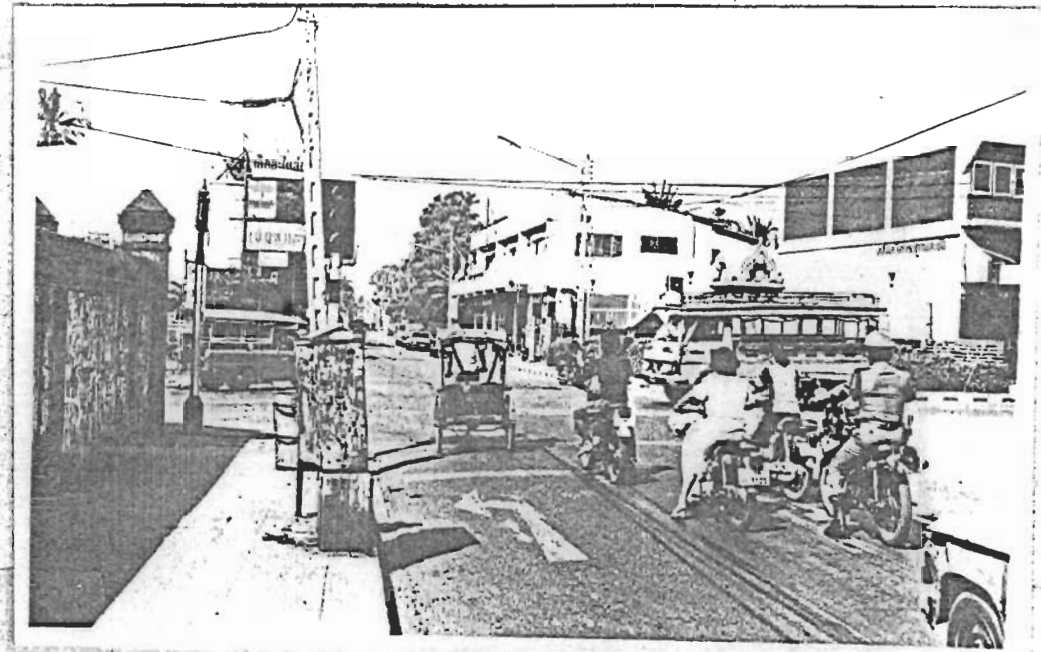
รูปภาพหมายเลข 3.17 ความสูงของป้ายโฆษณาที่มีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคาร สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า หากมีความสูง
เกินความเหมาะสม

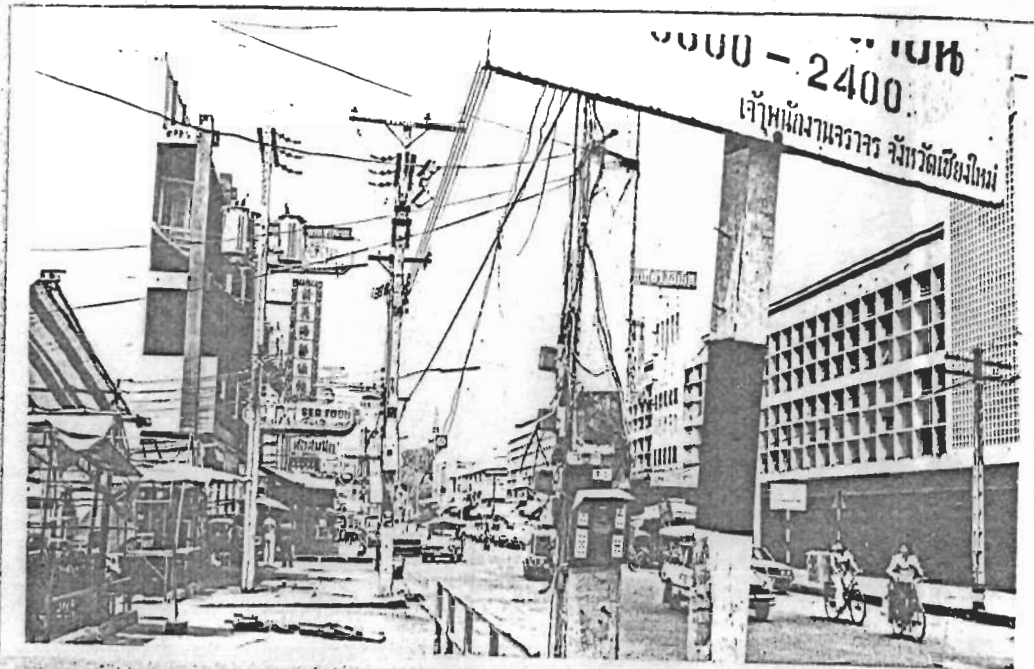
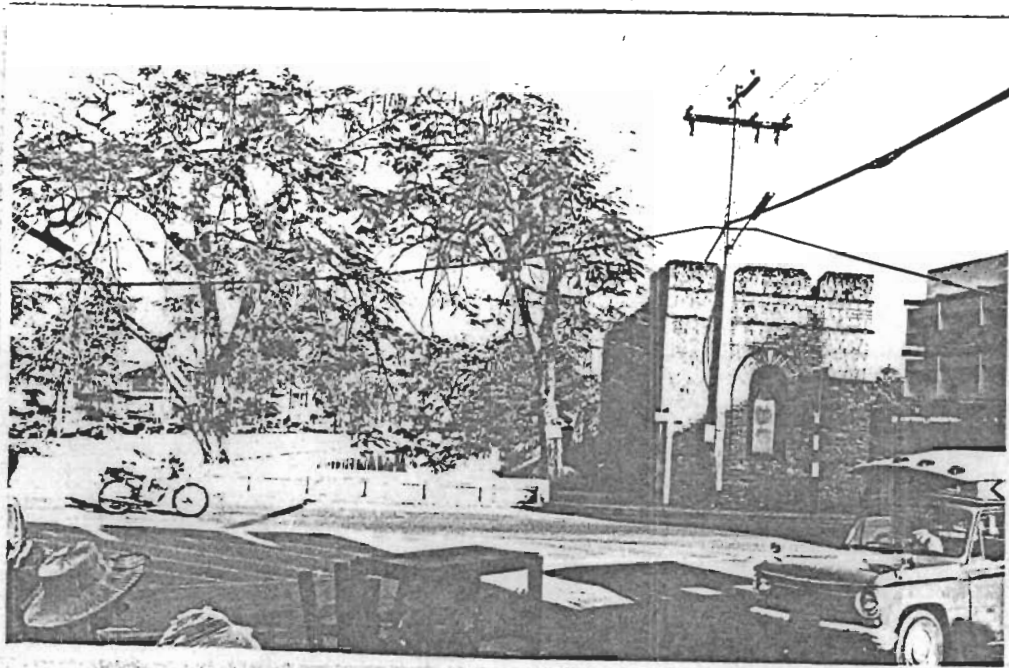
รูปภาพหมายเลข 3.18 การใช้สีภายนอกอาคารหากใช้สีที่ไม่เหมาะสม เช่น ฉูดฉาด หรือฉีกกันสีของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า ก็จะมีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า

รูปภาพหมายเลข 3.19 สภาพและรูปร่างของภาชนะรองรักษยะที่ไม่เหมาะสมก็มีส่วนในการทำลายความสวยงาม และสภาพแวดล้อม
ในภาพแสดงถึงขยะข้างคูเมืองใกล้กับประตูเชียงใหม่

รูปภาพหมายเลข 3.20 สภาพและรูปร่างของชุมชนสายโทรศัพท์ ภาชนะรองรับขยะที่ไม่เหมาะสม ก็มีส่วนในการทำลายความสวยงาม และสภาพแวดล้อมภายใน เขตที่จะอนุรักษ์

รูปภาพหมายเลข 3.21 เสาไฟฟ้า และสายไฟฟ้าที่เกะกะกิมมีส่วนทำลายความสวยงามของพื้นที่ในเขตอนุรักษ์ รวมทั้งอาคารสิ่งก่อสร้างที่อยู่ข้างเคียง

บทที่ 4

แนวความคิดในการอนุรักษ์

คงได้เห็นจากบทที่ผ่านมาแล้วว่า มีสาเหตุจำนวนมากที่มีส่วนในการทำลายหรือลดคุณค่าของโบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม ดังนั้นการที่จะอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้คงอยู่ในสภาพที่เหมาะสมจึงจำเป็นต้องดำเนินการหลาย ๆ วิธีประสานกันไป ซึ่งการวิเคราะห์สาเหตุในบทที่ผ่านมาและการศึกษาจากเอกสารที่รวบรวมได้ พอจะแยกแนวความคิดในการอนุรักษ์ออกเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ทำการสำรวจอาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ต่าง ๆ เพื่อหาความสำคัญทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ความคุ้มครองโดยการขึ้นทะเบียนในเป็นโบราณสถาน และโบราณวัตถุ
2. เผยแพร่ความสำคัญของโบราณสถาน โบราณวัตถุ อาคารสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่มีคุณค่าที่มีอยู่ในท้องถิ่น รวมทั้งความจำเป็นที่จะต้องมีการอนุรักษ์ ต่อประชาชนทั่วไปโดยเน้นที่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ ทำให้เกิดความรักความภาคภูมิใจ มีความรู้สึกหวงแหนและให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์
3. จัดให้มีโครงการบูรณะซ่อมแซมและการบำรุงรักษาโบราณสถานอาคารสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่มีคุณค่า โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ ตั้งแต่ช่วยออกเงิน ออกความคิดเห็น เข้าร่วมในกิจกรรมที่ไม่ต้องการความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น ทำความสะอาด รัฐบาลจะเขาช่วยทั้งทางค่านงบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หากสิ่งที่มีคุณค่าดังกล่าวเป็นสมบัติของเอกชน รัฐบาลต้องเขาช่วยโดยการชักจูง และส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษา และใช้อย่างเหมาะสม โดยมีมาตรการต่าง ๆ เขาสนับสนุนเช่นจัดงบประมาณให้ ให้ความช่วยเหลือค่านผู้เชี่ยวชาญ ลดภาษีให้บางส่วนเพื่อนำมาใช้ในการบำรุงรักษา หรือรัฐบาลอาจจะซื้อจากเอกชนทำการซ่อมแซมและนำไปใช้ในกิจกรรมที่เหมาะสม

4. จักร์ให้มีการใช้โบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่มีคุณค่าอย่างเหมาะสม การอนุรักษ์นั้นไม่ได้หมายความว่าให้ทำการซ่อมแซมบำรุงรักษาแล้วปิดประตูใส่กุญแจไว้ แต่ควรจักร์ให้มีการใช้ที่เหมาะสมทั้งนี้เพื่อให้คุ้มกับค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาและเป็นทางหนึ่งที่เคยแพร่คุณค่าของสิ่งเหล่านี้

5. การจำแนกการใช้ที่ดิน จะต้องมีการจำแนกประเภทของการใช้ที่ดินในส่วนต่าง ๆ ของเมืองออกตามประเภทของการใช้ที่ดินที่ก่อให้เกิดชั้นใดแก่ ย่านพักอาศัย ย่านธุรกิจการค้า ย่านอุตสาหกรรม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการจักร์ให้มีสิ่งบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับการใช้(ความต้องการ) และเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการใช้ที่ดินปะปนกันเพราะการใช้ที่ดินบางประเภทโคกความเคือรอนรำคาญแก่การใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ซึ่งอยู่ข้างเคียง อันนั้นจึงควรแยกออกจากกัน ในแง่ของการอนุรักษ์ก็เช่นเดียวกัน ในบางส่วนของเมืองซึ่งมีโบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้างและสถานที่ที่มีคุณค่าทั้งอยู่ก็จะต้องกำหนดให้เป็นย่านหรือพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ (Conservation Area) ซึ่งหมายความว่าการใช้ที่ดินที่จะต้องไม่เป็นการใช้ที่ดินประเภทที่ไม่ทำลายหรือลดคุณค่าของสิ่งที่ต้องการจะอนุรักษ์ และยังไปกว่านั้นจะต้องส่งเสริมให้การใช้ที่ดินประเภทที่สอดคล้องและส่งเสริมการอนุรักษ์ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวด้วย

6. ความคุ้มครองและลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่ รวมทั้งที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากการดัดแปลงต่อเติมอาคารที่มีอยู่เดิมแล้วภายในพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีรูปร่างลักษณะที่นอกจากจะไม่ "ซัดแย้ง" กับลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าของท้องถิ่นแล้ว ยังจะให้มีส่วนช่วยส่งเสริมอีกด้วย

7. รูปร่างลักษณะขององค์ประกอบด้านกายภาพอื่น ๆ ที่มีอยู่ในเมือง เช่น ป้ายชื่อถนน เสาไฟฟ้า สายไฟฟ้า เสาโทรทัศน์ ตู้ไปรษณีย์ ตู้โทรศัพทฺยสาธารณะ ภาชนะรองรับขยะสาธารณะ เป็นต้น จะต้องได้รับการออกแบบให้ดูสวยงาม เป็นระเบียบ และให้แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นโดยเฉพาะในพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์

8. ป้ายโฆษณา จะต้องมีการควบคุมขนาด ที่ตั้ง ความสูงและสีของป้ายโฆษณาให้เหมาะสมทั้งนี้เพื่อไม่ให้ทำลายความสวยงามของเมือง โดยเฉพาะไม่ให้ "ขม" หรือ "ชิงเคน" กับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า

9. สี จะต้องมีการควบคุมการใช้สีภายนอกอาคารและสิ่งก่อสร้างโดยเฉพาะในบริเวณข้างเคียงอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดความน่าเกลียดและทำลายความสวยงามของเมือง

10. การจราจร ในบริเวณเมืองเก่า ซึ่งมักจะเป็นบริเวณที่มีโบราณสถานอาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าอยู่เป็นจำนวนมาก มักจะเป็นบริเวณที่มีปัญหาการจราจร เนื่องจากถนนและทางเท้าที่มีอยู่จะแคบ โดยเฉพาะไม่มีสถานที่จอดรถนอกถนน และรถที่หนาแน่นซึ่งมีขนาดใหญ่ การที่จะแก้ปัญหาโดยการขยายถนนและทางเท้านั้นทำได้ยากเพราะนอกจากจะเสียค่าใช้จ่ายสูงแล้วยังมีส่วนทำให้ประชาชนต้องเดือดร้อนในการถูกเวนคืนที่ดิน การแก้ปัญหาจึงควรจะเป็นการจัดให้มีพื้นที่จอดรถนอกถนนและสนับสนุนให้นักท่องเที่ยว เค็น ซึ่จักรยาน หรือนั่งรถสามล้อเข้ามาในพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ แต่ทั้งนี้จะต้องมีโครงการที่จะปรับปรุงทางเท้า ถนน และทางจักรยานให้เหมาะสม น่าใช้ และปลอดภัย รวมทั้งปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เกิดความร่มรื่นสวยงาม โดยการปลูกต้นไม้ริมทาง จัดให้มีสวนหย่อม จัดให้มีสถานที่นั่งพักผ่อนขายอาหารว่างและเครื่องดื่ม รวมทั้งภาชนะสำหรับรองรับขยะ เป็นต้น

11. จัดให้มีโครงการที่สนับสนุนการอนุรักษ์เช่น โครงการร่วมกันทำความสะอาดบ้านเมือง โครงการลอกคูคลอง โครงการสร้างสวนหย่อมและปลูกต้นไม้ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีแก่เมือง

ผังเมือง

ในการที่จะนำเอาแนวความคิดข้างต้นไปพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติได้ในท้องถิ่นต่าง ๆ นั้น จะต้องใช้ผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมมาจากหลายสาขาวิชาเข้ามาร่วมกันทำงาน เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ผังเมือง สถาปัตยกรรม กฎหมายและการบริหาร เป็นต้น แต่เนื่องจากงานวิจัยเรื่องนี้มีขอบเขตอยู่เพียงในด้านการอนุรักษ์โดยวิธีการวางผังเมือง ดังนั้นในขั้นต่อไปจึงจะได้อธิบายถึงลักษณะและขอบเขตของงานผังเมือง ซึ่งสรุปมาจากพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ได้ดังต่อไปนี้

ความหมาย ในมาตราที่ 4 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ให้ความหมายของการผังเมืองไว้ว่า "การวาง จัดทำ และดำเนินการให้เป็นไป-

ตามผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้อง หรือชนบท เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่ หรือแทนเมืองหรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหาย เพื่อใหม่หรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งถูกสุขลักษณะ ความสะอาดสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศสิ่งคงามหรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ" และในมาตราเดียวกันนี้ยังได้ให้ความหมายของผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะไว้ว่า ผังเมืองรวมหมายถึง "แผนผังนโยบายและโครงการรวมทั้งมาตรการควบคุมทั่วไปเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา และการดำรงรักษาเมือง และบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคม การขนส่ง การสาธารณสุข ภูมิการสาธารณะ และสภาพแวดล้อมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมือง" และผังเมืองเฉพาะ หมายถึง "แผนผังและโครงการดำเนินการเพื่อพัฒนาหรือดำรงรักษาบริเวณเฉพาะแห่งหรือกิจการที่เกี่ยวข้องของ ในเมือง และบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทแก่การผังเมือง"

และจากมาตรา 17 ในพระราชบัญญัติการผังเมืองฉบับดังกล่าวพอจะสรุปขอบเขตของผังเมืองรวมได้ดังต่อไปนี้

1. กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่ที่ทำการวางผัง โดยจำแนกออกเป็นการใช้ประเภทต่าง ๆ
2. แสดงโครงการคมนาคม และการขนส่ง
3. แสดงโครงการกิจการสาธารณสุข
4. แสดงนโยบาย มาตรการ และวิธีดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของผังเมืองรวม

และจากมาตรา 28 ในพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันพอจะสรุปขอบเขตของผังเมืองเฉพาะได้ดังต่อไปนี้

1. กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่ที่จะทำการวางผัง โดยจำแนกออกตามประเภทของกิจการ
2. กำหนดบริเวณที่ตั้งของสถานที่หรือวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีที่พึงจะดำรง-

รักษาหรือบูรณะ

3. กำหนดบริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติหรือภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติที่พึงส่งเสริมหรือบำรุงรักษา
4. กำหนดบริเวณที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ก่อสร้างอาคารบางประเภทบางชนิด
5. กำหนดประเภทและชนิดของอาคารที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ก่อสร้าง
6. แสดงอาคารที่ชำรุดทรุดโทรมหรืออยู่ในสภาพที่เน่าร้าง เกียจหรือน่าจะเป็นอันตรายแก่ผู้อยู่อาศัย หรือสัญจรไปมาซึ่งจะถูกสั่งให้หรือหรือย้ายตามคำสั่งของคณะกรรมการบริหารการผังเมืองสวนทองถิ่นตามมาตรา 55
7. กำหนดการใช้ประโยชน์ของอาคารที่อนุญาตให้สร้างขึ้นใหม่ หรืออนุญาตให้เปลี่ยนแปลงอันผิดไปจากการใช้ เมื่อขออนุญาตก่อสร้าง ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น
8. กำหนดขนาดและแปลงที่ดินที่จะอนุญาตให้เป็นที่ยกก่อสร้างอาคารที่ใช้เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ ตามที่ได้ระบุไว้ในผังเมืองเฉพาะ
9. แสดงข้อกำหนดที่จะให้ปฏิบัติหรือไม่ให้ปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผังเมืองเฉพาะทุกประการ หรือ บางประการ

ขอบเขตของงานวิจัยเรื่องนี้

เพื่อให้เหมาะสมกับกำลังและทรัพยากรที่มีอยู่สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้จึงได้จำกัดขอบเขตของการทำงานในแง่ของการวางผังเมืองไว้ดังนี้

1. จัดการใช้ที่ดินภายในบริเวณที่ทำกรวิจัย ทั้งนี้โดยเน้นถึงการอนุรักษ์โบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติ-

ศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และ สถาปัตยกรรม

2. ความคุ้มครองประเภทลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารสิ่งก่อสร้างที่จะถูกสร้างขึ้นใหม่ หรือเกิดขึ้นเนื่องจากการดัดแปลงต่อเติมอาคารที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องกับลักษณะทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น
3. เสนอมาตรการที่จะนำเอาแนวความคิดในแง่ของการใช้ที่ดิน และการควบคุมประเภทลักษณะอาคารที่วางไว้ไปปฏิบัติ.

บทที่ 5

การใช้ที่ดินในอนาคต

จากการศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของพื้นที่ภายในบริเวณกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่ในบทที่ 2 นั้น จะเห็นได้ว่าภายในบริเวณดังกล่าวมีโบราณสถานอาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่จำนวนมากที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่สิ่งเหล่านี้จะได้รับการอนุรักษ์ และส่งเสริมให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และจากการศึกษาในบทที่ 3 และ บทที่ 4 ก็ทำให้สามารถสรุปได้ว่าสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้สิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ต้องเสื่อมคุณค่าลงก็คือการใช้ที่ดินในบริเวณข้างเคียงที่ขาดความเหมาะสม ดังนั้น เพื่อที่จะอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่ภายในบริเวณกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่ และส่งเสริมให้เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวสิ่งจำเป็นประการหนึ่งที่จะต้องดำเนินการในแง่ของการวางผังเมืองก็คือ การควบคุมการใช้ที่ดินภายในบริเวณดังกล่าว

นโยบายสำหรับการใช้ที่ดิน

เนื่องจากเชียงใหม่เคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรลานนา และพื้นที่ภายในบริเวณกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของเมืองนั้นมีโบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้างและสถานที่จำนวนมากที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม ดังนั้น เพื่อที่จะอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงสมควรกำหนดให้พื้นที่ภายในบริเวณกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่ เป็นเขตอนุรักษ์ (Conservation Zone) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมพื้นบ้านลานนา และให้มีข้อพิจารณาสำหรับการวางข้อกำหนดเพื่อควบคุมการใช้ที่ดินในพื้นที่ดังกล่าวดังต่อไปนี้

1. เพื่อมิให้โบราณสถาน อาคารสิ่งก่อสร้าง และสถานที่ที่มีคุณค่าถูกทำลาย หรือถูกทำให้เสื่อมคุณค่า
2. เพื่อมิให้เกิดการใช้ที่ดินชนิดที่ขัดแย้ง กับหน้าที่ของ เขตอนุรักษ์

3. เพื่อให้การไ้ที่ดินที่จะเกิดขึ้นใหม่ เป็นชนิดที่ส่งเสริมหน้าทีของ เขตอนุรักษ์
4. เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดปัญหาและเพื่อลดความรุนแรงของปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ใน เขตอนุรักษ์
5. เพื่อยกระดับสภาพแวดล้อมของบริเวณที่มีอาคารสถานที่ที่มีคุณค่า ทำให้เกิดความเค้น และเพิ่มความสวยงามให้แก่งสิ่งแวดล้อม
6. เพื่อควบคุมความหนาแน่นของการไ้ที่ดินภายใน เขตอนุรักษ์ไม่ให้เกิดความสามารถในการให้บริการของสิ่งบริการสาธารณะที่มีอยู่ ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดปัญหาและรักษาระดับสภาพแวดล้อมภายใน เขตอนุรักษ์
7. เพื่อให้การไ้ที่ดินที่ขัดแย้งกับหน้าทีของ เขตอนุรักษ์หรือการไ้ที่ดินชนิดที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่เขตอนุรักษ์ย้ายออกไปอยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม

ข้อกำหนดสำหรับควบคุมการไ้ที่ดินใน เขตอนุรักษ์ภายในบริเวณเมือง เก่า เชียงใหม่

ข้อกำหนดสำหรับควบคุมการไ้ที่ดินใน เขตอนุรักษ์ภายในบริเวณกำแพงเมือง เก่า เชียงใหม่ ได้ตั้งขึ้นโดยพิจารณาจากนโยบายข้างต้น และจากมาตรการต่าง ๆ ที่มีใช้กันทั้งในประเทศโดย เฉพาะการควบคุมการไ้ที่ดินในบริเวณ เกาะรัตนโกสินทร์ และที่มีใช้กันในต่างประเทศซึ่งปรากฏในเอกสารต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้และนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ข้อกำหนดสำหรับควบคุมการไ้ที่ดินใน เขตอนุรักษ์มีดังต่อไปนี้

1. ห้ามมิให้ไ้ที่ดินภายใน เขตอนุรักษ์ เป็นที่ตั้งของ กิจกรรมที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมประเพณีของไทย กิจกรรมดังกล่าวหมายถึง ในที่คลับ บาร์ และ อามอบนวด เป็นต้น
2. ห้ามมิให้ไ้ที่ดินที่โล่งที่ว่างที่ยังมีอยู่ภายในรัศมีอย่างน้อยที่สุด 25 เมตร ของโบราณสถานเป็นพื้นที่สำหรับก่อสร้างอาคาร หรือสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น ยกเว้นสนามหญ้าหรือสวนหย่อม
3. ห้ามมิให้ไ้ที่ดินภายใน เขตอนุรักษ์ เป็นที่ตั้งของ กิจกรรมที่จะดึงดูดให้มีการจราจรจำนวนมากเข้ามาในพื้นที่ดังกล่าว เพราะจะเป็นการก่อให้เกิด

เกิดปัญหาการจราจร ทั้งนี้เพราะถนนที่มีอยู่มีขนาดแคบ และไม่มีพื้นที่สำหรับจอดรถนอกถนน นอกจากนั้นแล้วการใช้ที่ดินบางชนิดในกลุ่มนี้ยังใช้รถบรรทุกขนาดใหญ่ในการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ เมื่อแควนผานไปมาในเขตอนุรักษ์ก็ทำให้เกิดความสั่นสะเทือน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อาคารสิ่งก่อสร้างโบราณชำรุด และพังพังได้ การใช้ที่ดินซึ่งห้ามมิให้เกิดขึ้นในเขตอนุรักษ์ควยเหตุผลดังกล่าวได้แก่ สถานีให้บริการเติมน้ำมัน และแก๊ส โรงแรม หอประชุม โรงมหรสพ ตลาดศูนย์การค้า โกดังเก็บของ - คลังสินค้า โรงพยาบาล โรงเรียนไม้ โรงสี และโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

4. ห้ามมิให้ใช้ที่ดินภายในเขตอนุรักษ์เป็นที่ตั้งของกิจกรรมที่ก่อให้เกิด เสียง กลิ่น ควัน น้ำเสีย และของเสียอื่น ๆ อันจะทำลายสภาพแวดล้อมในเขตอนุรักษ์ กิจกรรมที่ห้ามได้แก่ การขุดเหมือง การทำไม้ซีกไฟ การทำแซลแลค การต้มกลั่นสุรา เบียร์ หรือ แอลกอฮอล์ การทำเตาไฟ การทำปูนเส้น เส้นไหม ขนมัน กวยเตี่ยว การทำน้ำตาลหรือแปะแะ การถลุงแร่ การหลอมแก้ว การเคียวไซส์ตัว ผนังสัตว์ หรือเอ็นสัตว์ การขอมเผา การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำสบู่ การทำกะปิ น้ำปลา ไตปลา เต้าเจี้ยว ซิ่ว การเผาเปลือกหอย การเก็บสะสมเขาสัตว์ ผนังสัตว์ กระดุกสัตว์ หรือขนสัตว์ การทำและตากปลาเค็ม เนื้อเค็ม กุ้งแห้ง หรือเลือดแห้ง การปั่นฝ้าย หรือนุ่นควยเครื่องจักร การทำน้ำแข็ง การทำซูบ การเคียว หรืออัดน้ำมันทุกชนิด การล้าง รม เคียว หรือเก็บยาง และกิจการที่ก่อให้เกิดของเสียอื่น ๆ

5. ห้ามมิให้ใช้พื้นที่ดินเกินกว่าร้อยละ 70 ของพื้นที่ดินทั้งหมดที่ขออนุญาตเป็นพื้นที่สำหรับก่อสร้างอาคารและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ กล่าวคือให้เว้นที่โล่งที่ว่างไว้อย่างน้อยร้อยละ 30 ของที่ดินที่ขออนุญาต ทั้งนี้เพื่อความคุ้มครองความหนาแน่นของการใช้ที่ดินภายในเขตอนุรักษ์ซึ่งจะช่วยรักษาสภาพแวดล้อมภายในเขตอนุรักษ์และความคุ้มครองให้ความต้องการสิ่งบริการสาธารณะเพิ่มขึ้นสูง เกินกว่าขอบเขตของการบริการที่มีอยู่

6. สำหรับอาคารที่ตึกอาศัยจะต้องตั้งอยู่ห่างจากเขตถนน และทางเท้าไม่น้อยกว่า 4 เมตร และให้ใช้พื้นที่ระหว่างอาคารและเขตถนนเป็นที่ว่าง ยกเว้นจะมีรั้วหรือกำแพงสูงได้ไม่เกิน 3 เมตร ทั้งนี้เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและความสวยงามของพื้นที่บนสองข้างถนน

7. สำหรับอาคารที่จะใช้เพื่อวัตถุประสงค์ประสงค์อื่นนอกเหนือจากพักอาศัยจะต้องตั้งอยู่ห่างจากเขตถนนและทางเข้าไม่น้อยกว่า 6 เมตร เพื่อให้เป็นพื้นที่สำหรับจอดรถ
8. สำหรับพื้นที่อาคารรวมทุกระดับชั้นตึกหนึ่งตึกหนึ่งจะต้องไม่สูงกว่าอัตรา 2 ต่อ 1 และจะต้องให้เป็นไปตามข้อกำหนดควบคุม ความสูงของอาคารอีกด้วย
9. การใช้ที่ดินที่ซีกแยงและไม่เหมาะสมที่จะอยู่ในเขตอนุรักษ์ แต่ในปัจจุบันมีอยู่ในเขตดังกล่าว จะไม่ได้รับอนุญาตให้ขยายตัว และจะต้องหามาตรการที่จะให้การใช้ที่ดินเหล่านั้นย้ายออกไปอยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ที่เหมาะสมต่อไป
10. การใช้ที่ดินที่จะส่งเสริมให้เกิดภายในเขตอนุรักษ์ก็คือ การใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่พักอาศัยที่มีความหนาแน่นต่ำ พิพิธภัณฑ์บ้านชายของที่ระลึก สำนักงานให้บริการนักท่องเที่ยว สถานที่แสดงการผลิตสินค้าพื้นเมือง ซึ่งจะต้องหามาตรการที่จะดึงดูดให้กิจกรรมเหล่านี้เข้ามาเกิดขึ้นในเขตอนุรักษ์ต่อไป

บทที่ 6

ลักษณะภายนอกของอาคารและสิ่งก่อสร้าง

ในบทที่ 5 ได้กำหนดให้พื้นที่ภายในเขตกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่ เป็นเขตอนุรักษ์ และให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ดังนั้นอาคารสิ่งก่อสร้างที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวจะต้องมีลักษณะภายนอกที่สอดคล้องกับศิลป และลักษณะทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อที่จะส่งเสริมเอกลักษณ์ทางศิลปและสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นโดยต้องการจะให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในบริเวณดังกล่าว เมื่อได้เห็นลักษณะภายนอกของอาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ แล้วก็เกิดความรู้สึกว่ากำลังอยู่ในเชียงใหม่ซึ่งเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมล้านนา ยิ่งไปกว่านั้นจากบทที่ 3 จะเห็นได้ว่า ลักษณะภายนอกของอาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่ รวมทั้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากการค้ำแปลงต่อเติมอาคารค้ำนั้น หากไม่ได้รับการควบคุมให้เหมาะสมก็จะมีส่วนในการทำลายความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าสวยแก่เขตกำแพงเมืองเก่าจึงต้องมีการควบคุมลักษณะภายนอกของอาคารสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่ หรือเกิดขึ้นเนื่องจากการค้ำแปลงต่อเติมอาคารที่มีอยู่เดิม

ข้อกำหนดในการควบคุมรูปร่างลักษณะอาคารสิ่งก่อสร้างในเขตอนุรักษ์ภายในบริเวณกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่ มีดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

อาคารที่จะเกิดขึ้นใหม่ หรือเกิดขึ้นเนื่องจากการค้ำแปลงแก้ไขอาคารที่มีอยู่เดิมจะต้องมีรูปร่างลักษณะภายนอกที่สอดคล้องกับลักษณะทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น คือสถาปัตยกรรมล้านนา ซึ่งจากการศึกษาในบทที่ 2 สรุปได้ว่า อาคารที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมล้านนา หมายถึงอาคารที่มีรูปร่างหลังคาจั่ว ทรงเอียงลาด อาทิเช่น ทรงปั้นหย่า เป็นต้น และเพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้แสดงรูปร่างลักษณะของอาคารที่ต้องการใหม่ และ ไม่ต้องการใหม่ขึ้นในเขตอนุรักษ์ ในรูปภาพหมายเลข 6.1

2. ความสูงของอาคาร

ในกรณีที่มีการรื้อถอนอาคารเดิมเพื่อสร้างอาคารใหม่ ความสูงของอาคารใหม่จะต้องไม่สูงเกินกว่าความสูงของอาคารเดิม ทั้งนี้เพื่อควบคุมความเข้มในการใช้ที่ดิน ซึ่งจะมีผลต่อความต้องการที่มีต่อสิ่งบริการสาธารณะ รวมทั้งเพื่อรักษาความสวยงามของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าซึ่งอยู่ข้างเคียง โดยประณีประนอมกับอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอยู่เดิม

ภายในบริเวณที่อยู่ในรัศมี 200 เมตร โดยมีโบราณสถานเป็นศูนย์กลางให้ถือว่าเป็นพื้นที่ที่จะต้องระวัง และเพื่อรักษาความเด่นของโบราณสถาน ดังนั้นอาคารที่เกิดขึ้นใหม่หรือเกิดขึ้นจากการดัดแปลงต่อเติมอาคารเดิมจะสูงได้ไม่เกินความสูงของโบราณสถาน หรือสูงไม่เกิน 2 ชั้น หรือ 8 เมตร โดยวัดจากพื้นทางเท้าที่ใกล้ที่สุด แผนที่หมายเลข 6.1 แสดงพื้นที่ ๆ อยู่ในรัศมี 200 เมตรของโบราณสถาน

อาคารที่เกิดขึ้นใหม่ในเขตอนุรักษ์แต่อยู่นอกรัศมี 200 เมตรจากโบราณสถานให้มีความสูงได้ไม่เกิน 3 ชั้น 12 เมตร โดยวัดจากพื้นทางเท้าที่ใกล้ที่สุด

3. วัสดุภายนอก

เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของท้องถิ่น วัสดุที่ใช่มุงหลังคาควรเป็นกระเบื้อง ไม่ควรใช้แผ่นโลหะ เช่น สังกะสี อะลูมิเนียม สแตนเลส ก่อสร้างอื่น ๆ ให้เป็นไปตามเทศบัญญัติของท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว

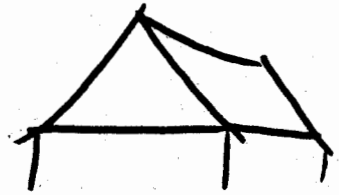
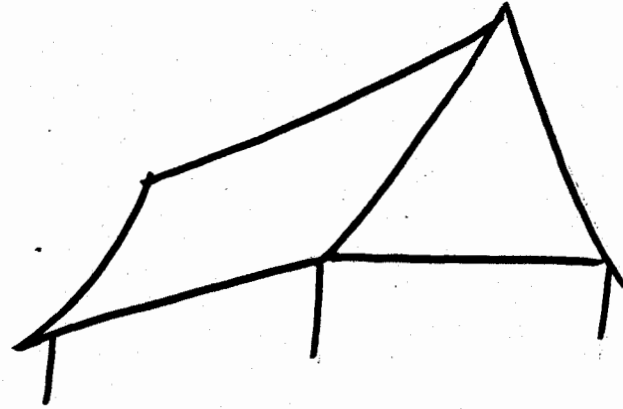
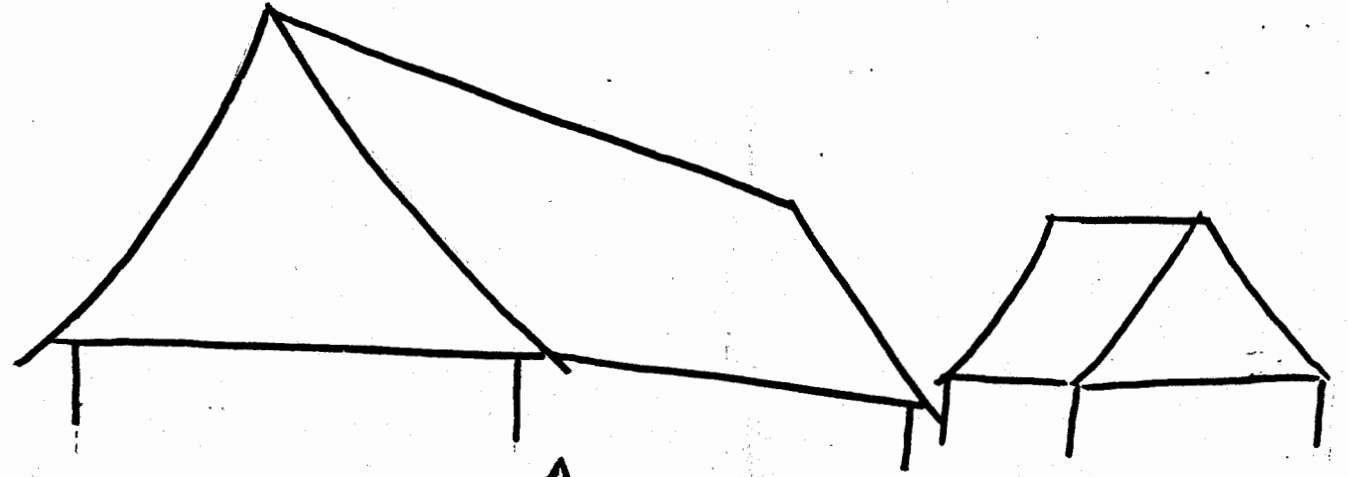
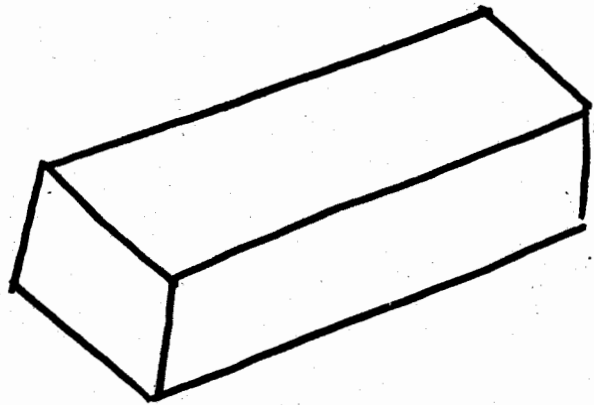
4. การใช้สีภายนอกอาคาร

เพื่อให้เกิดความกลมกลืนระหว่างอาคารใหม่และอาคารที่มีคุณค่ารวมทั้งไม่ต้องการให้อาคารที่เกิดขึ้นใหม่เข้มหรือชิง เค้นกับอาคารที่มีคุณค่า รวมทั้งไม่ต้องการให้อาคารที่เกิดขึ้นใหม่เข้มหรือชิง เค้นกับอาคารที่มีคุณค่า จึงกำหนดให้สีที่จะใช้ทาภายนอกจะต้องไม่เป็นสีที่ฉูดฉาด แต่เป็นสีอ่อนที่อยู่ในกลุ่ม โทนเย็น - อุ่น หรือสีธรรมชาติของวัสดุ

5. ป้ายโฆษณา

ป้ายโฆษณาที่อนุญาตให้มีได้ในเขตอนุรักษ์ จะต้องมีความสูงไม่เกิน 1.50 ตารางเมตร ห้ามมิให้ตั้งในที่สาธารณะ หรือยื่นล้ำออกมาในพื้นที่สาธารณะ และไม่ตั้งอยู่สูงเกินกว่าความสูงของตัวอาคาร แต่ควรจะต้องตั้งให้แนบชิดไปกับตัวอาคาร รวมทั้งห้ามมิให้ใช้สีฉูดฉาดเกินควร.

รูปร่างลักษณะอาคารที่ไม่ต้องการ
ให้เกิดร่ม เพราะไม่แสดงความสัมพันธ์
กับลักษณะสถาปัตยกรรมของ
ท้องถิ่น

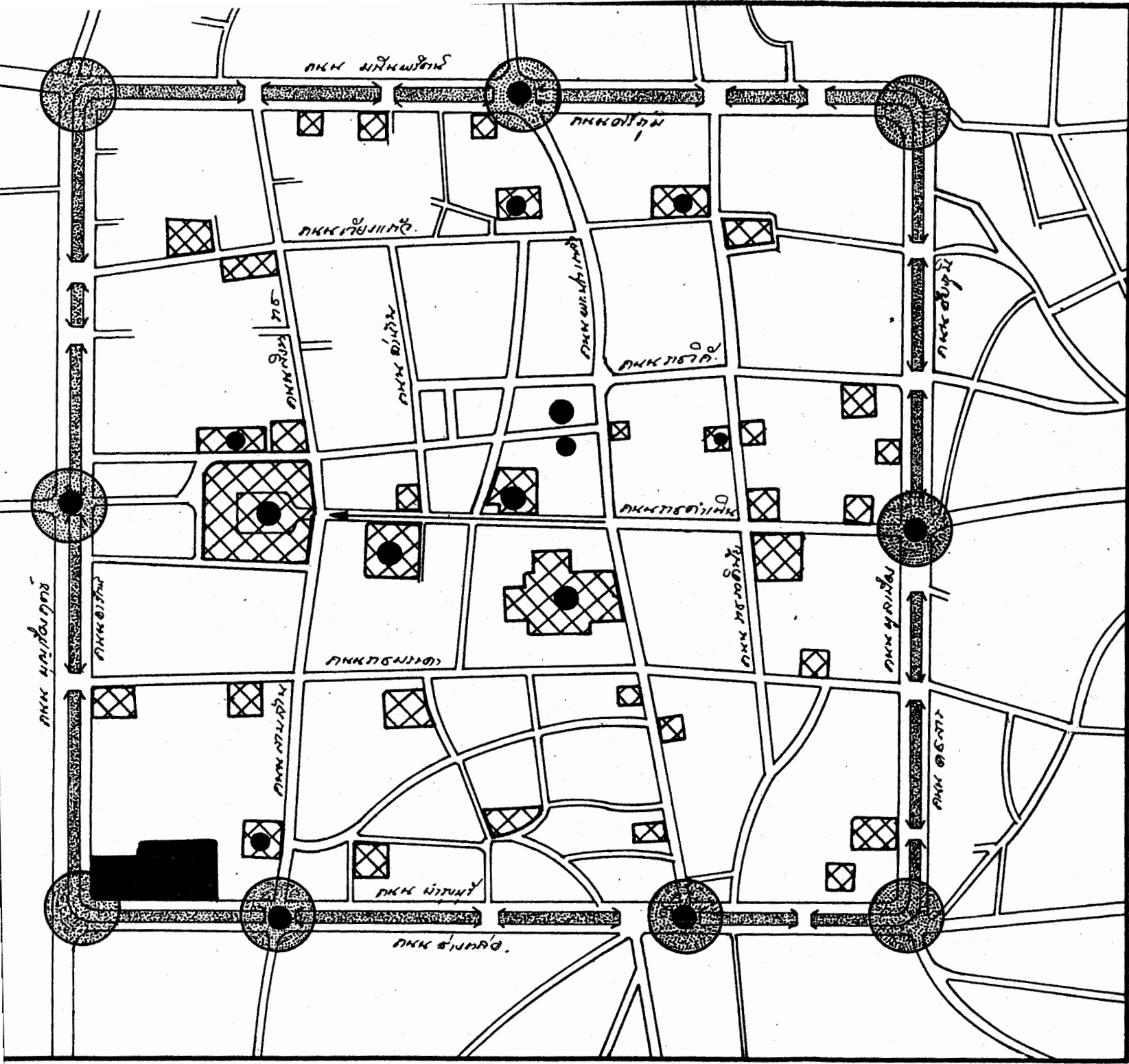
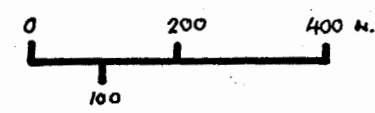
รูปร่างลักษณะอาคารที่ต้องการให้เกิดร่ม
ในเขตรักษาพันธุ์ เพราะสอดคล้องกับลักษณะ
สถาปัตยกรรมของท้องถิ่น

รูปภาพหมายเลข 6.1 แสดงรูปร่างลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารที่ต้องการให้มี และไม่ต้องการให้มีขึ้นในเขตอนุรักษ์

ผังพื้นที่ท่าหน้าวัดตรง
การสำหรับการปรับปรุง

- คูเมือง
- กำแพงเมืองและประตูเมือง
- วัด
- โบราณสถาน โบราณวัตถุ
- สหคตาคาร
- ถนนสายสำคัญ

อนุรักษ์ :
เมืองเก่าเชียงใหม่

บทที่ 7

บทสรุป

1. การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ

การควบคุมการใช้ที่ดินและรูปร่างลักษณะอาคารสิ่งก่อสร้าง ซึ่งได้เสนอไว้ในบทที่ 5 และที่ 6 นั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับท้องถิ่น คือเทศบาลนครเชียงใหม่สามารถจะนำไปปฏิบัติได้ โดยนำไปพิจารณาและประกาศเป็น

2. การอนุรักษ์แบบผสมผสาน

เพื่อให้การอนุรักษ์บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นนอกจากการดำเนินการด้านผังเมือง กล่าวคือ การควบคุมการใช้ที่ดิน และรูปร่างลักษณะอาคารสิ่งก่อสร้างแล้ว ก็จะต้องดำเนินการด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วยคือ

2.1 สืบรวจอาคารสิ่งก่อสร้างโบราณต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเมือง โดยพิจารณาทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม และเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบถึงคุณค่าโดยวิธีต่าง ๆ

2.2 ให้ความคุ้มครองแก่อาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าโดยการขึ้นทะเบียนให้เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ

2.3 จัดให้มีการซ่อมแซม บูรณะอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าเพื่อให้คงสภาพอยู่ได้เป็นเวลานานต่อไป และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น แสดงความคิดเห็น บริจาคทรัพย์ เขาร่วมในการทำความสะอาด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรักและหวงแหน คอยช่วยกันดูแลรักษา

2.4 จัดให้มีการใช้ที่เหมาะสม กล่าวคือ เป็นการใช้ที่ไม่ทำลายสภาพของอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า เช่น ใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ สถานที่แสดงงานศิลปวัฒนธรรม ใช้พื้นที่รอบ ๆ เป็นสวนหย่อม หรือสวนสาธารณะ หรือใช้เป็นสถานที่ทำงานสำหรับกิจการบางประเภทที่เหมาะสม เป็นต้น

3. จัดให้มีโครงการอื่น ๆ ที่สนับสนุนการอนุรักษ์

นอกจากจะดำเนินการอนุรักษ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อส่งเสริมให้พื้นที่ภายในบริเวณกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่บรรลุถึงหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้กล่าวคือ เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมพื้นบ้านลานนา และศูนย์กลางการท่องเที่ยว ทั้งนี้จึงจำเป็นต้องมีโครงการต่าง ๆ เข้าสนับสนุน เช่น

3.1 โครงการปรับปรุงถนน และทางเท้าโดยเฉพาะเส้นทางที่สำคัญ เช่น ถนนราชดำเนินซึ่งเป็นถนนที่ใช้เป็นเส้นทางของชวอนแท่ในเทศกาลต่าง ๆ และถนนที่นำเข้าสู่วัด และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เป็นต้น โดยเพิ่มความสะอาดสบาย ความปลอดภัยให้แก่ผู้ใช้ เช่น ปรับปรุงพื้นผิว ขยายทางเท้า มีภาชนะรองรับขยะ มีป้อมยามตำรวจ ดวงไฟสาธารณะ ตู้โทรศัพท์สาธารณะในตำแหน่งที่เหมาะสม ปลูกต้นไม้หรือทำหลังคาทางเดินเพื่อให้ร่มรื่น และป้องกันแดดและฝน ทั้งนี้โดยมีจุดประสงค์จะให้นักท่องเที่ยวเดินหรือนั่งสามล้อเข้าไปชม ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการจราจร และช่วยยกระดับสภาพแวดล้อมของเมือง

3.2 โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านลานนา โดยจะใช้บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งของเรือนจำ และที่ทำการอำเภอในปัจจุบัน เป็นพื้นที่โครงการ เพราะเรือนจำนั้นไม่มีความจำเป็นจะต้องอยู่ในเมือง และที่ทำการอำเภอเมืองก็มีโครงการที่จะย้ายออกไป ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านลานนาจะมีสถานที่สำหรับแสดง บ้าน สิ่งก่อสร้าง เครื่องมือเครื่องใช้ ศิลปวัตถุ การประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมลานนา และมีสถานที่สำหรับแสดงการละเล่น และประเพณีของท้องถิ่น ตลอดจนจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์รวมบริษัทนำเที่ยว สถานที่ขายของที่ระลึก และสิ่งบริการอื่น ๆ

3.3 โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัด ภายในบริเวณตัวเมืองเก่า วัดเป็นสถานที่ที่มีที่โล่งที่ว่างอยู่มาก อีกทั้งยังเป็น

สถานที่ ๆ คุ้มครองให้นักท่องเที่ยวเข้าชม ดังนั้นจึงควรจะได้มีโครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยการทำความสะอาด ปลูกต้นไม้ จัดให้มีที่นั่งพักผ่อน ให้มี
ที่คั่นน้ำสาธารณะ ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว ยังมีจุดประสงค์ที่จะส่งเสริมให้จัดทำหน้าที่เป็นที่โล่งที่ว่างของชุมชน
(public Openspace) อีกด้วย เพื่อให้ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณข้างเคียงได้ใช้เป็นสถานที่พักผ่อนในลักษณะที่ไม่รบกวนพระสงฆ์ หรือชัศค่อ
สถานที่

3.4 โครงการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณรอบ ๆ กำแพงเมือง และพื้นที่ข้างเคียงกับคูเมือง โดยการรื้อสิ่งก่อสร้างที่ไม่เหมาะ-
สมออกไป จัดการปลูกหญ้า ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ปรับปรุงทางเท้า ซุดลอกคูเมือง จัดให้มีภาชนะรองรับขยะในตำแหน่งที่เหมาะสม รวมทั้งจัดที่นั่ง ควบ
ไฟสาธารณะ ป้อมยามควย เพื่อยกระดับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และเพิ่มความสะอาดสบาย ความปลอดภัยแก่ผู้ที่จะเข้ามาใช้ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

หนังสือที่ไปประกอบการค้นคว้าวิจัย

1. ชาตวิทย์ เกษตรศิริ
เรื่องของสองนคร
 สำนักพิมพ์เจ้าพระยา กทม. 2524
2. ชจร สุขพานิช
ข้อมูลประวัติศาสตร์สมัยบางกอก
 วุฒิชัย มุลศิลป์ (บก.)
 แสงรุ่งการพิมพ์ กทม. 2524
3. พนพล อาสนจินดา
 "นิเวศน์วิทยาเมืองเชียงใหม่"
 วารสารภูมิศาสตร์ มีนาคม
4. สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
ผังเมืองเชียงใหม่ 2533
 โรงพิมพ์มหาดไทย กทม. 2512
5. เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
มืดจริงหนอ
 สำนักพิมพ์จตุจักร กทม. 2523.

6. ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์

"เรื่องของโบราณสถาน"

วารสารเอกลักษณ์ไทย ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 เมษายน 2520.

7. นิจ หิณฺฐระนันท์

"การอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปกรรมในเมือง"

วารสารสำนักผังเมือง ฉบับที่ 33 ตุลาคม 2520.

8. เสนอ นิลเคช (บก.)

ศิลปสถาปัตยกรรมไทย

หนังสือที่ระลึกในงานสถาปนิก นายจาร์ก และนางทิพย์ พงศ์พิพัฒน์

กรุงเทพมหานครพิมพ์ กทม. 2521.

9. อนุวิทย์ เจริญศุภกุล และ วิวัฒน์ เตมียพันธ์

เรือนล้านนาไทยและประเพณีการปลูกเรือน

โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ กทม. 2521.

10. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2522.

11. ขอบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ. 2522.

12. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.
13. สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย "ข้อกำหนดการใช้ที่ดินแต่ละประเภทของผังเมืองกรุงเทพมหานคร" ออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518
14. ร่างข้อมูบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องกำหนดสัดส่วนของอาคารในเขตกรุงเทพมหานคร (ยังไม่ประกาศใช้)
15. ร่างข้อมูบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง คัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิดหรือประเภท ในเขตกรุงเทพมหานคร (ยังไม่ประกาศใช้)
16. Robin Boyd.
- The Australian Ugliness
A Pelican Book, 1972.
17. Gordon Cullen
- The Concise Townscape
The Architectural press, Chatnam 1977.
18. Geoffrey Young
- Conservation Scene
Penquin, 1977.

19. Kevin Lynch

The image of the city

M.I.T. Press, Cambridge, 1971.

20. Kevin Lynch

Site Planning

M.I.T. Press, 1972.